ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟΜΟΣ ΤΡΙΤΟΣ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ—ΙΟΥΝΙΟΣ

1928

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
Μητροπολίτη
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ

ΙΩΑΝΝΗΣ Δ ΚΟΛΛΑΡΟΣ & Σ^Α, ΕΚΔΟΤΑΙ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ" — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ, 50
ΑΘΗΝΑΙ

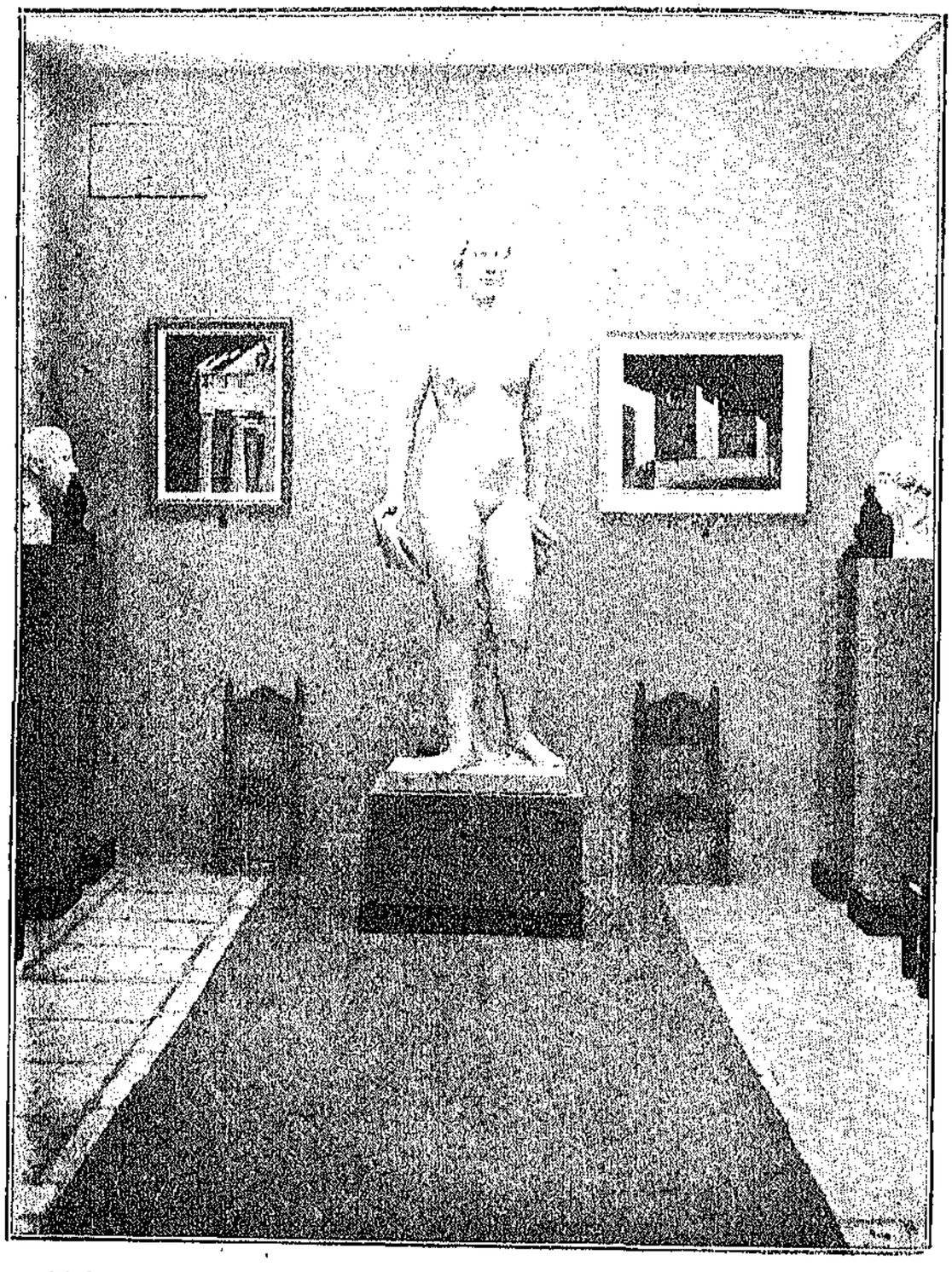

ΣΤΟΑ ΣΤΡΑΤΗΓΟΠΟΥΛΟΥ—ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΜΠΡΟΥ - ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΥ

ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ

ΕΤΟΣ Β'—1928 | ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΙΟΥΝΙΟΥ | ΤΕΥΧΟΣ 12—36

Ο ΡΥΘΜΟΣ ΤΗΣ ΜΟΝΑΞΙΑΣ

1

Ἀδάκρυτος ἤρθα σ' ἐσᾶς, ὦ εἰρηνικὲς ἐλιές.
—Ὥρα γλυκειὰ τοῦ Ἑσπερινοῦ κι' ὥρα τοῦ γυρισμοῦ!..
Ξυπνοῦν στὰ βάθη τῆς ψυχῆς ἐνθύμησες παλιές,
σὰν ὄνειρο γοργόφτερο στὸ δρόμο τοῦ καιροῦ.

Λυγίστε, πράσινα κλαδιά. Σαλέφτε, θεῖες κορφές.
Τώρα θἀρθῶ στὸν ἴσκιο σας, σὰν ξένος, σὰν φτωχός,
καὶ θὰ πιστέψω πῶς γρικῶ κάποιες φωνὲς κρυφές,
ν' ἀργοθροοῦν στὴ μοναξιὰ σὰν τρίσβαθος ρυθμός.

Ὤ! πῶς μιλοῦν τέτοιες φωνές, παλιὲς κι' ἀγαπημένες...
— τί τραγωδία σπαραχτικὴ σὲ μιὰ στιγμὴ μικρή! —
κρυφὲς φωνὲς ποὺ τὶς γρικοῦν μόνο ψυχὲς θλιμένες,
σὰν μακρινὸ παράπονο, σὰν ἱστορία πικρή...

2

Ζωή μου, σὲ εἶπαν ἄσκοπα κι' ἀνώφελα χαμένη!..
—Ἂν εἶναι μάταιη μιὰ φωτιὰ ποὺ ὅλο τὸν κάμπο καίει,
ἢ τοῦ ἀηδονιοῦ ἡ γλυκειὰ φωνὴ ποὺ παραπονεμένη
ἀπ' τὴ χρυσόκρουνη πηγὴ τῆς Ἁρμονίας ρέει,

τότε κ' ἐγὼ ἀλογάριαστος ἂς σβήσω κι' ἂς περάσω,
φτάνει πρὶν ἐλούστηκε ἡ ψυχὴ στῆς Κασταλίας τὴν κρήνη,
ἀφοῦ τὴ φλόγα τὴν ἱερὴ μπόρεσα ν' ἀγκαλιάσω
καίοντας τὴ μάβρη μου καρδιὰ μὲ ὅλη της τὴν ὀδύνη.

Καὶ θὰ σφαλίσει ὁ Ἀντίλαλος, σὲ θήκη διαμαντένια,
τοῦ μυστικοῦ μου τραγουδιοῦ τὸν παναρμόνιον ἦχο,
— αὔρες τοῦ κάμπου πῆτε τον καὶ ρεῖθρα κρουσταλένια, —
ζῆσε τον, λύρα αἰολική, σὺ τὸ δικό μου στίχο !

3

Στοῦ Ὀνείρου φτάνω τὴν κορφή, μὲ τῆς ζωῆς τὴ θλίψη,
κι' ἀτίραχος μὲ κυβερνάει κρυφὰ θεῖος λογισμός.
— Πνεῦμα ἱερό, σκύψε σ' ἐμὲ ποὺ δὲ μ' ἔχει συντρίψει
ἀστροπελέκι τ' οὐρανοῦ, τῆς κόλασης σεισμός.

Εἶναι ἡ ζωή μου τρόπαιο ποῦ ὑψώνω ἐμπρὸς στὴ Μοῖρα,
χωρὶς ἐλπίδα, μηδὲ ὀργή, καὶ δίχως περηφάνεια,
καὶ τῆς σοφίας τῆς θλιβερῆς διαβαίνοντας τὴ θύρα
κρεμῶ, στὸν τάφο τῆς Χαρᾶς, τοῦ Πόθου τὰ στεφάνια.

Ρόδα καὶ κρίνα, τὰ ἱερὰ παρθενικὰ λουλούδια,
σκορπῶ στῆς Δόξας τὸ βωμό, (Χρόνε δὲν τὰ μαραίνεις),
κι' ὅταν ἀρχίσω γιὰ νὰ πῶ κ' ἐγὼ κάποια τραγούδια,
σὰν ἴσκιος πάνου μου περνᾶ ἡ ψυχὴ τῆς Μελπομένης.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗΝ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΒΑΣΣΟΥ

Ἡ «Νέα Ἑστία» κάμνει σήμερα ἀντίπραξιν εἰς τὴν Στοὰν Στρατηγοπούλου : Παρουσιάζει καὶ αὐτὴ ἕνα ἕλληνα ζωγράφον, ἐκθέτουσα ὅσα ἔργα του μπόρεσε ὡς τώρα νὰ συγκεντρώση. Μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ ζωγράφος αὐτὸς δὲν ἔχει εἴδησιν. Οὔτε ἡ «Νέα Ἑστία» τὸν γνωρίζει προσωπικῶς. Τὸνομά του μόνον: ***Ἰωάννης Βάσσος***. Καὶ τὴν διαμονήν του: Νέα Ὑόρκη. Τίποτε ἄλλο. Εἶναι νέος ; Ἔ, βέβαια, γέρος δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι . . . Ἐσπούδασε συστηματικῶς εἰς Σχολὰς καὶ Ἀκαδημίας ; Μὰ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, δὲν θὰ εἶναι αὐτοδίδακτος . . . Εἶναι γνωστὸς εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ πέραν τῆς ἑλληνικῆς παροικίας τῆς Νέας Ὑόρκης ἢ τοῦ Σικάγου καὶ τῆς «Σύγχρονης Σκέψης» ; Κι' αὐτὸ δὲν φαίνεται ἀπίθανον. Ἕνας Ἀμερικανὸς ἐκδότης τουλάχιστον, ὁ Dutton, εἰς τὸν Ἰωάννην Βάσσον, τὸν John Vassos, ἀνέθεσε τὴν εἰκονογράφησιν τῆς «Σαλώμης» τοῦ Ὄσκαρ Οὐάϊλδ, ἢ μᾶλλον, — καθὼς διαβάζομεν εἰς σχετικὸν ἄρθρον τῆς «Σύγχρονης Σκέψης» μὲ τὴν ὑπογραφὴν Δ. Χρηστοφορίδης, — «ἐστήριξε τὴν ἔκδοσιν αὐτὴν ἀποκλειστικῶς ἐπάνω στὰ σκίτσα τοῦ κ. Βάσσου ἢ τὰς ***ἐπινοήσεις***, ὅπως τὰ ὀνομάζει ὁ ἴδιος ὁ ζωγράφος». Γνωστὸς λοιπὸν ἐκεῖ-πέρα. Ἀλλ' ἂν εἰκονογράφησε καὶ ἄλλα ἔργα ἐκτὸς τῆς «Σαλώμης», ἂν ἔκαμε καὶ καμμίαν Ἔκθεσιν, ἂν ἐβραβεύθη κ' εἰς κανένα διαγωνισμόν, τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Χρηστοφορίδη δὲν μᾶς λέγει. Οὔτε ἔτυχε νὰ διαβάσωμεν ἢ νὰκούσωμεν τίποτε ἄλλο περὶ τοῦ ζωγράφου μας. Ἔργα του εἴδαμεν μόνον δημοσιευμένα εἰς τὰ δύο πρῶτα τεύχη τῆς «Σύγχρονης Σκέψης» (τοῦ καλοῦ αὐτοῦ περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖον ἄρχισεν ἀπὸ τὸν περασμένον Ἰανουάριον νὰ ἐκδίδεται εἰς τὸ Σικάγον.) Καὶ μᾶς ἔκαμαν τόσην ἐντύπωσιν, ὥστε ἀμέσως μᾶς ἦλθεν ἡ ἰδέα αὐτῆς τῆς

ἐκθέσεως εἰς τὴν «Νέαν Ἑστίαν». Ὡρισμένος, ὁ ἕλλην ζωγράφος τῆς Νέας Ὑόρκης πρέπει νὰ γίνῃ γνωστὸς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου κανένας, φαίνεται, δὲν τὸν γνωρίζει ἀκόμη. Ὅσοι τουλάχιστον ἔτυχε νὰ ἰδοῦν εἰς τὸ γραφεῖον μας τὰ ἔργα του, καὶ καλλιτέχναι, καὶ λόγιοι, καὶ φιλότεχνοι, μᾶς εἶπαν ὅτι δὲν ἄκουσαν ποτὲ Βάσσον ζωγράφον.

Ὅλοι ὅμως ἔμειναν ἐνθουσιασμένοι ἀπ' αὐτὰ καὶ μᾶς ἐπρότρεψαν νὰ τὰ παρουσιάσωμεν. Πρῶτος ὁ ἀγαπητός μας Παπαντωνίου, ὁ διευθυντὴς τῆς Πινακοθήκης, ὁ εἰδικώτατος ἀλλὰ καὶ δυσκολώτατος. «—Καὶ βέβαια, μᾶς εἶπε, ποὺ αὐτὰ πρέπει νὰ μποῦν στὴ ***Νέα Ἑστία***. Ὄχι, δὲν γνωρίζω τὸν ζωγράφο. Ἀλλὰ τὸν βλέπω. Ἔχει χέρι καὶ φαντασία. Μάλιστα ! αὐτὰ εἶναι ἔργα !» — Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι τὸ κοινὸν τῆς «Νέας Ἑστίας» θὰ συμφωνήσῃ. Κι' ἐκεῖνοι ἀκόμη οἱ ὁποῖοι θεωροῦν καὶ τὴν παραμικρὰν ἀπομάκρυνσιν τῆς Τέχνης ἀπὸ τὰ καθημαῖκὰ ὅρια ὡς παραπλάνησιν, καὶ οἱονδήποτε νεωτερισμὸν ὡς παραφροσύνην, θὰ ἰδοῦν καὶ θὰ ἀναγνωρίσουν ὅτι ὑπάρχει καὶ ὡραῖος . . . φουτουρισμός. Διότι εἰς αὐτὴν μᾶλλον τὴν σχολήν, ἢ τὴν τεχνοτροπίαν, ἀνήκουν τὰ ἔργα τοῦ κ. Βάσσου. Ὁ κριτικός του στὴ «Σύγχρονη Σκέψη» λέγει : «Ὁ κ. Βάσσος εἶναι ὁ καλλιτέχνης τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τῆς ψυχαναλύσεως, ὁ ὁποῖος, ἐνῷ δὲν παραμελεῖ τὴν ἐξωτερική, τὴν συνειδητὴ φόρμα, δίδει ἐν τούτοις τὸ βάρος του εἰς τὴν ὑποσυνείδητον, τὴν ψυχόφαντη» Αὐτὸ ἀκριβῶς βλέπομεν καὶ μεῖς: Ὁ καλλιτέχνης δίδει τὸ βάρος του, τὴν προσοχήν του, τὴν προτίμησίν του, στὴν ***ψυχόφαντη*** φόρμα. (Ἡ λέξις τοῦ κριτικοῦ εἶναι . . . φουτουριστική, ἔπως καὶ τὸ πρᾶγμα ποὺ θέλει νὰ δηλώσῃ.) Ἐντούτοις ὑπάρχει κι' «ἐξωτερική» φόρμα στὰ ἔργα του. Κι' εἶναι καμωμένη μὲ τόσο «καλλιγραφικὸν χέρι», ποὺ ὀλίγοι ἀπὸ τοὺς ἕλληνας ζωγράφους, ὄχι πλέον τῆς νέας, ἀλλὰ καὶ τῆς παλαιᾶς σχολῆς, τὸ ἔχουν. Χάρις σ' αὐτό, τὰ ἔργα τοῦ κ. Βάσσου φαίνονται ὡραῖα εἰς ὅλους. Ἀλλ' ἀπείρως ὡραιότερα βέβαια φαίνονται εἰς ἐκείνους πού, ὡς θεαταί, ὡς κριταί, δίδουν ἐπίσης τὸ βάρος των στὴν ψυ-

ΤΡΑΓΙΚΟ ΤΑΓΚΟ

χόφαντη φόρμα, ἢ στὴν ψυχὴν τοῦ ἔργου, καὶ μποροῦν νὰ ὑφίστανται ὅλην τὴν ὑποβολήν, τὴν ὁποίαν προετοιμάζει ὁ καλλιτέχνης κυρίως μὲ τὰ φόντα του. Τὰ φόντα αὐτά, τὰ τόσο κομψά, τόσο ἁρμονικά, τόσο διακοσμητικά, τόσο καλλιτεχνικῶς ἐπινοημένα καὶ συνδυασμένα, δίδουν ὅλην τὴν κίνησιν εἰς τὰ πρόσωπα τῶν εἰκόνων του, ὅλον τὸ φῶς εἰς τὴν ψυχολογικήν των στιγμήν, κι' ἐκφράζουν θαυμασίως τὴν ἰδέαν τοῦ θέματος. Εἶναι ἡ ψυχή του. Χωρὶς αὐτά, τὸ θέμα δὲν μπορεῖ νὰ ἐννοηθῇ. Θὰ ἦτο ἀκίνητον, ψυχρόν, ἄψυχον, ὅπως εἰς τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς πίνακας, τοὺς ὁποίους δὲν ἐμψυχώνει μία μεγαλοφυΐα. Κοιτάξετε, παραδείγματος χάριν, τὸ «Τραγικὸ Ταγκό». Χορεύουν ἢ ὄχι αὐτὲς οἱ μαῦρες σκιές; Καὶ θὰ ἐχόρευαν, ἂν ἔλειπαν αὐτὰ τὰ κυκλικὰ φόντα μὲ τὰς τραγικὰς φωτοσκιάσεις; καὶ θὰ ἐφαίνοντο, χορεύοντες, οἱ τραγικοὶ ἄνθρωποι ποὺ εἶναι;...

Εἰς τὴν «Ἰφιγένειαν», ἡ ἴδια ἡ ἡρωΐς, μὲ τὸ βῆμα της, μὲ τὰνεμιζόμενα φορέματά της, ἔχει βέβαια κίνησιν μεγάλην. Ἀλλὰ κοιτάξετε πῶς δυναμώνει καὶ πῶς ρυθμίζει τὴν κίνησίν της ἡ κίνησις τῆς θαλάσσης, τὰ μεγαλοφυᾶ αὐτὰ κύματα, τἀλλεπάλληλα, ποὺ κινοῦνται ἀνάμεσα εἰς τοὺς δύο κορμοὺς τῶν δένδρων μὲ τὰ ἐξωτικὰ φύλλα καὶ τὸ ἐξωτικὸ θαλασσοπούλι ἀπὸ πάνω! Καὶ θὰ ὁμολογήσετε ὅτι σπανίως εἴδατε μεγαλυτέραν, ὑποβλητικωτέραν Ἰφιγένειαν ἀπὸ τὴν μικροσκοπικὴν αὐτήν, ποὺ μόλις κατέχει μίαν ἀκρίτσαν τοῦ πίνακος μὲ τὸ ὑπέροχον αὐτὸ φόντο. Μὰ ὅταν εἶν' ἔτσι ὁ φουτουρισμός, καὶ ποῖος δὲν γίνεται φιλοφουτουριστής; Ἀ, μόνο «ἐξωφρενικὰ καὶ ἀκατάληπτα» δὲν εἶναι τὰ ἔργα τοῦ κ. Βάσσου...

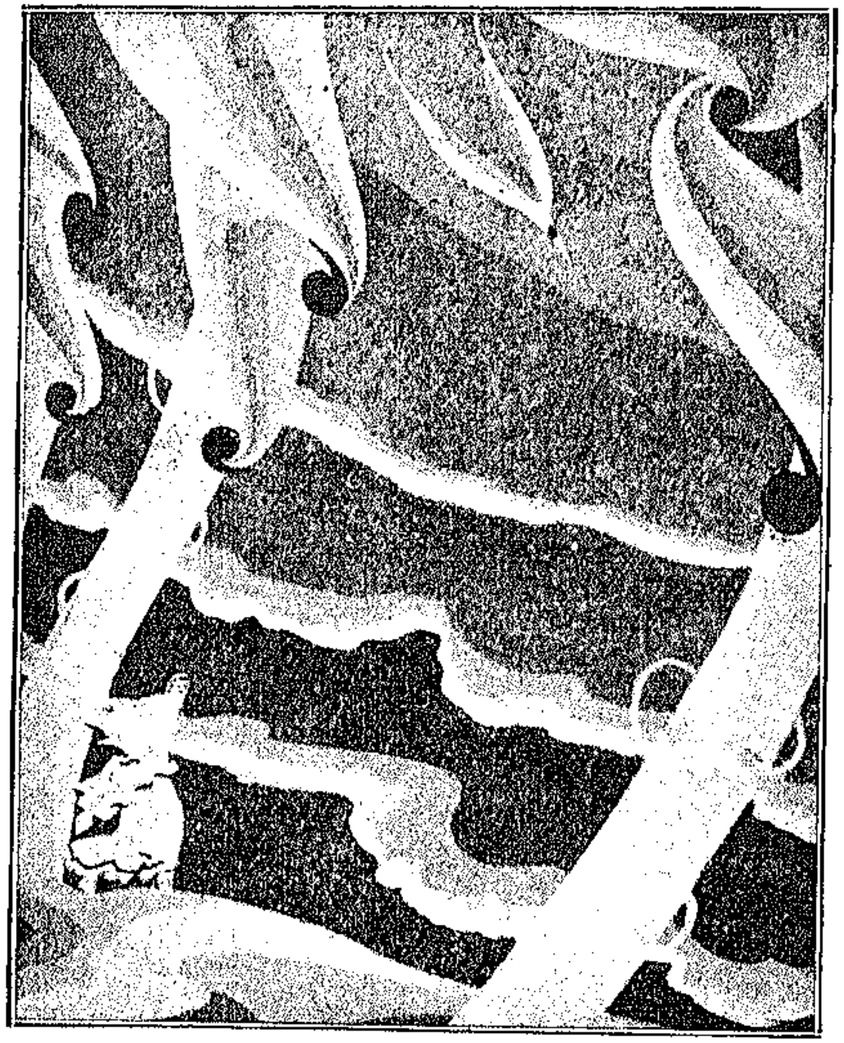

ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ

Ἀπὸ τὴν σειρὰν τῆς «Σαλώμης», ἡ «Σύγχρονη Σκέψη» δὲν δημοσιεύει παρὰ τὰ δύο αὐτὰ σκίτσα ποὺ βλέπετε. Τὸ ἕνα: ἡ στιγμὴ ποὺ ὁ δήμιος κατεβαίνει εἰς τὴν στέρναν νὰ ποκεφαλίσῃ τὸν Γιοχανάν· τὸ ἄλλο, ἡ στιγμὴ ποὺ ἐπιστρέφει, φέρων εἰς τὴν Σαλώμην τὸ κεφάλι τοῦ μισητοῦ ἀγαπημένου... Ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο εἶναι τὸ ὡραιότερον; Ποιὸ δηλαδὴ ἔχει τὰ ὑποβλητικώτερα, τὰ ἐκφραστικώτερα φόντα; Ὑποθέτομεν τὸ δεύτερον. Ὁ κ. Χρηστοφορίδης μᾶς πληροφορεῖ ὅτι τὰ σκίτσα τῆς «Σαλώμης» εἶναι δεκατρία· ὅτι εἰς αὐτὰ «ψυχώνονται καὶ ξανασαρκώνονται» ἡ Σαλώμη, ἡ Ἡρωδιάς, ὁ Ἡρώδης, ὁ Προφήτης, οἱ Ἑβραῖοι· ὅτι σὲ κάποιο ὑπάρχει κι' ἕνα ὑπέροχο φεγγάρι· καὶ ὅτι ὅπως ὁ Ὄσκαρ Οὐάϊλδ, «διὰ τῆς τραγῳδίας αὐτῆς, εἶχε ἀσκήσει μίαν θηριώδη βίαν κατὰ τῆς συντηρητικῆς αἰσθητικῆς τοῦ μέσου ὅρου τῶν ἀνθρώπων», οὕτω καὶ ὁ Ἰωάννης Βάσσος, διὰ τῶν «ἐπινοήσεών» του, ἀσκεῖ τώρα βίαν κατὰ τοῦ Ὄσκαρ Οὐάϊλδ, ἀποκαλύπτων ἐκεῖνο ποὺ ὁ συγγραφεύς, στενοχωρούμενος ἀπὸ τὰς σκηνικὰς ἀνάγκας, «μόνο νὰ ὑποβάλῃ μποροῦσε». Τὸ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι διὰ νὰ κρίνῃ κανεὶς πόσον εἶναι ἰσχυροτέρα ἢ διαφορετικὴ ἡ ὑποβολὴ τοῦ ζωγράφου ἀπὸ τὴν ὑποβολὴν τοῦ ποιητοῦ, θὰ ἔπρεπε νὰ ἴδῃ ὅλην τὴν σειρὰν τῆς «Σαλώμης». Πάντως, — τὰ δείγματα τὸ μαρτυροῦν, — ἡ ἀμερικανικὴ αὐτὴ ἔκδοσις τῆς τραγῳδίας, μὲ τὴν εἰκονογράφησιν τοῦ κ. Βάσσου, θὰ εἶναι ἡ καλλιτεχνικωτέρα ἀπ' ὅσας ἔγιναν ὡς τώρα.

Στὴ «Σύγχρονη Σκέψη» δημοσιεύεται κι' ἕνα ὡραῖον διήγημα τοῦ κ. Κώστα Παρορίτη, «Τὸ γκαρσόνι», μὲ δύο σκίτσα τοῦ κ. Βάσσου. Ἀναδημοσιεύομεν τὸ ἕνα. «Σ' ἕνα τραπεζάκι, ἐκεῖ στὴ γωνιά, δυὸ ἄνθρωποι ποὺ εἴχανε ρθεῖ ἀπὸ νωρίς, γιατὶ δὲν ξαίρανε πότε ἀρχίζει ἡ κίνηση σ' αὐτὸ τὸ κέντρο, σιγαλοκουβεντιάζανε... Στὸ διπλανὸ τραπεζάκι, μιὰ γυναίκα, ποὺ κάπνιζε ἀδιάκοπα τσιγαρέττα, μὲ τὸ ἕνα πόδι πάνω στὸ ἄλλο, ποὺ ἄφινε νὰ φαίνεται μιὰ κρεατιὰ μεταξωτὴ κάλτσα, φαινότανε νὰ μὴν τοὺς ἔδινε καμμιὰ προσοχή...» Αὐτὸ εἶναι τὸ θέμα τοῦ σκίτσου. Τὸ διήγημα τοῦ κ. Παρορίτη εἶναι ρεαλιστικόν. Ρεαλιστικὴ ἐπίσης κι' ἡ εἰκονογράφησις τοῦ κ. Βάσσου. Κανένας φουτουρισμὸς πλέον, καὶ καμμία «ἄσκησις βίας» ἐναντίον ἑνὸς πεζογράφου ποὺ λέγει τὰ «σῦκα-σῦκα», ποὺ τὰ λέγει ὅλα, χωρὶς νὰφίνῃ, χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ «ὑποβάλῃ» τίποτε. Ἀλλὰ κι' ἐδῶ ἀκόμη ὑπάρχει μία «ἀτμόσφαιρα», ποὺ λέγει περισσότερα ἀπ' ὅσα λέγει ὁ συγγραφεύς. Δὲν θέλομεν μὲ αὐτὸ νὰ κατηγορήσωμεν τὸν κ. Παρορίτην, ἀλλὰ νὰ ἐπαινέσωμεν τὸν κ. Βάσσον: Ὅταν ἡ εἰκονογράφησις δὲν λέγει κάτι περισσότερον ἀπὸ τὸ κείμενον, εἶναι περιττή, ὅπως καὶ ἡ μουσικὴ ὅταν δὲν λέγῃ πολὺ περισσότερα ἀπὸ τὸ ποίημα...

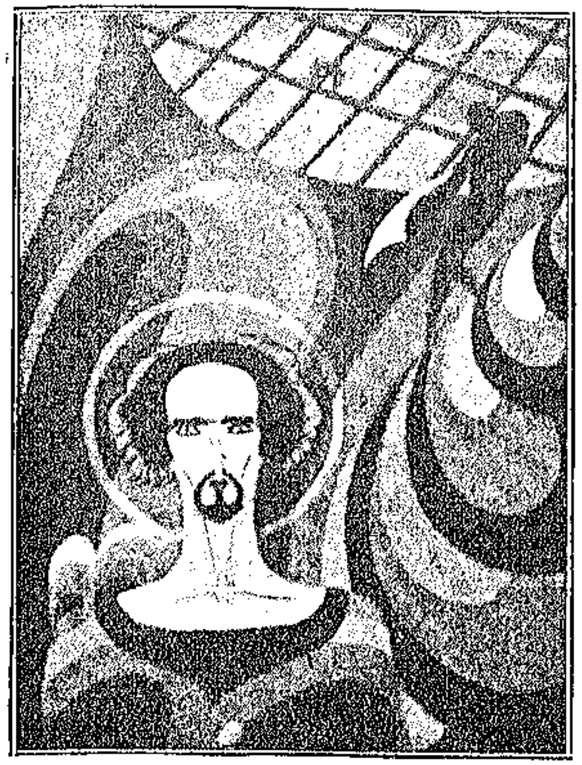

ΑΠΟ ΤΗΝ «ΣΑΛΩΜΗΝ»
Ὅταν ὁ δήμιος κατεβαίνει στὴ στέρνα.

ΑΠΟ ΤΗΝ «ΣΑΛΩΜΗΝ»
Ὅταν ὁ δήμιος φέρνει τὸ κεφάλι

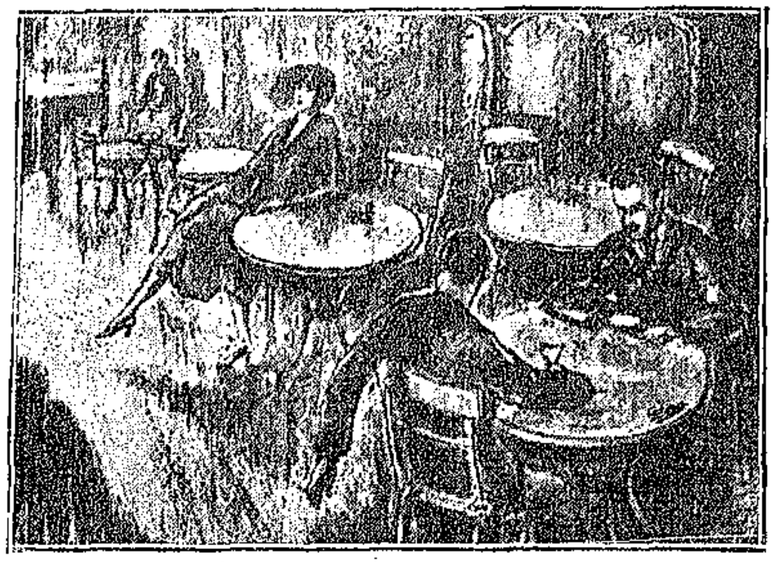

ΑΠΟ ΤΟ «ΓΚΑΡΣΟΝΙ»

«Μιὰ γυναίκα, μὲ τὸ ἕνα πόδι πάνω στἄλλο. . .»

Ἐδῶ τελειώνει ἡ Ἔκθεσίς μας. Εἶναι μικρὰ βέβαια, ἀτελής, ἀλλὰ ἐλπίζομεν νὰ δώσῃ ἀφορμὴν νὰ γίνουν εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἄλλαι τοῦ ἰδίου ζωγράφου, πληρέστεραι, μεγαλύτεραι. Ὁ κ. Βάσσος τὸ ἀξίζει. Οἱ καλλιτέχναι μας πρέπει νὰ τοῦ κάμουν θέσιν. Αὐτὸ τὸ «χέρι», αὐτὴ ἡ «φαντασία», τιμοῦν ἀληθινὰ τὴν Νεοελληνικὴν Ζωγραφικήν.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ

Εὔθυμο γύρω σχόλιο, μ' ἀφημένα
στὸν ἄνεμο τὴ σκέψη τὰ μαλλιά,
ἀδιάφορα καὶ σὰν ἀλλοπαρμένα
στὴν πολιτεία γυρίζω τὴν πλατειά.

Θύτης κι' ὁστόσο θῦμα τοῦ ἑαυτοῦ μου
ἐνῶ μαζί του παίζω καὶ γελῶ,
ἐκεῖ ποὺ λέω παιγνίδι εἶναι τοῦ νοῦ μου
τὸ γέλιο του ἀντικρύζω εἰρωνικό.

Σκόρπια ἡ ζωή μου, ἀνώφελη γιὰ μένα,
γιὰ ὅλους τοὺς ἄλλους τόσο περιττή'
γιὰ γοῦστο θὰν τὴν ἄφινα μπρὸς σ' ἕνι
γοβάκι ποὺ μπορεῖ νὰ τὴν πατεῖ...

Ἡ ἀγάπη, ὁ πόνος γύρω κυβερνοῦνε,
κι' ἐνῶ σ' αὐτὰ ὅλα μέσα εἶμαι κι' ἐγώ,
ἐκεῖ ποὺ πιὸ πολὺ μὲ τυραννοῦνε,
ξειρεύγω καὶ σὰν ξένα τὰ θωρῶ

Ὧρες, μὲ μάτια στέκω ξυφνιασμένα
σάμπως νὰ βλέπω κάτι νέο πολύ,
μαθαίνω ἐκεῖνα ποὖχα μαθημένα
κι' ὅλο πληρώνω ἐγὼ τὴ διδαχή...

Μ. ΖΩΤΟΣ

ΤΟ ΑΣΤΕΡΙ ΤΟ ΘΑΜΠΟ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ ΓΗΓΟΡΗ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ

Καλοκαίρι. Ἕνα μεγάλο περβόλι. Μεθᾶς μὲ τἀρώματα τῶ λουλουδιῶνε. Εἶναι νύχτα. Ὁ οὐρανὸς ὅμως δὲ γελᾶ. Εἶναι ἀπὸ τὰ σύννεφα σκεπασμένος. Ἀστέρι δὲ φαίνεται. Ὁ Γιάννης καὶ ἡ Μαρία σ' ἕναν πάγκο καθισμένοι. Τὰ δάχτυλά τους πλεγμένα καὶ συνομιλοῦνε.

Μαρία.— Γλυτώσαμε στὸ τέλος.

Γιάννης.— Ποιὸς νὰ πιστέψῃ τέτοιο πρᾶμα ; Σήμερα, στὴν ξαναγέννησι τοῦ κόσμου, στὴν ξαναφώτισι τοῦ ἀθρώπου, νὰ ὑπάρχουνε ἀκόμη τέρατα σὰν τὸ Μάρκο!

Μαρία.— Τί τὰ θέλεις ; Ἡ ζούλια, ὁ φτόνος . . . Φίλος τοῦ σπιτιοῦ. Μαζὶ πηγαίναμε σκολειό. Δὲν πέρασε καὶ πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότες. Ἴσως πάλι νὰ φταίω καὶ γὼ λιγάκι, ποὺ θὰ τοῦ ἔδωσα θάρρος στὴν ἀρχή.

Γιάννης.— Γιατὶ νὰ τὸ κάμῃς ἀφτό ;

Μαρία.— Ξαίρω καὶ γώ ; Ἡ περιέργεια. Εἴμουνε κορίτσι ἀκόμη. Μοῦ ἔστρεγε νὰ μάθω πῶς ἀγαποῦνε τάχα οἱ ἄντρες.

Γιάννης.— Καλά, ὁ Μάρκος εἴτανε ἀγώρι.

Μαρία.— Μήπως καὶ σὺ δὲν εἶσουνε ; Μὰ ἐσένα ἐγὼ σ' ἀγαπῶ.

Γιάννης.— Ἀρχίζω τόρα καὶ γὼ νὰ ζουλέβω. Ἐπειδή, ἀφοῦ μ' ἀγαπᾶς, γιατὶ ἄκουγες τὸ Μάρκο ;

Μαρία.— Τὸν ἄκουγα καὶ δὲν τὸν ἄκουγα, Γιαννίκο μου. Ἀγώρι, ποὺ λές, μὰ μὲ κάτι ἀντρήσιο καὶ μεστό. Παλληκάρι. Δὲν ἀλλάξανε τὰ κορίτσια, μὲ ὅλη τὴν ἀλλαγὴ στὰ ἤθη καὶ στὰ ἔθιμα τῆς Ρουσσίας μας. Τὰ κορίτσια εἶναι παράξενα. Παίζουνε μὲ πολλούς. Ἕναν ἀγαποῦνε. Κακὸς ἄθρωπος ὁ Μάρκος δὲν εἶναι.

Γιάννης.— Δὲν εἶναι κακός ; Καὶ πῶς ἔκαμε τότες ἐκεῖνο ποὺ ἔκαμε ; Νὰ πάῃ νὰ φέρῃ ἀπὸ τὸ σπίτι του τἄγρια, τὰ λυσσιασμένα τὰ σκυλιά του, νὰ μὲ προσμένῃ τὴν ὥρα ὅπου ἔμπαινα στὴν ἀδλή σου, νὰ τὰ ρίξῃ καταπάνω μου γιὰ νὰ μὲ φάνε, εἶναι τρόποι ἀφτοί ; Τρόποι τῆς καλοσύνης ;

Μαρία. Εἶναι τρόποι ποὺ σοῦ μαρτυροῦνε θεοφάνερα πόσο ἀνώτερός του εἶσαι. Τρελάθηκε, γιατὶ δὲν τὸν ἤθελα κι ἀρνήθηκα τελειωτικά.

Γιάννης. - Ἔλα, ἔλα, νὰ σ' ἀγκαλιάσω. Ἔλα νὰ φιληθοῦμε, ποὺ τέλος τὸ φιλί μας νὰ μὴν πάρῃ ! (*Φιλιοῦνται*).

Μαρία. - Κοίταξε πῶς εἴμαστε κιόλας κερδεμένοι. Φύγαμε ἀπ' ὅλη τὴν καταραμένη τὴν παρέα, φύγαμε ἀπὸ τὸ συγγενολόϊ, ἀπὸ τοὺς φίλους, ἀπὸ τὸ μικρόκοσμό τους, ἐπειδὴς ὅλοι τους μικροὶ μικροί, νά, κι ὁ Μάρκος ποὺ ἀκόμη σὲ χολοσκάνει, μικρὸς καὶ σιχαμένος.

Γιάννης.— Σιχαμένος ;

Μαρία.— Βέβαια ! Δὲ σοῦ τὄλεγα ; ὅσο εἴμαστε ἐκεῖ κάτω, μήπως κι ἀκολουθήσῃ τίποτις. Νά, ὁ Μάρκος, ὅπως κι ἄλλοι πολλοὶ σήμερα σὲ μᾶς, ξεκομμένα τὰ κανονίζουνε τὰ πράματα. Ὅπως ἡ φύσῃ μᾶς ὁρίζει, ἔτσι νὰ φαγοῦμε. Σὲ θέλω, μὲ θέλεις, τόσο φτάνει. Βαρεθήκαμε τὶς ὑποκρισίες, τὶς κωμωδίες, τὰ μασκαραλίκια καὶ τὶς μάσκες. Ἡ ἀλήθεια εἶναι γυμνή. — «Ἔ! λοιπὸν ἐμεῖς ἐδῶ τί κάνουμε ;» μοῦ λέει, ὅλος φωτιὰ—ὅπου ἀγαναχτῶ καὶ τοῦ τραβῶ ἕναν μπάτσο ποὺ τὸν ἀφίνω χάμω ζαλισμένο.

Γιάννης.— Μαρία, Μαρία μου, πῶς σ' ἀγαπῶ ! Καὶ τί παράξενα τὰ ψυχολογικά μας τἀθρώπινα ! Μήπως τὸ κάτω κάτω καὶ μεῖς οἱ δυὸ δὲν κάμαμε τὰ ἴδια ; Μὰ τὰ κάμαμε ἀλλιῶς. Ἐμᾶς ξεγυμνώθηκε ἡ καρδιά μας.

Μαρία — Ὡστόσο οἱ κάτοικοι ἐδῶ σὰ νὰ μᾶς στραβοκοιτάζουνε . . .

Γιάννης.— Γιὰ τὸ λόγο δηλαδὴ ποὺ εἴμαστε . . . παντρεμένοι, ὄχι ὅμως στεφανωμένοι

Μαρία — Καὶ βέβαια, γιὰ τὸ λόγο ἀφτό. Εἶναι τόσο παλιὸς τόπος ἡ Γαλλία !

Γιάννης. — Παλιός, λαμπρὰ τὸ εἶπες ! Παλιὰ ὅλα τους καὶ μὲ ξαφνιάζουνε· τὰ σπίτια, τὰ παλάτια, οἱ δρόμοι, μαζὶ κ' οἱ σιδεροδρόμοι, καὶ τὰ μυαλά. Σὰν τοὺς θωρᾶς ἀπ' ἔξω, φρέσκος λαός, παναστατικός· κι ἀπὸ μέσα του ἀχ ! ἀλυσοδεμένος ἀπὸ τὴν παράδοση.

Μαρία. — Ἔννοια σου καὶ θὰ τοὺς ἀλλάξουμε τὴν πίστη. Φρόνιμα πράξανε νὰ μᾶς δώσουνε κρύφιας προπαγάντας ἀποστολὴ ἀπὸ τὸ Λενινγκράδι. Τοῦ Μάρκου τὸ χρωστοῦμε καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ χωρὶς τὴν ἐπίθεσή του δὲ θὰ τὸ συλλογιζόμαστε νὰ φύγουμε . . .

Γιάννης — Νἀφήσουμε τὴν πατρίδα !

Μαρία. — Τὴν πατρίδα ; Χωρατέβεις ; Πρώτη μας ἀρχή, πατρίδα δὲν ἔχει· ἔχει ἀθρωπότητα.

Γιάννης *(γελᾶ).* — Τί κουτὸς ποὺ εἶμαι ! Μὰ ἴσως ἐσὺ νὰ φταίς, ποὺ θέλησες καλὰ καὶ σώνει νἀρχίσουμε τὴ δουλειά μας ἀπὸ τὴν Μπρετάνια. Τὸ πιὸ ἀργοπορημένο μέρος τῆς Γαλλίας. Ἔτσι θὰ κόλλησα καὶ γώ.

Μαρία. — Δὲ σοῦ λέω. Στὴν ξενιτειὰ δὲν πάνε ὅλα ρολόϊ· νά, ἡ πλύση, τὸ φαΐ, τὸ κρεββάτι μὲ τὰ σεντόνια, στραβὰ ὅλα τους κι ἀβόλεφτα. Γάλα εἶναι τὸ γάλα ποὺ μᾶς φέρανε τὸ πρωΐ ; Ἔπρεπε ὡστόσο πρῶτα πρῶτα ἐδῶ νὰ τὸ στρώσουμε, ἴσια ἴσια ξαιτίας τὴ δυσκολία, ἐπειδὴ ἐμένα τὸ κουράγιο δὲ μοῦ λείπει.

Γιάννης *(ἀκουμπισμένος στὴ Μαρία).* — Τί νὰ σοῦ κάνω ποὺ πλάϊ σου ξεχνῶ τὰ πάντα, καὶ Λενινγκράδι καὶ προπαγάντες. Μακαρίζω τὴν Μπρετάνια, ξαίρεις γιατί ; Γιατὶ μοῦ χαρίζει τὴ μοναξιά, τὸ μπαξεδάκι καὶ τὴν ἀγάπη.

Μαρία. — Τὸ βράδι, ἀφοῦ γυρίσαμε, ἀφοῦ τρέξαμε, ἀφοῦ ρητορέψαμε ὅλη μέρα, μοῦ εἶναι μιὰ γλύκα νὰ κάθουμαι κοντά σου, νὰ σ' ἀκούω, νὰ σὲ φιλῶ . . .

Γιάννης. — Νὰ σὲ φιλῶ καὶ νὰ σὲ πίνω.

Μαρία. — Θυμᾶσαι, Γιαννίκο μου, θυμᾶσαι, σὰν εἴμαστε παιδιὰ παιδάκια ;

Γιάννης. — Τὶ λίγα χρόνια περάσανε ἀπὸ τότες καὶ μοῦ φαίνεται πὼς εἶναι σωστοὶ αἰῶνες. Τὶ ἀλλαγὴ στὴ ζωή μας ! Σήμερα θυμώνουμε σὰ βλέπουμε τοὺς ντόπιους τὴν κεριακὴ νὰ μαζώνουνται ὄχλος στὴν ἐκκλησιά. Στὸν καιρὸ ἐκεῖνο, ἐμᾶς μὲ τὰ κεριακάτικά μας, μὲ τοὺς ἄσπρους φαρδειοὺς καλλάρους, τὴν καρδιά μας ἄνοιγε ἡ ἐκκλησιά.

Μαρία. — Μιὰ κεριακή, πρώτη φορὰ τὸν εἶδα τὸν καλλάρο σου τὸν ἄσπρο· ἐγὼ φοροῦσα στὰ μαλλιά μου ἕνα φιόγγο κόκκινο.

Γιάννης. — Στὰ μαλλιά σου τὰ χρυσά.

Μαρία. — Βγήκαμε μαζί. χέρι μὲ χέρι, καὶ εἴπαμε πὼς θὰ παρθοῦμε.

Γιάννης. — Εἴμουνε ἀγώρι δεκατεσσάρω χρονῶ . .

Μαρία. — Εἴμουνε δέκα χρονῶ κορίτσι . . .

Γιάννης. — Καὶ νὰ σου ποὺ παρθήκαμε. . .

Μαρία. — Χωρὶς τὰ στεφάνια ! . .

Γιάννης. — Μὰ τὶ δόξα ! Μόνοι μας ἀπὸ τοὺς δικούς μας, ἀστεφάνωτοι ἐμεῖς.

Μαρία. — Ἡ δόξα ! Βέβαια ! Ἐγὼ συλλογιοῦμαι τὴν ἀγάπη. Θαρρῶ πὼς τὴν προτιμῶ τὸ κάτω κάτω, καὶ ἂν ἡ δόξα πιὸ γλυκειά, ἐνῶ ἡ ἀγάπη μὲ τρομάζει.

Γιάννης. — Φοβᾶσαι τὴν ἀγάπη μας, Μαρία ;

Μαρία — Ναί ! Τρέμω κάθε στιγμή, κάθε ὥρα, κάθε μέρα, μήπως ἡ εὐτυχία μας καταγκρεμιστῆ.

Γιάννης. — Μὰ γιατί ;

Μαρία. — Γιατὶ σίγουρη ἀγάπη δὲν ὑπάρχει. Ξαίρει κανεὶς τὶ ξαφνικὸ μπορεῖ νἀρθῆ νὰ μᾶς πλακώση ; — Νά, φοβοῦμαι ὡς καὶ τὴ νύχτα *(σφίγγεται στὴν ἀγκαλιά του).* Τὶ σκοτάδι καὶ τί πίσσα !

Γιάννης. — Σήκωσε τὸ κεφάλι, Μαρία μου, κάμε θάρρος. Ἀρχίζει κι' ἀνοίγει ὁ οὐρανός. Κοίτα, κοίτα. Τὸ σύγνεφο τὸ μάβρο σὰ νὰ ράγισε. Τὸ βλέπεις τὸ ἀστέρι ποὺ φαίνεται ;

Μαρία. — Τί θαμπό ! Κι' ὡστόσο μοῦ δίνει ἐλπίδα.

Γιάννης. — Τὸ θαμπὸ τὸ ἀστέρι γλήγορα θὰ φέρη πλέριο φώς. Ὅλα τἀστέρια τοὐρανοῦ ἕνα ἕνα θὰ λάμπουνε, Μαρία. Θὰ μᾶς φέξη ὁλάκερος ὁ οὐρανός.

Μαρία. — Τὰ λὲς καὶ τὰ πιστέβω. Δὲν πέθανε ὁ ρωμαντισμός. Ἴσως καὶ σένα τὸν ἴδιο νὰ σὲ γελᾶ. *(Κοντοστέκεται. Προσέχει).* Γιάννη, βάλε τἀφτί σου. Ἄστερις ἀπὸ τὸ νειρο, κι ὁ ξύπνος ! Γιάννη, δὲν ἀκοῦς ; Τί κρότος εἶναι ἀφτός ; Ἐκεῖ κάτω ; *(Βροντᾶ).*

Γιάννης. — Ὁ κρότος εἶναι μακριά. Μὴ σὲ μέλη καὶ θὰ περάση.

Μαρία, *περίφοβη.* — Γιάννη μου, μήπως

ἀπάνω μας χυθοῦνε τοῦ Μάρκου τὰ σκυλιά ;

Γιάννης. — Τί παιδὶ ποὺ εἶσαι !

Μαρία. — Γιάννη, δὲν εἴμαστε στεφανωμένοι καὶ μπορεῖ νὰ μᾶς θερίσουνε ὅλα τοῦ κόσμου τὰ κακά.

Γιάννης. — Μὴ μὲ κάνης νὰ γελῶ. Τί θέλεις ; Νὰ πάμε ἀπὸ τὸ πρωΐ νὰ λειτουργηθοῦμε ; Θὰ εἶναι κωμικό. Νά σου προπαγάντα μιὰ φορά.

Μαρία. — Μὰ δὲ σοῦ εἶπα τέτοιο πρᾶμα. Τί ἀνάγκη νὰ μᾶς διοῦνε ; Τώρα τώρα, ὅπου δὲν εἶναι κανείς, ἔλα νὰ σκύψουμε.

Γιάννης. — Νὰ σκύψουμε, μπροστὰ σὲ ποιόνε ;

Μαρία. — Νὰ σκύψουμε μπροστὰ στὸ Ἀστέρι τὸ θαμπό, νὰ παρακαλέσουμε τ' Ἀστέρι, νὰ μᾶς χαδέψη τὸ κεφάλι μὲ μιὰν ἀχτίδα του μαλαματένια, νὰ μᾶς στεφανώση μὲ τὸ φῶς του, Γιάννη, Γιάννη μου, ἔλα, γονάτισε μπροστὰ μαζί μου, νὰ μᾶς διῆ τὸ Ἀστέρι . . .

Γιάννης *(συγκινημένος, ταραγμένος, γονατίζει πλάϊ στὴ Μαρία καὶ τῆς λέει σὰν ἀφτί, ψιθυριστά ;)* Νὰ μᾶς διῆ τὸ Ἀστέρι καὶ νὰ τὸ πῆ τοῦ Θεοῦ

(Παρασκεβή, ἕντεκα τοῦ Μάη, 1928). ΨΥΧΑΡΗΣ

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

«Ἐκεῖ ἀνοιχτὸς προσμένει
τῆς Τέχνης ὁ ναός,
λίγοι εἶναι οἱ καλεσμένοι
καὶ σὺ εἶσαι ὁ λειτουργός».

(ΣΙΓΟΥΡΟΣ — *«Τὰ λόγια τῆς μάννας μου»*)

Ἡ Ζάκυνθος, κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν γνώμην, εἶναι νῆσος ποιητική. Καὶ βεβαίως ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Κάλβου ἔδωσε πάντοτε ποιητὰς εἰς τὴν μητέρα Ἑλλάδα.

Σήμερον θὰ ἠδύνατό τις νὰ ὑποστηρίξῃ, ὅτι δὲν ἔχει πλέον ποιητικὸν ἀντιπρόσωπον, ἂν τὰ σπανίως καὶ σποραδικῶς δημοσιευόμενα ἔμμετρα ἔργα τοῦ συμπολίτου μας Μαρίνου Σιγούρου δὲν ἔπειθον, ὅσους ἔτυχε νὰ τὰ παρακολουθήσουν καὶ νὰ τὰ προσέξουν, ὅτι εὑρισκόμεθα πρὸ μιᾶς ποιητικῆς φύσεως ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι δύνανται ν' ἀψηφοῦν καὶ τὴν κοινὴν ἄγνοιαν καὶ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου.

Προτοῦ γράψω ὀλίγα περὶ τοῦ Σιγούρου καὶ τῶν ἔργων του, δὲν κρίνω ἄσκοπον νὰ προτάξω μερικὰς πληροφορίας, ἐν μέρει γνωστὰς καὶ ἐν μέρει ἀγνώστους, περὶ τοῦ ἀρχαίου καὶ ἱστορικοῦ οἴκου του.

* * *

Ὁ ζακύνθιος τῶν Σιγούρων οἶκος ἕλκει τὴν καταγωγὴν ἐκ προγόνων Νορμανδῶν. Ὁ Φάβιος Ségur ἦτο εἷς τῶν 24 Ἱπποτῶν, οἱ ὁποῖοι ὑπὸ τὸν Ταγκρέδην συμμετέσχον εἰς τὴν πρώτην σταυροφορίαν (1096), λαβὼν κατόπιν εἰς ἐπιβράβευσιν τῆς ἀξιοσημειώτου ἀνδρείας του τὰς βαρωνείας τῆς Πρεσίτζε, ἐν Lecce, καὶ τοῦ Κουρσάνου. Ὁ δὲ Νοῦτζος Ségur, ἀπόγονος τοῦ Φαβίου, συνεξεστράτευσε μετὰ τοῦ Ρογήρου, βασιλέως τῆς Σικελίας, πολεμοῦντος τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου.

Ἐξ Ἰταλίας οἱ Ségur, ὅπου τὸ ὄνομά των ἠλλοιώθη εἰς Seguro, Siguro, Sicuro, κατῆλθον καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς Ζάκυνθον, εἰς δὲ τὰ διάφορα ἀπὸ τοῦ 1485 σωζόμενα βιβλία τοῦ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν μου ἐνταῦθα δημοσίου Ἀρχειοφυλακείου, οὕτω τὸ εὑρίσκω ἀναγραφόμενον.

Ὅταν οἱ Βενετοὶ κατέλαβον τὴν Ζάκυνθον (1483), οἱ Σιγοῦροι διεκρίνοντο ἤδη, δρῶντες ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ νῆσος διετέλει ὑπὸ τὴν δυναστείαν τῶν Τόκκων (1357—1482). Πρὸς τὸν Νοῦτζον Σιγοῦρον, Κάρολος ὁ Α' Δε-Τόκκος, αὐθέντης τῆς πόλεως Ἄρτης κλπ. ἐδωρήσατο τὰ χωράφια τῶν Δα-

τίων (¹), τὰ ὁποῖα, κατὰ τὸ 1461, ἡ σύζυγος τοῦ Νούτζου Ἰωάννα ἀφιέρωσεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Σωτῆρος, ἐπισκοπὴν Ζακύνθου.

Ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον οἱ Σιγοῦροι σταδιοδρομοῦν καὶ διακρίνονται ἐνταῦθα κατ' ἀδιάπτωτον γραμμήν. Στρατιωτικοί, κληρικοί, σοπρακόμητοι, πρέσβεις, νομικοί, λόγιοι· ἀκόμη καὶ Ἅγιον ἀνευρίσκομεν μεταξὺ αὐτῶν, τὸν Πολιοῦχον τῆς νήσου Ζακύνθου Διονύσιον τὸν Σιγοῦρον (²).

Ὁ Νοῦτζος Σιγοῦρος συνεπολέμησεν ὡς στρατιώτης, μετὰ τοῦ Ἰωάννου Παλαιολόγου (³), παρεχωρήθη δὲ εἰς αὐτὸν καὶ τοὺς ἀπογόνους του τιμάριον ἐν Ζακύνθῳ διὰ τὰς ὑπηρεσίας καὶ γενναίας πράξεις αὐτοῦ, καθὼς καὶ τῶν δύο υἱῶν του, Ἰακώβου καὶ Μάρκου, τοῦ τελευταίου πεσόντος κατὰ τὴν ἔφοδον ἐναντίον τοῦ φρουρίου Κεφαλληνίας, τῆς ἀναγνωρίσεως ἐκείνης ἐπικυρωθείσης ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Γερουσίας, κατὰ τὴν 17 Μαρτίου 1507 (⁴). Ὁ σοπρακόμητος Μαρῖνος Σιγοῦρος ἐβοήθησε σπουδαίως τὸν βενετὸν ἀρχιναύαρχον Ἱερώνυμον Πέζαρον, κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1537 πολιορκίαν τῆς Κερκύρας. Ὁ Μαρῖνος Σιγοῦρος συμμετέσχε δι' ἰδίας γαλέρας, ὡς σοπρακόμητος, εἰς τὴν ναυμαχίαν τῆς Ναυπάκτου (⁵).

Ἡ Βενετικὴ Γερουσία, διὰ θεσπίσματος τῆς 23 Ἀπριλίου 1599, ἐξέφρασε πρὸς τὸν Ἕκτορα Σιγοῦρον τιμητικὴν εὐαρέσκειαν διὰ τὴν ἐπιτυχῆ δρᾶσιν του ὡς στρατιωτικοῦ Διοικητοῦ ἐν Ζακύνθῳ (Colonnello Generale di tutta l'Isola). Τὸ ἔγγραφον ἀναφέρει, ὅτι ὀφείλεται εἰς τὸν Σιγοῦρον ἡ τιμητικὴ αὕτη διάκρισις διὰ τὰς πολλαπλᾶς ὑπηρεσίας του καὶ διότι οἱ πρόγονοί του συνετήρουν πάντοτε, ἰδίαις δαπάναις, ἐξωπλισμένας γαλέρας κατὰ τοὺς βενετικοὺς πολέμους (. . . et anco nell'armar molte galee da tutti li suoi antenati per lungo corso d'anni sempre a proprie spese). Κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῆς εὐαρεσκείας ταύτης ἐν τῇ Βενετικῇ Γερουσίᾳ, μεταξὺ 178 ψηφοφορησάντων, ἐδόθησαν ὑπὲρ τοῦ Σιγούρου 151 ψῆφοι, κατὰ 13, καὶ λευκαὶ 9 (⁶). Ὁ υἱός του Νικόλαος, ἐπίσης διακριθείς, ἀνηγορεύθη ἱππότης τοῦ τάγματος τοῦ Ἁγίου Μάρκου, μὲ ὅλας τὰς τιμάς, τὰ προνόμια, τὴν χρυσῆν σπάθην κτλ. (La Nobile e benemerita famiglia degli Siguri dal Zante diportata per lungo corso di anni con virtù et splendore fattasi conoscere cosi in pace come in guerra con armar molte galee a proprie spese et far molte altre degne et honorevoli attioni) (⁷). Οὕτω ἡρωϊκὸς ὑπῆρξεν ὁ Νικόλαος μέχρι βαθυτάτου γήρατος, ὅτε εὗρε τὸν θάνατον μετὰ τοῦ υἱοῦ του Μαρίνου, ἐνῷ ἐμάχοντο καὶ οἱ δύο, κατὰ τὸ 1655, al conflitto di Dardanelli nell' assedio di Napoli di Malvagia (⁸).

Ὁ Ἀγησίλαος Σιγοῦρος, σοπρακόμητος καὶ ἱππότης τοῦ Ἁγίου Μάρκου (⁹), συμμετέσχε μετὰ τοῦ Μοροζίνη, τῷ 1686, εἰς τὸν κατὰ τῆς Τουρκίας Βενετικὸν κατὰ θάλασσαν πόλεμον, ἐπὶ τῆς γαλέρας του μάλιστα, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐξοπλίσει, ἰδίαις δαπάναις, ἐπέβαινε καὶ ὁ Γενικὸς Προβλεπτὴς τοῦ στόλου. Ὅταν δὲ διήρχοντο τὰ στενὰ τῶν Δαρδανελλίων, ὡς ἐκαλοῦντο τότε τὸ Ρίον καὶ Ἀντίρριον, κατὰ τὸν κανονιοβολισμόν, δύο σφαῖραι ἔπεσον ἐπὶ τῶν γαλερῶν τοῦ Μοροζίνη καὶ τοῦ Σιγούρου (¹⁰). Ὁ Ἀγησίλαος ἀνεγνωρίσθη ἐν Ζακύνθῳ ὑπὸ τῆς Βενετίας ὡς πρόξενος τοῦ Μορέως καὶ ὅλων τῶν ὑπὸ τοὺς Τούρκους Ἑλλήνων. Τὸ αὐτὸ ἀξίωμα εἶχε προηγουμένως καὶ ὁ πατήρ του.

(¹) Fr. Miklosich et I Müller.—Acta et Diplomata Graeca. Tom. V. pag. 69. 70

(²) Α. Χ. Ζώη. «*Ὁ Ἅγιος Διονύσιος ὁ ἐκ Ζακύνθου,*» ἔκδοσις Β' Ἀθῆναι 1925.

(³) C. N. Sathas. «Documents rélatifs à l'histoire de la Grèce au moyen âge». Tom. VII p. 81.

(⁴) Senato Mar. XVI Filza 132.

(⁵) P. Molmenti. «Sebastiano Veniero e la battaglia di Lepanto.» Firenze 1899, σελ. 303 εἰς σημ. α'.

(⁶) Archivio dei Frari ἐν Βενετίᾳ (Capitani da Mar 1599.—Senato I. Filza 142.)

(⁷) Archivio dei Frari. Cancelleria inferiore No I. Privilegi dei Cavalieri di San Marco. —Filza 174 τῇ 30 Ἰουλίου 1599.

(⁸) Archivio dei Frari ἐν Βενετίᾳ Provveditori sopra Feudi 1173. Tom. III I. § I. Filza Zante. Signro 1656 Agosto 21.

(⁹) Τὸ δουκικὸν διάταγμα τῆς ἀνεγορεύσεως ἀπὸ 21 Φεβρ. 1671 ἐκφράζεται, ὡς ἑξῆς: «Cospicui per natali, riguardevoli per ogni rispetto si sono gli ascendenti di questa ben degna Famiglia, sempre segnalati con onorate operazioni, con la Virtù e con le Armi, e tramandando nella posterità ancora esempi . . .» κλπ.

(¹⁰) Σπ. Δε-Βιάζη. «Νίκη τοῦ Μοροζίνη ἐν Ἑλλάδι τῷ 1686» ἐν «Παναθηναίοις», 30 Ἀπρ. 1907, τευχ. 158. σ. 53.

Ἐκτὸς τοῦ τίτλου εὐγενείας, οἱ Σιγοῦροι, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς ἐν Ζακύνθῳ δυναστείας τῶν Τόκκων, ἀπήλαυσαν καὶ βαρωνικοῦ δικαιώματος μετὰ δεκάτης εἰς διάφορα ἐδάφη. Τὸ μεσαιωνικὸν τοῦτο προνόμιον ἀνεγνωρίσθη βραδύτερον καὶ ὑπὸ τῆς Βενετίας (¹¹) καὶ ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας, καὶ σήμερον δὲ ἀκόμη, παρὰ τὸν ἰσχύοντα δημοκρατικὸν τύπον τοῦ ἡμετέρου πολιτεύματος, καταβάλλεται ἐτησίως διὰ τὸ τιμάριον τῆς βαρωνείας, εἰς τὸν τελευταῖον ἐπιζῶντα ἔκγονον Μαρῖνον Σιγοῦρον, χρηματικὸν ποσὸν ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ δημοσίου, ὑποχρέου εἰς τοῦτο συνεπείᾳ τῆς ἰσχυούσης συνθήκης περὶ ἐκχωρήσεως τῶν Ἰονίων Νήσων.

Παραλείπω, χάριν συντομίας, τὴν ἀναγραφὴν ἄλλων ἐκ τῶν διακριθέντων Σιγούρων, κατερχόμενος τὸ γενεαλογικὸν δένδρον (¹²) πρὸς τοὺς νεωτέρους χρόνους. Ὁ πρόπαππος τοῦ Μαρίνου Σιγούρου, ὁ Ἕκτωρ, ἀποθανὼν τῷ 1835, διετέλεσε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς Βενετοκρατίας Giustiziere della Città. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μαρῖνος (1791—1841) (¹³) ὡς καὶ ὁ ἔγγονός του Ἕκτωρ (1838—1897), ὑπῆρξαν ἀμφότεροι διακεκριμένοι ἰατροί. Ὁ τελευταῖος, νυμφευθείς, κατὰ τὸ 1883, τὴν Μαριάνναν Σφόρτσα (1846—1926), τῆς γνωστῆς ἱστορικῆς οἰκογενείας τῆς Ἰταλίας, ἐγέννησε τρία τέκνα, μεταξὺ τῶν ὁποίων πρωτότοκον τὸν Μαρῖνον, τὴν 26 Δεκεμβρίου 1885 ἔ. π.

Τονίζω τὰς λεπτομερείας ταύτας, διότι ὁ ποιητής, περισσότερον παρὰ κάθε κοινὸς ἄνθρωπος, ἔχει βυθισμένας τὰς ψυχικὰς ρίζας του εἰς τὰς προϋπαρξάσας γενεάς.

***

Ἡ ἐπιστήμη παραδέχεται, ὅτι ἡ φυλετικὴ διασταύρωσις ἀποβαίνει πάντοτε εἰς ὄφελος τῶν τέκνων καὶ ἀπὸ φυσιολογικῆς καὶ ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως. Δὲν θὰ ἦτο ἄτοπον νὰ ὑποθέσωμεν ἴσως, ὅτι ὁ Ἕκτωρ Σιγοῦρος, διακεκριμένος ἰατρὸς ὡς ἦτο, ἠθέλησε ν' ἀνανεώσῃ τὸ οἰκογενειακόν του αἷμα. Καὶ δὲν εἶχεν ἄδικον· διότι ἐκ τεσσάρων ἀδελφῶν, αὐτὸς μόνος ἀπέκτησε τέκνα. Οὕτω τὸ ἀρχαῖον δένδρον ἀνεβλάστησε νέους κλάδους. Τὴν διασταύρωσιν αὐτὴν τῆς ἑλληνο-λατινικῆς φυλῆς εὐχερῶς διακρίνομεν εἰς τὸν φυσικὸν καὶ ἠθικὸν χαρακτῆρα τοῦ Μαρίνου Σιγούρου, ὅστις εἶναι τὸ ἀκροτελεύτιον ἄνθος δύο γενεῶν.

Ὁ Μαρῖνος Σιγοῦρος δὲν ἠρκέσθη εἰς τὰς οἰκογενειακάς του περγαμηνάς—καὶ δὲν εἶναι ὀλίγοι οἱ εἰς αὐτὰς ἀναπαυόμενοι—δὲν ἐπροτίμησε τὴν ἄνετον ζωήν, τὴν ὁποίαν θὰ τῷ παρεῖχεν ἡ οἰκονομική του εὐπραγία. Φύσει βδελυσσόμενος τοὺς φυτοζωοῦντας καὶ ὑπ' ὄψιν ἔχων τὸ τοῦ Σαλλουστίου, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, ὁ φιλοτιμούμενος νὰ διαφέρῃ τῶν ἀλόγων ζώων, πρέπει νὰ προσπαθῇ ὅλαις δυνάμεσι νὰ μὴ διέλθῃ τὸν βίον ἐν σιωπῇ, ὡς τὰ κτήνη, καὶ τὸ τοῦ Διογένους, ὅτι ἡ γῆ τὸν ἀπαίδευτον παντὸς ἄλλου βαρύτερον βαστάζει, ἠγάπησε τὴν ἐργασίαν ὡς προσευχήν, καὶ τὴν μάθησιν ὡς τὴν εὐγενεστέραν τοῦ ἀνθρώπου ἐπασχόλησιν.

Καὶ ἀρχικῶς μὲν ὁ Μ. Σιγοῦρος ἐσπούδασεν ἐν Ζακύνθῳ, βραδύτερον δὲ εἰς τὸ Ἐθνικὸν Λύκειον τῶν Ἀθηνῶν, ἀναγορευθεὶς ἐν τέλει διδάκτωρ τῆς νομικῆς παρὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις Πανεπιστημίου, καὶ κατόπιν τελειοποιηθεὶς ἐπὶ διετίαν ἐν Παρισίοις. Ἐπανελθών, φθίνοντος τοῦ ἔτους 1909, διωρίσθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐπιτυχὼν μεταξὺ τῶν συνυποψηφίων του τὴν, κατὰ τὸν διαγωνισμὸν ἐκεῖνον, μοναδικὴν θέσιν διπλωματικοῦ ἀκολούθου.

Βεβαίως αἱ τακτικαὶ πάντοτε νομικαὶ σπουδαὶ τοῦ Σιγούρου, αἱ πολυετεῖς του μελέται ἐπὶ ξηρῶν πολιτικῶν καὶ ἱστορικῶν θεμάτων, ἡ ἀπορροφητικὴ ὑπηρεσιακή του σταδιοδρομία—καθότι διετέλεσε προσωπάρχης τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ Γεν. Πρόξενος ἐν Νεαπόλει, Βενετίᾳ, Παρισίοις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ, εἰς θέσεις δῆλον ὅτι βεβαρυμένας διὰ πολυμερίμνου καὶ ἀδιαπτώτου ὑπηρεσίας,—πάντα ταῦτα, συνδυαζόμενα μὲ τὴν ὑπερβολικῶς ἐξονυχιστικὴν καὶ παροιμιώδη ἐπιμέλειάν του πρὸς ὁλοκληρωτικὴν ἐκτέλεσιν καὶ τοῦ ἐλαχίστου καθήκοντός του, εἰς ἐπίμετρον δὲ καὶ ἡ ἐπὶ διετίαν συμμετοχή του, ὡς ἁπλοῦ στρατιώτου, εἰς Χῖον, Φλώριναν καὶ Θεσσαλονίκην, κατὰ τὸν πόλεμον 1912—13, θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν εἶχαν ἀπομακρύνει ἀπὸ πάσης ποιητικῆς ἀσχολίας, πράγ-

(¹¹) Stampa della Famiglia Siguro.

(¹²) E. R. Rangabé. «Livre d'or de la Noblesse Ionienne» Vol. III Zante. pag. 242 - 270.—Athènes 1927.

(¹³) Gazzetta degli Stati Uniti delle Isole Ionie τῇ 11 Δεκεμβρίου 1841.

μαι δέ, δυσκολευόμεθα νὰ νοήσωμεν ποῦ, πότε καὶ πῶς ὁ πολυμερής καὶ πολυάσχολος αὐτὸς ἄνθρωπος κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ ἐν λογοτεχνικὸν ἔργον.

* * *

Ὡς Ἀρχειοφύλαξ ἐν Ζακύνθῳ ἀντελήφθην μὲ πόσην ἱστοριοδιφικὴν ἱκανότητα καὶ φιλοπονίαν, κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας τῆς φοιτητικῆς του ζωῆς, ὁ Σιγοῦρος εἰργάσθη μελετήσας ὅλα σχεδὸν τὰ Libri Ordini καὶ Consigli della M. Comunita, πρὸς ἀνεύρεσιν πληροφοριῶν περὶ τῆς οἰκογενείας του, ἢ ἐπὶ ἄλλων ἱστορικῶν ζητημάτων, διότι τότε κατεγίνετο εἰς ἱστορικὰς μελέτας, τινὰς τῶν ὁποίων ἐδημοσίευσε, τὰς πλείστας ὅμως ἐγκατέλειψεν ἀνεκδότους, καθότι βραδύτερον ἔστρεψε τὴν προσοχὴν καὶ τὰς μελέτας του εἰς ἄλλους κύκλους. Οὐχ ἧττον, ὅταν κατὰ τὸ 1921—1922 διετέλει Γενικὸς Πρόξενος τῆς Ἑλλάδος ἐν Βενετίᾳ, καθ' ἃς ὥρας δὲν τὸν ἀπησχόλει τὸ ἀξίωμά του, ἐμελέτα εἰς τὸ Archivio dei Frari τὰς ἐκθέσεις τῶν Προβλεπτῶν Ζακύνθου πρὸς τὴν Γαληνοτάτην Πολιτείαν, μοὶ ἀνεκοίνωσε δὲ τότε διὰ φιλικῆς ἐπιστολῆς του, ὅτι εἶχεν ἀνεύρει καὶ ἀντιγράψει σημαντικὰς ἱστορικὰς πληροφορίας περὶ τῆς οἰκογενείας του ἐν Ζακύνθῳ, κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Βενετοκρατίας.

Ἂν καὶ κατὰ τὰς φοιτητικὰς ἐν Ζακύνθῳ διακοπάς του ὁ Σιγοῦρος κατεγίνετο εἰς τόσον σοβαρὰς μελέτας, ἐνθυμοῦμαι ἐν τούτοις, ὅτι κατὰ τὰς ὥρας τῆς φιλικῆς μὲ ἡμᾶς ἀναστροφῆς του, ἠρέσκετο εἰς ἀθῶα σατυρικὰ πειράγματα τῶν ἀδυναμιῶν διαφόρων ζακυνθινῶν τύπων. Τότε ἔγραψε εἰς τὴν ἰταλικὴν διάφορα σατυρικὰ ποιήματα, ὡς καὶ δύο ἐμμέτρους κωμῳδίας εἰς ζακυνθινὴν διάλεκτον, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ «Χάσῃ», στρεφομένας ἐναντίον συγχρόνων προσώπων τοῦ τόπου. Τὰ νεανικὰ ταῦτα ἔργα παρέμειναν ἀνέκδοτα. Κατὰ τὴν ἰδίαν ἐποχὴν ἐδημοσίευσεν ἰταλιστὶ σειρὰν μελετῶν περὶ νεοελληνικῆς φιλολογίας εἰς τὸ «Cronache della civilta Ellenolatina», περιοδικὸν ἐκδιδόμενον ἐν Ρώμῃ ὑπὸ τοῦ γνωστοῦ ἀνατολιστοῦ Aug. De Gubernatis, ὅστις διὰ τοῦτο εἶχε συγκαταλέξει τὸν Σιγοῦρον μεταξὺ τῶν λογίων τοῦ λατινικοῦ κόσμου ([14]).

([14]) A. De-Gubernatis. «Dictionnatre International», Rome 1906, pag. 1330.

Ἡ σαρκαστικὴ κλίσις τοῦ Μαρίνου Σιγούρου, τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ ὁ Σολωμός, εἶναι ἴδιον τοῦ ζακυνθινοῦ πνεύματος. Δὲν ἀντέχω εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ παραθέσω ἐδῶ μερικὰ ἀπὸ τὰ παιδικὰ ἐκεῖνα ἐπιγράμματα τοῦ φίλου μου.

Γνωστὸς συμπολίτης μας ποιητὴς ἐδημοσίευσε κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην μετρίαν τινὰ μελέτην του εἰς πεζὸν λόγον. Ὁ Σιγοῦρος ἔγραψε τότε τὸ ἑξῆς τετράστιχον.

Τέτοια τραγούδια κάνει ὁ κὺρ' Ἀνδρέας,
ποῦ τοῦτον κάλλιο νἄγραφε πεζά . . .
Ὅπως πεζὰ σὰν βάλθηκε νὰ γράφῃ,
βρήκανε τὰ τραγούδια πιὸ καλά.

Ὁ σατυριζόμενος, δυσφορῶν ἀπὸ χαρακτῆρος πρὸς ὅλους τοὺς ἀστεϊσμούς, χωρὶς ὅμως νὰ κατορθώνῃ καὶ νὰ τοὺς ἀποφεύγῃ, ἀπήντησε διὰ μιᾶς δωδεκάδος σατυρικῶν ἐπιγραμμάτων.

Δι' ἄλλον ἀκόμη στιχουργὸν τοῦ τόπου μας, μεγαλαυχοῦντα διὰ τὰς ποιητικάς του ἐμπνεύσεις, ὁ Σιγοῦρος ἔγραψε τὸ ἀκόλουθον ἐπίγραμμα :

Οἱ στίχοι σου ψυχροὶ καὶ παγωμένοι,
ἡ μούρη σου χλωμὴ καὶ λυπημένη,
τὰ ροῦχα σου τριμμένα, βρωμερά,
πάντα ἡ κοιλιά σου παίζει ταμπουρᾶ . . .
Οἱ Μοῦσες, ποῦ εἶν' γυναῖκες, πῶς μποροῦνε
σὲ τέτοια χάλια νὰ σ' ἐρωτευθοῦνε ;

Διὰ γηραιὸν συμπολίτην μας καλλωπιστὴν καὶ ἐρωτοτροποῦντα παρὰ τὸ βάρος τῶν ἐτῶν, ὁ Σιγοῦρος ἔγραψε τὸ κατωτέρω ἐπίγραμμα:

Σειέσαι, λιγιέσαι, βάφεσαι, τὰ θηλυκὰ κυττάζεις,
στὸ λίγο φῶς ἢ ξέμακρα σὰν παληκάρι μοιάζεις,
θαρρεῖς καὶ τὰ γεράματα πῶς δὲν σοῦ δίνουν βάρος . . .
τοὺς ἄλλους κι' ἂν τοὺς ξεγελᾷς, μὰ δὲ γελιέται ὁ Χάρος.

Ἐπίσης διὰ γνωστὸν συμπολίτην μας ὑποστάντα μαρτυρικὸν βίον παρὰ τῆς συζύγου του, ὅταν αὕτη ἀπέθανεν, ὁ Σιγοῦρος ἔγραψε τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο :

Ἐπέθανε ἡ γυναῖκα τοῦ Βασίλη
κ' ἐκεῖνος δὲν δακρίζει, δὲν θρηνεῖ.
—Πῶς δὲν τὴν κλαῖς; τὸν ρώτησαν οἱ φίλοι,
κ' ἔτσι ἀπαντάει : —Σὰν ἦταν ζωντανή
τόσα δάκρυα μ' ἔκαμε νὰ χύσω,
ποῦ ἄλλα δὲν ἔχω γιὰ νὰ τὴν θρηνήσω

Δὲν ἀντέχω ἀκόμη εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ παραθέσω δύο ἐκ τῶν γνωστῶν ἀπαντήσεων τοῦ φίλου μου, αἱ ὁποῖαι τῷ προσεπόρισαν τὴν φήμην τοῦ εἴρωνος.

Ὅταν φοιτητὴς ἐγευμάτιζε μετ' ἄλλων συμπολιτῶν μας εἰς ἑστιατόριον τῆς πλατείας Ὁμονοίας, ὁ διευθυντὴς τοῦ ἑστιατορίου συνήθιζε νὰ πλησιάζῃ τὴν συντροφιάν, κατὰ τὸ τέλος τοῦ φαγητοῦ, καὶ νὰ ἀρχίζῃ συζήτησιν, μονόλογον μᾶλλον, περὶ τῆς πολιτικῆς καταστάσεως, περὶ σωτηρίας τοῦ ἔθνους, ἀναπτύσσων κατὰ ποῖον τρόπον *θὰ διορθωθῇ τὸ ρωμαϊκο*. Μίαν ἡμέραν ἐξέθεσε μὲ πολὺ κωμικὸν στόμφον τὰς ἰδέας του καί, ἀφοῦ εἶπε τόσας μωρολογίας, ὅσας οὐδέποτε ἄλλοτε, κατέληξεν, ὡς εἰς ρητορικὸν σχῆμα, μὲ τὴν φράσιν :

— «Δόστε μου τὸ μυαλὸ τοῦ Τρικούπη!»

Καὶ τότε ὁ Σιγοῦρος σοβαρῶς καὶ χωρὶς νὰ τὸν κυττάξῃ, τὸν ἐρωτᾷ :

— «Γιατί ; Γιὰ νὰ τὸ κάμῃς τηγανητὸ μὲ πατάτες ;»

Περιττὸν νὰ προσθέσω, ὅτι ἔκτοτε ὁ ἀγαθὸς ξενοδόχος δὲν ἤνοιξε συζήτησιν μὲ τὴν συντροφιὰν τοῦ Σιγούρου.

Ἄλλοτε, ὅταν ὁ Σιγοῦρος ἦτο προσωπάρχης τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, καθ' ἣν στιγμὴν συνέτασσεν ἔγγραφόν τι, εἰσῆλθε κάποιος κύριος καὶ ἤρχισεν ἀμέσως μὲ ὕφος ἰταμὸν νὰ ζητῇ διαφόρους πληροφορίας.

— Σᾶς παρακαλῶ, πάρτε μία καρέκλα . . . τὸν διέκοψεν ὁ Σιγοῦρος, διὰ νὰ τελειώσῃ τὴν φράσιν τοῦ ἐγγράφου. Ὁ ἐπισκέπτης, προσβληθεὶς φαίνεται, ἀπήντησε μὲ ὕφος ὀργίλον.

— Μὰ ξέρτε, εἶμαι βουλευτής!»

— Αἴ ! τότε πάρτε δύο καρέκλες !

* * *

Ὁ Σιγοῦρος ἐδημοσίευσε διὰ πρώτην φορὰν κατὰ τὸ ἔτος 1901, μέχρι δὲ τοῦ 1911 ἐξηκολούθησε δημοσιεύων πλεῖστα ὅσα εἰς διάφορα περιοδικά, ἡμερολόγια καὶ ἐφημερίδας. Ἀπὸ τοῦ 1911 ὅμως μέχρι τοῦ 1924 οὐδὲν πλέον ἐδημοσίευσεν, ἀπορροφηθεὶς φαίνεται ἀπὸ τὴν συμμετοχήν του εἰς τὸν πόλεμον (1912—1913) καὶ ἀπὸ τὰς ἐπαγγελματικάς του ἐνασχολήσεις, ἢ διότι ἡ πρώτη περίοδος τῆς λογοτεχνικῆς του ἐργασίας φαίνεται, ὅτι ἔπαυσε νὰ τὸν ἱκανοποιῇ καὶ ἠθέλησεν ἐν σιγῇ νὰ προπαρασκευασθῇ διὰ παραγωγὴν ἀνωτέραν.

Ὁ Σιγοῦρος μετέφρασε τοὺς «*Χαρακτῆρας*» τοῦ Θεοφράστου. Ἡ πρώτη ἔκδοσις, εἰς γλῶσσαν καθαρεύουσαν, ἐγένετο τῷ 1910 εἰς τὴν Βιβλιοθήκην Φέξη ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων. Τῷ 1927 ὅμως (ἐκδότης Κασιγόνης ἐν Ἀλεξανδρείᾳ) ἔκαμε δευτέραν ἔκδοσιν εἰς καθαρὰν δημοτικήν. Ὁ πρόλογος καὶ τὰ σχόλια δὲν εἶναι συνήθης ἐργασία· πλῆθος διασαφήσεων, πληροφοριῶν, ἱστορικῶν ἀντιβολῶν καὶ παραλληλισμῶν πρὸς ἄλλους συγγραφεῖς, φωτίζουν κατὰ τρόπον θαυμάσιον τὸ νόημα τοῦ κειμένου καὶ καθιστοῦν ἔκδηλον τὴν εὑρεῖαν φιλολογικὴν συγκρότησιν τοῦ μεταφραστοῦ. Τὸ πνεῦμα καὶ τὸ γράμμα τοῦ πρωτοτύπου ἀποδίδονται μὲ ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν.

Ἐμμέτρως ὁ Σιγοῦρος ἔχει μεταφράσει λίαν ἐπιτυχῶς διάφορα ποιήματα τοῦ Καλλιμάχου, τοῦ Γκαῖτε, τοῦ Σίλλερ, τοῦ Φωσκόλου, τοῦ Πόε, τοῦ Γέγγυσον καὶ ἄλλων.

«*Αἱ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὸ Παρίσι*» (ἔκδοσις «Παναθηναίων» 1910) εἶναι βιβλίον ἀναγινωσκόμενον μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως διὰ τὸ γοργὸν ὕφος καὶ τὴν ἐν ἐλαχίστῳ χώρῳ συγκέντρωσιν τόσων περιγραφῶν, τόσων παρατηρήσεων καὶ τόσων σκέψεων. Ὅστις καὶ ἅπαξ τὸ ἀνέγνωσε, δὲν τὸ λησμονεῖ πλέον, τὸ ἀνευρίσκει δὲ εὐχαρίστως διὰ νὰ τὸ διεξέλθῃ ἐκ νέου.

Διηγήματα ὀλιγάριθμα ἐδημοσίευσε μέχρι τοῦδε, μόλις ἑπτὰ ἢ ὀκτώ· ἐκίνησαν ὅμως τὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἐν τούτων μάλιστα «Τὸ νυφικὸ φόρεμα» μετεφράσθη εἰς τὴν ἰταλικήν ([15]).

Ἄξιαι λόγου εἶναι αἱ δημοσιευθεῖσαι κριτικαὶ μελέται τοῦ Σιγούρου, ἀναλύουσαι τὸν βίον καὶ τὸ ἔργον τῶν Φωσκόλου, Σολωμοῦ, Κάλβου, Πολυλᾶ, Τυπάλδου, Μηνιάτη, Λασκαράτου, Κονεμένου, Μαρτζώκη καὶ ἄλλων. Ἡ κριτικὴ μέθοδος, ἡ παρατηρητικὴ δύναμις καὶ ἡ συγκριτικὴ διαύγεια αὐτῶν δὲν εἶχον παρατηρηθῆ εἰς ὅμοια ἔργα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πολυλᾶ. Οἱ φίλοι, ὅσοι ἀνεστράφησαν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν Σιγοῦρον, γνωρίζομεν πόσον ἡ βαθεῖα αὕτη κριτικὴ δύναμις εἶναι συμφυὴς πρὸς τὸν χαρακτῆρα του ὡς ἀνθρώπου. Καὶ εἰς τὰ πεζὰ καὶ εἰς τὰ ἔμμετρα ἔργα του σαφῶς διαφαίνεται μία κριτικὴ διάθεσις, ἐν ἐπακριβὲς πνεῦμα δικαιοσύνης, μία ἀναζήτησις τοῦ ὀρθοῦ καὶ τοῦ πρέποντος· εἶναι ὡσὰν ὁ ποιητὴς οὗτος νὰ κρατῇ διαρκῶς τὴν πλάστιγγα τῆς Θέμιδος, καὶ μὲ ἄτεγκτον

([15]) Βλ. περιοδικὸν «Le opere e i giorni» ἐν Genova τεῦχ. Φεβρ. 1926.

ὀρθολογισμὸν ζητεῖ νὰ σταθμίσῃ, ὄχι πλέον τὰς πράξεις τῶν ἐνόχων, ἀλλὰ τὰς ἰδέας, τὰ αἰσθήματα, τὰ ἔργα τοῦ νοῦ. Δὲν εἶναι ἄσκοπον νὰ παραθέσω ὡραῖον σονέττο, τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ 1908, ὅταν ἔλαβε τὸ διδακτορικὸν δίπλωμα τοῦ Δικαίου, ἀφιέρωσε πρὸς αὐτὸν ὁ Στέφανος Μαρτζώκης, ὑπαινισσόμενος ἀκριβῶς τὴν διπλῆν ἔφεσιν τοῦ Σιγούρου πρὸς τὴν ποίησιν καὶ τὰ νομικά.

Σ' ἐσὲ γελάει τὸ πλιὸ μεγάλο ἀστέρι . . .
δυὸ κόσμους ἀγκαλιάζει ἡ δύναμή σου,
ὁ ἕνας μιὰ δάφνη τώρα σοῦ προσφέρει,
ποῦ οἱ μητρικοὶ μᾶς δόσαν πρόγονοί σου,

ὁ ἄλλος σοῦ ἀνοίγει τὰ γαλάζια μέρη
ὅπου οἱ χρυσοὶ πετοῦνε στοχασμοί σου,
μὲς στ' ἄνθια ποῦ μυρόνει αἰώνιο ἀγέρι,
ἐκεῖ ποῦ ἡ δάφνη ἀνθίζει ἡ ποθητή σου.

Ἤτανε χρόνια ἀμέτρητα κλεισμένο
στοῦ ποιητῆ τὴν ἄρθαστη σοφία
τὸ Δίκαιο μὲς στὴν Ἁρμονία κρυμμένο,

καὶ στὶς σφαγὲς τοῦ κόσμου καὶ στὴ φρίκη
εἶχε προβάλει σὰν ἀχτίνα θεία.
Πάλεψε, γράφε. Εἶναι δική σου ἡ Νίκη.([18])

Ἐξ ὅλης ὅμως τῆς λογοτεχνικῆς ἐργασίας τοῦ Σιγούρου, τὸ ποιητικὸν μέρος εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἀξίζει πρὸ πάντων νὰ προκαλέσῃ τὴν προσοχήν μας.

Πλεῖστα ποιήματα ἔχει δημοσιεύσει, περισσότερα ὅμως εἶναι ὅσα κρατεῖ ἀκόμη ἀνέκδοτα. Ἡ ἐπιμονή του νὰ μὴ θέλῃ νὰ συγκεντρώσῃ ταῦτα εἰς τόμον εἶναι ἰδιοτροπία, ἀνεξήγητος καὶ εἰς ἐμὲ ἀκόμη τὸν παλαιὸν καὶ εἰλικρινῆ του φίλον. Βεβαίως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δοθῇ οἱοσδήποτε χαρακτηρισμὸς εἰς ἔργον, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸ πλεῖστον, παραμένει εἰσέτι ἀνέκδοτον, οὔτε πολλῷ μᾶλλον νὰ τοποθετηθῇ ἐπακριβῶς ὁ ποιητὴς μεταξὺ τῶν σημερινῶν ἀξιῶν τῆς νεοελληνικῆς γραμματολογίας.

Ὁ στίχος τοῦ Σιγούρου εἶναι ὁ κλασσικὸς ἑπτανησιακὸς στίχος, ἔχει ὅμως νεωτεριστικήν τινα πνοήν, καὶ τὴν λυρικήν του διάθεσιν ζωογονεῖ ἀνήσυχος μυστικισμός. Ἔχει γράψει μικρὰ κομψοτεχνήματα, ὡς τὸ ἀκόλουθον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὰ δύο ὄνειρα»:

Ἐχθές, ποῦ θλιβερὸς ὁ ἥλιος ἐπέθαινε,
μὲς στῶν ματιῶν σου ἐκύτταξα τὰ βύθη
κι' ἀντίκρυσα τοῦ Ὀνείρου μου τὸν θρίαμβο,
ποῦ μυστικὰ στὸ φῶς τους ἀναστήθη.

Καὶ σήμερα, ποῦ ἡ ζωή σου ἐσβύστηκε,
θωρῶ τὸ μαραμένο μέτωπό σου,
—λουλοῦδι ἀχνὸ ποῦ ὁ θάνατος τὸ ἐφίλησε—
καὶ βλέπω ἀναστημένο τ' Ὄνειρό σου.

Θὰ παραθέσω ἀκόμη ὀλίγα τετράστιχα ἀπὸ τὸ ποίημά του «Μιλεῖ ἕνας ποιητής», διότι πιστεύω, ὅτι καὶ οἱ ὀλίγοι οὗτοι στίχοι ἀρκοῦσι νὰ μᾶς φέρωσι—πεζοὺς παρὰ Λύδιον ἅρμα ἰχνεύοντας—εἰς τὸν κόσμον τῆς ποιήσεως, ὅπου ἡ ψυχὴ καταλείπει τὰς ταπεινὰς μερίμνας τοῦ καθημερινοῦ βίου:

Μὲ τοῦ Στίχου τὸ πύρινο σπαθί,
μὲ τοῦ Ρυθμοῦ τ' ὁλόχρυσο δοξάρι,
πληγόνω τὴν ἀνθρώπινη ψυχή
σὰν τὴν πλανάει τῶν τραγουδιῶν ἡ χάρη.

. . . . . .

Ποτίστηκα στῶν ἀστεριῶν τὸ φῶς,
κ' ἐλούστηκα στῆς Ἁρμονίας τὴ βρύση,
δὲν θὰ περάσω στὸ ἄλλο φῶς τυφλός,
τὶς πλιὸ κρυφὲς χαρὲς ἔχω γνωρίσει.

. . . . . .

Τῆς Πίστης μου ζητῶντας τὸ ναό,
τριγυριστὴς ἔκρουσα κάθε θύρα,
τὸ φῶς τῆς Σκέψης πῆρα γιὰ ὁδηγό,
κ' εἶχα μονάχο σύντροφο τὴ Μοῖρα.

. . . . . .

Εἶμαι τοῦ Ἀγνώστου πάντα κυνηγὸς
κι' ἀγνώριστος μὲς τὴ ζωὴ διαβαίνω,
τί τάχα ἂν εἶμαι ἀδύνατος, μικρός,
ἀφοῦ στὴ χώρα τῆς Χαρᾶς πηγαίνω;

Διάλεξα δρόμον αἰώνιο, μακρινό,
μιᾶς Ὀμορφιᾶς καὶ μιᾶς Ἀλήθειας δρόμο,
διαβάτης πρόσκαιρος δὲν εἶμ' ἐγώ,
καὶ τοῦ θανάτου δὲν ψηφῶ τὸν νόμο.

Στὸ μονοπάτι ποῦ ὁδηγεῖ ψηλὰ
ταπεινὸς κι' ὁλομόναχος πηγαίνω . . .
μὰ ἡ σκέψη μου τὸ φῶς ἀναζητᾷ
ποῦ φέγγει μυστικὸ καὶ μαγεμένο.

Διὰ τὸ ἀξιοπερίεργον παραθέτω καὶ τὸ κατωτέρω ποίημα τοῦ Σιγούρου, ὑπὸ τὸν τίτλον «Χριστούγεννα»:

—Καλλικάντζαροι ἀπόψε καὶ φαντάσματα
περνοῦν στοὺς δρόμους, τρέχουν στὰ σκοτάδια,
βγαίνουν μέσα ἀπὸ λόγγους καὶ χαλάσματα,
πηδοῦν στὶς στέγες, πέφτουν στὰ ρημάδια

Καὶ χάνονται καὶ φεύγουν καὶ γυρίζουνε
μὲ μάνητα, μὲ ἄγριαν ὁρμὴ πολέμου,
πίσω ἀπ' τὰ παραθύρια μας μουγκρίζουνε,
ἀθώρητοι Ἴσκιοι στὰ φτερὰ τοῦ ἀνέμου.

Γιὸ μὲ τ' ἄστρο τῶν Μάγων δὲν ἐφάνη,
μὰ τέτοια νύχτα ἤρθα κ' ἐγὼ ἐδῶ κάτου . . .
—Ὤ! μὴν τὸ πῇς κι' ὁ νοῦς σου μὴν τὸ βάνῃ,
κ' εἶναι κακὴ ὥρα γέννας καὶ θανάτου.

Τὸ βράδυ τοῦ Χριστοῦ ὅποιος γεννηθῇ,
κι' ὅποιος πεθάνῃ τοῦ Χριστοῦ τὸ βράδυ,
κολασμένη κι' ἀνήσυχη ψυχὴ
θὰ παραδέρνῃ στὸ ἄγνωστο σκοτάδι . . .

([18]) Στεφ. Μαρτζώκη. Ἅπαντα. Ἐν Ἀθήναις 1925 σ. 104.

Ὑπάρχει καὶ ἐν Ζακύνθῳ, ὅπως καὶ ἀλλαχοῦ, λαϊκὴ πρόληψις, ὅτι οἱ γεννώμενοι καὶ ἀποθνήσκοντες κατὰ τὴν ἑσπέραν τῶν Χριστουγέννων θὰ συγκατατάχθοῦν εἰς τὴν χορείαν τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Ὁ ποιητής, ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἐγεννήθη κατὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην, ἀναπτύσσει εἰς τὸ ποίημά του τὴν κρατοῦσαν πρόληψιν.

Εἰς τὸ παρὰ τὸ Ἀρχειοφυλακεῖον ὅμως διατηρούμενον ληξιαρχικὸν βιβλίον, ἀναγράφεται ὡς γεννηθεὶς τὴν 26 Δεκεμβρίου καὶ φαίνεται, ὅτι τοῦτο ἐδηλώθη σκοπίμως, λόγῳ τῆς ἐπικρατούσης προλήψεως.

Βεβαίως δὲν εἶναι ἔργον ἰδικόν μου νὰ ἀναλύσω αἰσθητικῶς τὸ ἔργον τοῦ Σιγούρου.

Ἡ ποιητικὴ αὐτοῦ κλίσις ἀνεφάνη ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας καὶ τὰ πρῶτα στιχουργήματα συνέθεσεν ἐπὶ τῶν σχολικῶν θρανίων. Ἔκτοτε εἶχε μελετήσει τὴν ἑλληνικὴν καὶ ἰταλικὴν φιλολογίαν, γνωρίζων ἔργα καὶ συγγραφεῖς μὲ λεπτομέρειαν ἀσυνήθη διὰ τὴν ἡλικίαν του.

Οὕτως ὁ ποιητὴς Μαλακάσης, ὁ ὁποῖος τὸν ἐγνώρισε κατὰ τὸ 1900, ἔγραψε περὶ αὐτοῦ τὰ ἑξῆς: ([17])

«Κάποτε—πρὸ δύο ἐτῶν καὶ πλέον—ὁ κ. »Ἐπισκοπόπουλος μοῦ ἐσύστησεν, ὡς ἐξάδελ»φόν του, ἕνα νέον μικροσκοπικόν, περίεργον »καὶ ζωηρότατον. Ἐφοίτα τότε ἐδῶ, εἰς κά»ποιον ἐκπαιδευτήριον, νοσταλγὸς τῆς μυρο»βόλου πατρίδος του καὶ ὑποτονθοριστὴς τῶν »στίχων τοῦ μεγάλου ζακυνθίου ποιητοῦ.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

[Σκίτσο *Διον. Καψοκεφάλου*]

»Γράφω ὅτι ἦτο ζωηρός, διότι, ἐνθυμοῦμαι, »δὲν μᾶς ἄφηνε νὰ ὁμιλήσωμεν περὶ οὐδε»νὸς χωρὶς νὰ μᾶς διακόψῃ, καὶ ἦτο ἀκόμη »πολὺ περίεργος, διότι ἀπέτεινε—ὁσάκις δὲν »διέκοπτε—ἥκιστα παιδικὰς καὶ πολὺ πα»ραδόξους ἐρωτήσεις. Ἐγνώριζεν ἐξ ὀνόμα»τος ὅλους τοὺς λογίους, ἰδίᾳ τοὺς ποιητάς, »εἶχε τὴν γνώμην του περὶ ἑνὸς ἑκάστου, ἀ»πήγγελλε ποιήματα, »ἐθαύμαζε, παρετή»ρει, ἤλεγχε. Δὲν ἐν»θυμοῦμαι, ἂν μᾶς εἶ»πε τότε καὶ στίχους »ἰδικούς του, ἐπεβε»βαίωσεν ὅμως μετὰ »θάρρους καὶ πεποι»θήσεως τὸν κ. Ἐ»πισκοπόπουλον, ὅστις »μοῦ τὸν ἐσύστησεν »ὡς ποιητὴν καὶ καλ»λιτέχνην τοῦ μέλ»λοντος. Ἐνθυμοῦ»μαι, ὅτι μοῦ εἶχε κά»μει τότε ἐντύπωσιν »ὁ νέος ἐκεῖνος, ὁ »ὁποῖος, προσθέτως, »εἶχε μεγάλους τοὺς »ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς »κινήσεις ἀξιοπρεπεῖς »καὶ ἐλευθέρας. Καὶ »εἶχα ἀκόμη σχημα»τίσει τὴν πεποίθη»σιν, ὅτι ὁ μικροσκο»πικὸς νεανίσκος ἔδιδε »πολλὰς ὑποσχέσεις καὶ περισσοτέρας ἐλ»πίδας».

Καὶ φαίνεται ὁ κ. Μαλακάσης νὰ μὴ διεψεύσθη εἰς τὴν πρόγνωσίν του ἐκείνην, οὔτε ὁ ὑποφαινόμενος, ὁ ὁποῖος γράφων εἰς φίλον του ἔν ἔτος πρὸ τοῦ Μαλακάση καὶ προβλέπων τὴν λαμπρὰν σταδιοδρομίαν τοῦ Μαρίνου Σιγούρου, ἐπανελάμβανε τὸ τοῦ Σύλλα: «Πολλοὺς ἐνορῶ Μαρίους ἐν τῷ παιδὶ τούτῳ».

Ἀπὸ τῆς πρώτης νεότητός του ὁ Σιγούρος εἶχε τὴν πνευματικὴν ὡριμότητα καὶ εὐρυμάθειαν, ἡ ὁποία προεκάλει τὴν ἔκπληξιν τῶν ὅσων τὸν ἐσχετίζοντο. Ἡ ἀπέραντος καὶ στεγανὴ μνήμη του εἶχε καθηλώσει τόσας γνώσεις διαφορετικῶν κλάδων, ὅσας σχε-

([17]) Μ. Μαλακάση, *Ἀπαρχαὶ* ἐν «*Παναθηναίοις*». Ἔτος Β', 15 Αὐγ. 1902, σ. 274.

δὲν μία ὁλόκληρος ζωὴ δὲν ἤρκει νὰ τὰς διεξέλθῃ. Αἱ μελέται καὶ ἔρευναί του, ἐκτὸς τῆς νομικῆς, τὴν ὁποίαν ἐσπούδασεν, ἐστράφησαν εἰς τὴν ἱστορίαν, τὴν λογοτεχνίαν, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν βιβλιογραφίαν ἀκόμη. Ὑπῆρξε δὲ συλλέκτης σπανίων βιβλίων περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας, πολλὰ συγκομίσας κατὰ τὰ ταξείδιά του εἰς Ἰταλίαν καὶ Γαλλίαν. Λόγῳ τῆς κληρονομικῆς διαθέσεώς του, καθὸ υἱὸς καὶ ἔγγονος ἰατρῶν, τρέφει ἰδιαιτέραν κλίσιν εἰς ἰατρικὰς μελέτας, ἰδίως ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑγιεινὴν καὶ τὴν διαιτολογίαν.

Ὁ Σιγοῦρος ὡς ν' ἀποφεύγῃ κατ' ἀρχὴν πᾶσαν καλλιτεχνικὴν ἀτημελησίαν εἰς τὸ ἦθος, εἰς τὴν περιβολὴν καὶ τὴν συμπεριφοράν, ἀγαπᾷ τὴν μέθοδον, τὴν τάξιν καὶ τὴν εὐπρέπειαν. Ἔχει τρόπους εὐγενεῖς πάντοτε καὶ ἁπλοῦς, ἀλλ' ὀλίγον ξηροὺς κάποτε, ὡς νὰ ἐπιθυμῇ νὰ συντομεύσῃ ἢ νὰ διακόψῃ πᾶσαν ἄσκοπον χρονοτριβὴν εἰς τὴν ζωήν. Ἢ περιττολογίαν εἰς τὴν συζήτησιν, καὶ διὰ τοῦτο ἴσως ἀδίκως τινὲς τὸν θεωροῦν ψυχρὸν ἢ τραχύν. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι, ἂν καὶ ἁβρός, δὲν εἶναι διόλου διαχυτικὸς καὶ ἀποστρέφεται τὰς χειρονομίας καὶ τὰς ὑψηλοφώνους ἐκδηλώσεις τῶν ἀνθρωπίνων αἰσθημάτων. Εἶναι προσηνὴς πρὸς ὅλους, ἀλλ' ἀποκρούει πᾶσαν ἄτοπον οἰκειότητα. Εἶναι ἐπίσης ἐχθρὸς κάθε θορύβου κυριολεκτικῶς καὶ μεταφορικῶς, καὶ εἰς τοὺς θορύβους συγκαταλέγει ἀκόμη καὶ τὴν μουσικήν, καὶ τοῦτο βεβαίως ποτὲ δὲν θὰ τοῦ συγχωρήσουν οἱ συμπολῖται του, οἱ κατ' ἐξοχὴν θιασῶται τῆς μουσικῆς. Βεβαίως πάντα ταῦτα θὰ φανοῦν ἀσυμβίβαστα πρὸς τὴν ποιητικὴν φύσιν, καθότι ἐσυνήθισαν οἱ ἁπλούστεροι νὰ θεωροῦν τὸν ποιητὴν ὡς κάτι ἔξω τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ὡς ὕπαρξιν ταξειδεύουσαν εἰς τὰ σύνεφα καὶ δικαιουμένην διὰ τοῦτο νὰ περιφρονῇ τὰς καθημερινὰς ὑποχρεώσεις. Εἰς τὸν Σιγοῦρον, τὸν ὁποῖον κάλλιστα ἀπὸ ἐτῶν ἐγνώρισα καὶ παρηκολούθησα εἰς τὴν ὅλην μέχρι τοῦδε ἐξέλιξίν του, συνήντησα ἀντιθέτως τὴν προσπάθειαν ν' ἀποκρύψῃ τὴν ποιητικήν του διάθεσιν ἀπὸ τὴν κοινὴν περιέργειαν καὶ νὰ μὴ τῷ διαφύγῃ οὔτε πρᾶξις, οὔτε λόγος, δυνάμενα νὰ προδώσουν τὰς κλίσεις του. Ὡς οἱ ἀρχαῖοι Χριστιανοὶ ἐν κρυπτῷ καὶ παραβύστῳ ἐλάτρευον τὸν Θεόν των, οὕτω καὶ ὁ Σιγοῦρος μέχρι σήμερον, μακρὰν πάσης βεβήλου περιεργείας, ἐλάτρευσε τὰς Μούσας. Ἀγαπᾷ τὰ γράμματα ὡς ἀριστοκρατίαν τῆς τέχνης, ἀποστρεφόμενος τὴν σημερινὴν φιλολογικὴν ὀχλοκρατίαν. Ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν ὡς δημόσιον λειτουργόν, οὐδόλως ὑποπτεύθησαν, ὅτι ὁ προσορατικός, ὁ συνεπής, ὁ αὐτοπεποίθαρχητος, ὁ λεπτολόγος, ὁ αὐστηρός, ὁ ἀφοσιωμένος εἰς τὸ καθῆκον του ἄνθρωπος αὐτὸς ἦτο ποτὲ δυνατὸν νὰ εἶναι ποιητής. Φαίνεται ὅμως, ὅτι παρὰ πάντα ταῦτα εἶναι, μολονότι κατὰ Δημόκριτον, οἱ σωφρονοῦντες ποιηταὶ ἔξω ἵστανται τοῦ Ἑλικῶνος.

Ἡ πόλυετὴς ἀπουσία του ἐκ Ζακύνθου οὐδόλως ἐξήλειψεν ἀπὸ τῆς ψυχῆς του τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος, καὶ ὅταν κατορθώνῃ, ἐπανέρχεται πάντοτε νοσταλγὸς τῆς ὡραίας νήσου μας, καὶ εἰς τὴν ἐξοχικὴν ἔπαυλίν του σκέπτεται καὶ ἀναπαύεται συλλογιζόμενος τὰ ἐν σχεδίῳ ἔργα του, διότι ἡ ἐπαγγελματικὴ ζωή του φρονοῦμεν, ὅτι δὲν δύναται νὰ εἶναι ἄλλο, παρὰ ἐπεισόδιον, τὸ ὁποῖον διήρκεσε πάρα πολὺ πρὸς βλάβην τῆς ποιητικῆς του ἀποστολῆς.

Ὁ ἄνθρωπος αὐτός, ὁ ὁποῖος τόσον ἐταξείδευσε καὶ τόσον ἐγνώρισε τὴν ζωήν, ἔχει περὶ αὐτῆς βαθεῖαν ἀδιαφορίαν καὶ τὴν προδιαγράφει εἰς ὀλίγας γενικὰς γραμμάς. Δὲν ἀγαπᾷ νὰ μετατοπίζεται καὶ κάποτε μοὶ εἶπε: «Τὸ καλήτερον μέρος τοῦ κόσμου εἶ»ναι ἡ Ἑλλάς· τὸ καλήτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος ἡ Ζάκυνθος· τὸ καλήτερον μέρος τῆς »Ζακύνθου, τὸ Ἀκρωτῆρι· τὸ καλήτερον μέ»ρος τοῦ Ἀκρωτηριοῦ, τὸ κτῆμά μου· τὸ »καλήτερον μέρος τοῦ κτήματός μου, τὸ »σπίτι μου· τὸ καλήτερον μέρος τοῦ σπιτιοῦ »μου, τὸ γραφεῖόν μου· καὶ τὸ καλήτερον »μέρος τοῦ γραφείου μου, ἡ πολυθρόνα μου».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι ἡ ἐξοχική του ἔπαυλις, τὸ Ἀκρωτῆρι, ἔχει μοναδικὴν θέαν καὶ εἶναι ἕνας μικρὸς ἐπίγειος παράδεισος, ἀπὸ τὸν ὁποῖον ὅμως ὁ ποιητὴς εἶναι ἐξόριστος, διότι, λόγῳ τοῦ ἐπαγγέλματός του, ἀπουσιάζει συνήθως εἰς τὸ Ἐξωτερικόν.

Τὴν λατρείαν του πρὸς τὴν ἐξοχικὴν ἐκείνην τοποθεσίαν, ὡς ἐξῆς περιγράφει ὁ Σιγοῦρος εἰς τὴν μελέτην του περὶ τοῦ ποιητοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου.

«Ἤμουν μικρὸ παιδί, ὅταν εἶχα γνωρίσει »τὴν χήρα τοῦ Ἰουλίου Τυπάλδου, γυναῖκα »μὲ μόρφωση ἐξαιρετικὴ καὶ σπάνια κοινω»νικὰ χαρίσματα. Τὰ ἐξοχικά σπίτια μας »ἦσαν γειτονικὰ καὶ τὸ καλοκαῖρι συχνὰ ἀν»ταλλάζαμεν ἐπισκέψεις. Ἡ χήρα τοῦ Τυ»πάλδου ἐκατοικοῦσε στὴν ἔπαυλη τοῦ Ἀ»κρωτηριοῦ, ὅπου ὁ Σολωμὸς ἔγραψε τὸν »Ὕμνον εἰς τὴν Ἐλευθερίαν. Πόσες φορὲς »στὸ φρύδι τοῦ βράχου, ἐκεῖ ὅπου ὁ ποιη»τὴς εἶχεν ἐμπνευσθῆ τὸν Ὕμνο, ἐνῷ ἄκουε »ν' ἀντιλαλοῦν ἀπέναντι τὰ κανόνια ποῦ »χτυποῦσαν τὸ πολιορκημένο Μεσολόγγι,— »καθισμένοι κι' ἐμεῖς κάτου ἀπὸ τὰ ἴδια με»γάλα δέντρα—τὴν ἄκουα νὰ μοῦ σιγοτρα»γουδῇ μὲ τὴν ἁρμονικὴ φωνή, ποῦ ἡ γε»ροντικὴ ἡλικία δὲν τὴν εἶχε βραχνιάσει, »τοὺς θαυμασίους στίχους τοῦ Τυπάλδου... »Ἔτσι ἡ ἐξοχικὴ ἐκείνη τοποθεσία ποῦ ἔδω»σε τὴν πρώτην ἑλληνικὴν ἔμπνευση στὸ »Σολωμό, καὶ ποῦ ἄκουσα τὴ γυναῖκά τοῦ »Τυπάλδου νὰ μοῦ ἀπαγγέλλῃ τοὺς μελῳδι»κοὺς στίχους του, γινόταν γιὰ μένα ὅμοια »μὲ τὴν κορφὴ τοῦ Παρνασσοῦ... Αὐτὲς »ἦσαν οἱ πρῶτες δυνάμεις ποῦ ἔδεσαν μὲ »ἀσύντριφτα δεσμὰ τὴν παιδικὴ ψυχή μου »στὸ πρῶτο ξύπνημά της, δίνοντάς μου τὸν »ἀρραβῶνα τῆς ὀνειρεμένης Τέχνης. Ἔτσι »ἡ φύση καὶ τὸ συναίσθημα δημιουργοῦν, »γιὰ δεύτερη φορά, τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου »μὲ τῆς αἰώνιας Τέχνης τὸ μυστικὸ ἀντιφέγ»γισμα, σὰν προμήνυμα μαγικῆς ἀγάπης ποῦ »μᾶς περιμένει, κρυμμένη στὰ βάθη τοῦ »καιροῦ». Ὥστε βλέπομεν ὅτι δὲν ἔχει ἄδικον ὁ Σιγοῦρος ν' ἀγαπᾷ τὸ Ἀκρωτῆρι.

Περαίνοντες τὸ βιογραφικὸν τοῦτο σημείωμά μας, τονίζομεν, ὅτι ἀληθὴς καὶ δικαία κριτικὴ διὰ τὸν Σιγοῦρον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ, ἐφόσον δὲν ἔχομεν συγκεντρωμένον τὸ ποιητικόν του ἔργον, τὸ ὁποῖον παραμένει ἀπρόσιτον, καθὸ διασκορπισμένον εἰς δυσεύρετα περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια, κατὰ τὸ πλεῖστον δὲ καὶ ἀνέκδοτον. Ἑπομένως αἱ ἀνωτέρω γραμμαὶ δὲν ἔχουν τὴν ἀξίωσιν ἀναλυτικῆς μελέτης, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον ἱστορικαὶ καὶ ἀνεκδοτικαὶ πληροφορίαι δι' ἕνα ποιητήν, τὸν ὁποῖον, ὡς εἶπον, ἀπὸ μακροῦ ἀνεστράφην καὶ καλῶς ἐγνώρισα, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ μελλοντικὴ θέσις εἰς τὴν νεοελληνικὴν γραμματολογίαν ἔχω τὴν πεποίθησιν, ὅτι δὲν θὰ εἶναι ἀσήμαντος.

Ζάκυνθος ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ

ΜΟΝΟΛΟΓΟΙ

Β' (*)

Τὸ μυστικὸ τῆς Τέχνης εἶναι τὸ ἴδιο μὲ τὸ μυστικὸ τοῦ τραγουδιοῦ τοῦ ἀηδονιοῦ. Πηγάζει ἐλεύθερα κι' αὐθόρμητα, χωρὶς σκοπό, ἀπὸ μίαν ἐσώτερην ἀνάγκην ἀναπόδραστη. Δὲν ἀποβλέπει σὲ τίποτε σχεδόν, παρὰ στὴν πλήρωσιν ἐκείνης τῆς ἀνάγκης. Τ' ἀηδόνι κελαϊδεῖ ἐνστικτωδῶς, —καὶ δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ τραγουδήσει, χωρὶς ***κανέναν ὑπολογισμό.*** Τὸ ἴδιο κι' ὁ αὐθεντικὸς τεχνίτης

***

Ἕνας ἄνθρωπος δὲ λέγεται βέβαια ποιητής, ἐπειδὴ ἔχει μόνο τὴν εὐκολία νὰ γράφει στίχους. Ἡ ἐσωτερική του ποιότης καὶ ὡριμότης καθορίζει τὴν ἰδιότητά του αὐτή. Ὅταν εἶναι βαθύτατα συντονισμένος καὶ κατέχει, ὡς ἕνα κορυφαῖο βαθμό, τὴν ἱκανότητα νὰ δέχεται καὶ ν' ἀφομοιώνει, ὅσο εἶναι δυνατὸ γενικώτερα καὶ πιὸ ἔντονα, τοὺς μυστικοὺς παλμοὺς ποὺ τοῦ προσφέρουν ὅλα τὰ γύρω, εἶναι ἤδη γεννημένος ποιητής· ἂν δέ, σ' αὐτό, προστεθεῖ καὶ ἡ κάπως μηχανικὴ εὐκολία νὰ γράφει στίχους, —πρᾶγμα ποὺ εἶναι ἀρκετὰ κοινό, καὶ συναντᾶται σὲ πολλοὺς ἀνθρώπους, ***ποὺ δὲν εἶναι μολοντοῦτο ποιηταί,*** —τότε, καὶ μόνο τότε, ἔχει τὸ δικαίωμα ἀπέναντι τῶν ἄλλων, νὰ ὀνομάζεται μὲ τ' ὄνομα ἐκεῖνο.

***

Ἐκεῖνος ποὺ δοκιμάζει σήμερα νὰ σκεφθεῖ, —καὶ ποὺ ἔχει, δηλαδή, τὴν ἱκανότητα καὶ τὸ κάμει, —σήμερα, ποὺ ὅλα τὰ διανοητικὰ καὶ ἠθικὰ ἐρείσματα, στὰ ὁποῖα

(*) Ὁ Α' ἐδημοσιεύθη στὴ «Νέα Ἑστία» τῆς 1 Ἀπριλίου.

ἐστηρίζετο τόσον καιρὸ ὁ ἄνθρωπος,—πίστεις, θρησκεῖες, δόγματα φιλοσοφικά, δεδομένα ἐπιστημονικά, κοινωνικὰ συστήματα, ἐλπίδες,—ἔχουν ἐκ βάθρων καταπέσει, καὶ δὲν ὑπάρχει τρόπος νὰ σωθοῦν,—εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ βαδίσει πάλι ἐξ ἀρχῆς, σὰν ἕνας ἄνθρωπος ποὺ περπατεῖ στὰ σκοτεινά, ψηλαφώντας, μ' ἁπλωμένα χέρια. μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ πιαστεῖ ἀπ' ὅ,τι τύχει. Σὲ κάθε βῆμα δὲν ξαίρει τί εἶν' ἐπόμενο νὰ συναντήσουν τὰ δάχτυλά του: πράγματα θαμιαστὰ ἢ τρομερά, κατιαπληκτικὰ ἢ τερατώδη . . . Μπορεῖ νὰ πέσει μέσα σὲ παγίδες, νὰ ἐμπλακεῖ μέσα σὲ φαύλους κύκλους, νὰ κατρακυλίσει σὲ γκρεμνούς. Ὅλα τοῦ εἶναι ἄγνωστα καὶ ξένα. Ἡ πορεία αὐτή, μέσ' στὶς ἐνέδρες, μέσ' στὴ σιωπή, καὶ μέσ' στοὺς λαβυρίνθους τοῦ Ἀγνώστου, εἶναι ἐνδεχόμενο νὰ τοῦ ἐπιφυλάσσει ἐκπλήξεις, ποὺ δὲ θὰ τολμοῦσε οὔτε ἡ ζωηροτέρα φαντασία νὰ συλλάβει. Ἀλλὰ μπορεῖ, ἐπίσης, νὰ βρεῖ καὶ κάπου κάποια πέτρα νὰ καθήσει, καὶ σκυθρωπός, ἀποκαρδιωμένος, — ἢ καὶ προσωρινὰ ἀναπαυμένος,—νὰ περιμένει ἐκεῖ - δὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς του.

***

Μέσ' στὴ ζωή, ἐπειδὴ ὅλα εἶναι ρευστὰ καὶ κινητά, καθένας μπορεῖ νὰ τοὺς δώσει ὅ,τι σχῆμα θέλει. Καὶ ἡ διαφορὰ τοῦ ἁπλοϊκοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἀληθινὸ φιλόσοφο, εἶναι ὅτι, ἐκεῖνος μὲν πιστεύει ὅτι τὰ σχήματα αὐτὰ τὰ ἔχουν πάρει μόνα τους, καὶ μόνιμα, τὰ πράγματα, - ἐνῶ ὁ ἄλλος νιώθει ὅτι, ὅλ' αὐτὰ δὲν εἶναι κατὰ βάθος παρὰ μιὰ δική του ἐπινόηση, μιὰ ***ἐντελῶς αὐθαίρετη*** δική του διαρρύθμιση, ἀπ' τὴν ὁποίαν ἡ πραγματικότης, - ***ἂν ὑπάρχει δηλαδὴ πραγματικότης,*** - ἀπέχει ἄλλο τόσο μακρυά.

***

Μιὰ ἀπὸ τὶς θεμελιώδεις παρεξηγήσεις, στὶς ὁποῖες ὑποπίπτουν μερικοὶ ἄνθρωποι, ὅσον ἀφορᾶ τὴ σύνθεση ἑνὸς ἔργου Τέχνης, εἶναι τούτη· φαντάζονται ὅτι, γιὰ νὰ κάμει κανένας ἕνα ἔργο ***πονεμένο,*** ἀρκεῖ νὰ πάρει ἕνα θέμα πονεμένο καὶ νὰ τὸ ἀναπτύξει ὅπως τύχει. Κ' ἐδῶ, ἀκριβῶς, ἔγκειται ἡ πλάνη. Δὲν εἶναι ἡ οὐσία τοῦ θέματος ποὺ κανονίζει τὴν οὐσία τοῦ ἔργου, ἀλλὰ ***ἡ διάθεση*** μὲ τὴν ὁποίαν ὁ τεχνίτης βλέπει ἕνα θέμα. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ πλέον χαρούμενο θέμα μπορεῖ νὰ δώσει ἀφορμὴ σὲ μελαγχολικὰ ἀποτελέσματα,—ὅπως καὶ τὸ ἀντίθετο, - φθάνει νὰ τὸ διαχειρισθεῖ τούτη ἢ ἐκείνη ἡ διάθεση. Ἡ ἀτμόσφαιρα τῆς τρυφεράδας, τῆς συμπόνιας, τῆς μελαγχολίας, εἴτε τῆς χαρᾶς, βρίσκεται στὸ ὑποκείμενο, ἐννοῶ τὸν τεχνίτη,—καὶ ὄχι στὸ ἀντικείμενο, δηλαδὴ τὸ θέμα. Ἀφορμὴ σ' αὐτὴ τὴν πλάνη δίνει τὸ ὅτι, γιὰ νὰ τοποθετήσει ὁ τεχνίτης ἀνετώτερα τὸν πόνο του, διαλέγει συνήθως ἕνα θέμα λυπημένο. Ἀλλ' αὐτὸ δὲν εἶναι παρὰ μιὰ σύμπτωση, — σύμπτωση βέβαια χαρακτηριστική, μὰ ποὺ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἀπατᾶ. Αὐτὸ δὲν εἶναι ὁ κανών, ***ἀλλ' ἡ ἐξαίρεση*** Πολλὲς φορές, ἕνα θέμα ἐντελῶς ὁποιοδήποτε, μᾶς δίνει τὴν ἐντύπωση τοῦ πόνου ἀρτιώτερα, ἀπὸ ἕνα θέμα ἐντελῶς σπαρακτικό. Αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖον τὸ δέχεται ὁ καλλιτέχνης κι' ἀπὸ τὸν τρόπο ποὺ μᾶς τὸ προσφέρει: ζήτημα, δηλαδή, διαθέσεως μαζὶ καὶ ἐκτελέσεως, - ὑποκειμενισμοῦ καὶ τεχνικῆς. Γι' αὐτὸ μποροῦμε καὶ νὰ ποῦμε γενικώτερα: Τὸ ***χρῶμα*** καὶ ὁ ***τόνος*** ἑνὸς ἔργου, δὲ βρίσκεται στὸ θέμα ποὺ χειρίζεται, ἀλλὰ ***στὴν ψυχὴ*** τοῦ καλλιτέχνη,—***στὸν τρόπο,*** δηλαδή, ποὺ τὸ χειρίζεται. Αὐτὸ μονάχα εἶναι ὁ κανών.

***

Τὸ μυστικὸ τῆς ***γοητείας*** ποὺ ὑπάρχει στὴν ***Ἀνάμνηση,***—καθὼς καὶ μέσα σ' ἕνα ἔργο τέχνης,—εἶναι ***Ἀκινησία.*** Τὸ κύριο θέλγητρο τῆς Ἀναμνήσεως ἔγκειται στὸ ὅτι, ἐκεῖνο ποὺ ἀναπολεῖ κανένας, εἶναι ἕνα γεγονὸς ***τετελεσμένο,*** συγκεκριμένο, καὶ ***μὲ μόνιμο περίγραμμα,***—μ' ἄλλους λόγους, ἐντελῶς ***καθωρισμένο.*** Μέσα ἐκεῖ, βέβαια, ὑπάρχει ὅλη ἡ κίνηση, — περνοῦν ὅλες οἱ φευγαλέες ἀποχρώσεις τῆς ζωῆς: ἀλλὰ ***τὸ γενικὸ περίγραμμα μένει πάντα σταθερὰ καθωρισμένο.*** Τὸ ἴδιο καὶ σ' ἕνα ἔργο Τέχνης: ἐξωτερικὰ παρουσιάζει ***μιὰν αὐστηρὰ ἀκίνητη μορφή,*** ἐνῶ στὸ βάθος κυματίζουν κ' ἐναλλάσσονται ὅλες οἱ ψυχικές μας ἀποχρώσεις. Χωρὶς αὐτὸ τὸ σταθερὸ περίγραμμα,—ποὺ πότε εἶναι σχῆμα, πότε χρῶμα, πότε φράση, καὶ πότε μελωδία,—καὶ μέσα στὸ ὁποῖον μπορεῖ νὰ

τοποθετηθεῖ τὸ κινητὸ καὶ τὸ ἀσύλληπτο, ἡ ἔννοια τῆς Τέχνης δὲν ὑπάρχει. Θὰ μποροῦσε νὰ τὸ παρομοιάσει κανένας μὲ μιὰ γυάλα, ποὺ μέσα της κινεῖται τὸ νερό, καὶ κολυμποῦν τὰ πιὸ ἀπίθανα χρυσόψαρα,—ἀλλὰ πού, ἐξωτερικά, ὡς σύνολο, παρουσιάζει ἕνα σχῆμα ***μόνιμο*** καὶ πλαστικὰ ***ἀποκρυσταλλωμένο.***

***

Ἡ ἐπίγνωση ὡρισμένων γεγονότων μοῦ γεννήθηκε βραδύτατα, καὶ πολὺ ἐκ τῶν ὑστέρων: στὴν ἀρχὴ πίστευα ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, ποιὸς λίγο, ποιὸς πολύ, σκέπτονται κατὰ ἕνα τρόπο ἀνάλογο πρὸς τὸ δικό μου, καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ ***στάση*** τῶν ἀνθρώπων ἀπέναντι στὰ πράγματα, εἶναι ***ἡ φυσικὴ*** καὶ ***ἡ συνηθισμένη.*** Ὅταν ὅμως, ἀργότερα, κατάλαβα πόσο ἐκεῖνα ποὺ μὲ ἀπασχολοῦσαν, δὲν ἀπασχολοῦσαν, ἢ μᾶλλον δὲν τὰ ὑποπτεύοντο κἀν διόλου οἱ ἄλλοι, διαπίστωσα συγχρόνως καὶ τὴ χαώδη ἠθικὴ διαφορά μας. Καὶ ἡ διαπίστωση αὐτῆς τῆς διαφορᾶς, ἀντὶ νὰ μοῦ δώσει τὸ αἴσθημα, δὲν ξαίρω ποιᾶς κρυφῆς ἀλαζονείας,— μ' ἐπίκρανε ἀκόμα πιὸ πολύ . . .

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ΛΑΠΑΘΙΩΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ,,

1

Στὶς ἄνθινες θὰ πιῶ τὶς κοῦπες
τὸ φεγγαράκι τὸ χλομό.
Κι' ὅσα γλυκὰ λογάκια μοῦπες
θὰ φέρω ἀργὰ στὸ λογισμό.

Καὶ στὸ μεθύσι τοῦ ἔρωτά μου,
ποὺ τ' ἄστρα παίρνει καὶ φορεῖ,
τῆς λύπης θὰ τὸ σπάσω χάμου
τὸ ματωμένο φαρφουρί.

2

Κόλαση ἀπόψε ὁ στοχασμὸς
μέσ' στῆς ἀγάπης σου τὸ βρόχι.
Λὲς τὰ ματάκια σου, χρησμός:
τάχα τὸ ναί; ἢ τάχα τ' ὄχι;

Καὶ στὰ μαλλάκια σου θηλιὰ
δένω μιὰ φεγγαρίσια ἀχτῖνα,
μ' ὅλο τ' ἀσήμι ἀπ' τὴν ἐλιὰ
κι ὅλη τὴ χάρη ἀπ' τὴν Ἀθήνα.

3

Μιὰ βρύση καὶ τὸ φεγγαράκι
πιάσαν κουβέντα στὴν αὐλή:
— Κακὸ ἡ ἀγάπη εἶναι σαράκι . . .
— Μὰ εἶναι βοτάνι τὸ φιλί . . .

Κ' ἡ Κόρη, ποῦρθε νὰ γεμίσει,
ἀναρωτιέται ἀγάλια, ποιό;
νερὸ διαμάντι ἀπὸ τὴ βρύση,
γιὰ ἀπ' τὸ φεγγάρι φῶς νὰ πιῶ; . . .

4

Ἀπόψε πάλι νὰ σὲ βρῶ
τὸ μονοπάτι ξαναπήρα.
Κ' εἶχα τὴ Νύχτα στὸ πλεβρό,
κ' εἶχα τοὺς ἴσκιους ὁλογύρα.

Κ' εἶχα ἕναν πόθο θησαυρὸ
Καὶ στὴν ψυχὴ μιὰ θλίψη τόση,
ποὔλεγα, ἂν ἴσως δὲ σὲ βρῶ,
μοῦ φτάνει αὐτὴ νὰ μὲ σκοτώσει.

5

Τὸ φεγγαράκι καίει στὰ τζάμια,
μὰ δὲ ζεσταίνει τὴν καρδιά.
Σὰν παγωνιὰ μιὰ πλήξη, λάμια,
στὴ χειμωνιάτικη βραδιά.

Κι ὁ πόθος, ποὺ μὲ τὴ σειρά του
τῆς Μοίρας κάνει τὸ νταῆ,
χτυπάει στὰ τζάμια τὰ φτερά του,
μεσ' στὸ φεγγάρι νὰ καεῖ.

6

Φεγγάρι, ποὺ τὸν γκρέμιο τοῖχο
περνᾶς ἀπόψε λυπημένο,
στὸ νοῦ μοῦ φέρνεις ἕνα στῖχο,
καιροὺς καὶ χρόνια ξεχασμένο.

Δὲν εἶναι ἀπὸ μιὰ Τέχνη μάννα,
γραμμένος σὲ χρυσὸ βιβλίο·
Μακριὰ χτυποῦσε μιὰ καμπάνα.
Κι ἕνα χεράκι ἔγνεβε ἀντίο . . .

ΑΘΑΝ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ

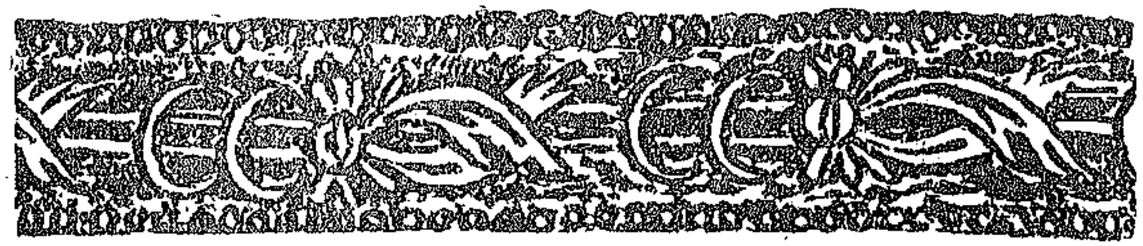

Η ΑΝΝΟΥΛΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ

Ἀφοῦ κ' ἡ μικρὴ ψυχοκόρη πῆρε τὴν ἄδεια νὰ παίξῃ 'ς τὸ δρόμο μ'ἄλλα φτωχοκόριτσα τῆς γειτονιᾶς, ἡ Ἀννούλα ἔμεινε κατάμονη, γιατὶ κ' ἡ μητέρα της εἶχε πάει 'ς τὴν ἐκκλησιὰ κ' οἱ δυό της ἀδελφὲς γλεντοῦσαν 'ς τὸ γάμο τῆς ξαδέλφης.

Τί χαρὰ δοκίμασε σὰν εἶδε ἄδειο τὸ σπίτι! Ποθοῦσε μοναξιὰ κ' ἡσυχία... Χωρὶς νὰ ξέρῃ τὸ γιατί, αἰσθανόταν μιὰ πέτρα 'ς τὸ στῆθος κι' ἕναν κόμπο 'ς τὸ λαιμό.

Ἦταν Λαμπρή· οἱ καμπάνες σήμαιναν χαρμόσυνα, τὸ σπίτι ἦταν φορτωμένο πασχαλιὲς κι' ἄλλα λουλούδια, ὁ μπουφὲς ὀμορφοστολισμένος μὲ κόκκινα αὐγά... Ὅλα γιορτάσιμα καὶ χαρούμενα. Μόνο ἡ Ἀννούλα ποθοῦσε νὰ κλάψῃ, καὶ γι' αὐτὸ βιαζόταν νὰ μείνῃ μόνη, γιατὶ φοβόταν μὲ τὸ δίκιο της πὼς θὰ τὴν ἔλεγαν γρουσούζα, ἂν τὴν ἔβλεπαν νὰ κλαίῃ τέτοια χρονιάρα μέρα, καὶ μάλιστα 'ς τὰ καλὰ-καθούμενα, χωρὶς νὰ 'χῃ πέσει καὶ χτυπήσει, ἢ νὰ 'χῃ πεθάνει κανένας συγγενὴς ἢ νὰ 'χῃ πυρετό. Σὰν αὐτὲς μόνο νὰ ὑπάρχουν οἱ λύπες!..

Ὅμως τί περίεργο! Ἡ Ἀννούλα δὲν ἔκλαψε. Ἡ ἰδέα πὼς, μόνη κ' ἐλεύθερη, μποροῦσε νὰ κλάψῃ ὅσο ἤθελε, τῆς ἔδωσε τόση ἀνακούφιση, ποὺ ἔφθανε σχεδὸν τὴν ἡδονὴ κι' ὁ κόμπος τοῦ λαιμοῦ ἄρχισε νὰ λύνεται καὶ τὸ στῆθος της σὰ νὰ ξαλάφρωσε. Ἔτσι μὲ πιὸ εὔθυμη διάθεση πῆγε 'ς τὸν κῆπο, ἔκοψε μερικοὺς πανσέδες, σκάλισε, πότισε. Ὕστερα ἀνέβηκε 'ς τὴν ταράτσα.

Ἦταν σούρουπο. Ἡ φύση γύρω εἶχε τόση γλύκα, ποὺ ἀθέλητα 'ς τὸ νοῦ τῆς Ἀννούλας ἦλθαν οἱ στίχοι τοῦ Σολωμοῦ:

Ἀργοφυσοῦσε τόσο γλυκὰ 'ς τὸ πρόσωπο τ' ἀέρι
ποὺ λὲς καὶ λέει μέσ' 'ς τῆς καρδιᾶς τὰ φύλλα:
γλυκειὰ ἡ ζωὴ κι' ὁ θάνατος μαυρίλα.

Ὁ θάνατος μαυρίλα! Κ' ἡ Ἀννούλα ποὺ τόσο εἶχε ποθήσει, τόσο εὐχηθῆ τὸ θάνατο!..

Πῶς τρόμαζε τώρα!..

Γλυκειὰ ἡ ζωή. Δὲν ἦταν μόνον ὁ ποιητὴς ποὺ τό 'λεγε. Κι' ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τὸ πιστεύουν. Πιστεύουν μάλιστα πὼς κι' ἡ ἀθλιέστερη ζωὴ εἶναι προτιμότερη ἀπὸ τὸ θάνατο. Κ' ἡ Ἀννούλα θυμήθηκε τὴν παροιμία: «Καὶ μὲ τὰ χίλια βάσανα, πάλι ἡ ζωὴ γλυκειά 'ναι». Καὶ θύμωσε μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἦταν δειλοὶ καὶ κακορίζικοι, ποὺ προτιμοῦσαν νὰ σέρνουν μιὰν ἐλεεινὴ ὕπαρξη, ποὺ δὲν ντρέπονταν νὰ δείχνουν 'ς τοὺς δρόμους τὶς ἀθλιότητές τους καὶ νὰ κινοῦν τὸν οἶκτο καὶ νὰ ζητιανεύουν, ἀπὸ φόβο μὴν πεθάνουν.

Κι' εἶναι τάχα τόσο φοβερὸς ὁ θάνατος ὥστε ἀξίζει, γιὰ νὰ τὸν ἀποφύγῃ κανείς, νὰ ὑπομένῃ τὸν πόνο, τὸν οἶκτο, τὴν ταπείνωση;

Ὄχι, εἶναι ὡραῖο νὰ πεθαίνῃ κανεὶς γιὰ μιὰ ἰδέα, κι' εἶναι φρόνιμο νὰ πεθαίνῃ γιὰ νὰ δίνῃ ἕνα τέλος σὲ μιὰν ἄθλια ζωή.

Σ' αὐτὴ τὴ σκέψη ἡ Ἀννούλα τινάχτηκε ἀπότομα καὶ σταυροκοπήθηκε. Ἔνιωσε πὼς θέσπιζε τὸ δικαίωμα τῆς αὐτοκτονίας καὶ τρόμαξε. Ἡ ἴδια θὰ εἶχε τὸ θάρρος ποτὲ ν' αὐτοκτονήσῃ; Ἐξαρτᾶται. Ἂν ὑπῆρχε κανένας λόγος σοβαρός... Μὰ ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἦταν καμμιὰ ἀνάγκη. Τί, γιὰ νὰ προκαλέσῃ σχόλια, καὶ νὰ ἀπασχολήσῃ τοὺς ἀστυνομικοὺς καὶ τοὺς δημοσιογράφους, καὶ νὰ γίνῃ ἡρωΐδα κανενὸς μυθιστορήματος ἴσως; Πόσες ψευτιὲς καὶ συκοφαντίες θὰ πλέκονταν γύρω ἀπὸ τ' ὄνομά της, θὰ τὴν πάθαινε σὰν τὴν «Φαρμακωμένη». Ἢ τὸ λιγώτερο-λιγώτερο, οἱ ἐφημερίδες θὰ ἔγραφαν 'ς τὰ φιλὰ τὴν αὐτοκτονία της μὲ τὴν προσθήκη «***Φαίνεται ὅτι ἡ ἀτυχὴς προέβη εἰς τὸ ἀπονενοημένον διάβημα διὰ λόγους ἐρωτικούς***». Αὐτὸ τῆς ἔλειπε! Νὰ τό βλεπε κι' ὁ Μίμης, γιὰ νὰ τὸ πάρῃ ἀπάνω του. Ἀλλ' αὐτὸς μποροῦσε νὰ τὸ πάρῃ κι' ἀνάποδα, νὰ νομίσῃ πὼς τὰ 'χε μὲ κανένα ἄλλον...

***

Καὶ σὰ νὰ 'ταν ὁ Μίμης μπροστὰ κ' ἤθελε ἡ Ἀννούλα νὰ τοῦ βγάλῃ τὴν κακὴ ἰδέα, μονολόγησε:

«Ἀμ, καϊμένε, ἐγὼ δὲν ἀποφάσισα ἀκόμη νὰ σοῦ γράψω ἐσένα μὲ τόσα ποὺ μοῦ 'χεις γράψει, καὶ θὰ πρόσεχα ἄλλον;»

Ἀλήθεια, τὸν ἀγαποῦσε ἢ δὲν τὸν ἀγαποῦσε τὸ Μίμη; Ζητῶντας νὰ λύσῃ αὐτὸ τὸ πρόβλημα, ξαναθυμᾶται κομμάτια ἀπὸ τὰ γράμματά του.

Στὸ πρῶτο του τῆς ἔλεγε: «Μὴ θυμώσετε ποὺ σᾶς γράφω. Μὴ διστάσετε νὰ μοῦ ἀπαντήσετε καὶ σεῖς. Τὰ γράμματά σας θὰ μοῦ ἔφερναν ἐξαιρετικὴ χαρὰ καὶ ξεκούρασμα, θὰ παρουσιάζονταν σὰν κάτι ὡραῖο, μαλακὸ καὶ λεπτὸ 'ς τὴ ζωή μου».

Σ' τὸ δεύτερο, παραπονούμενος ὅτι δὲν ἔλαβε ἀπάντηση 'ς τὸ πρῶτο του, ἐβεβαίωνε ὅτι κανένας κακὸς σκοπός, ἀλλὰ «μιὰ ὡραία ἐκτίμηση, ἐκτίμηση στηριζομένη 'ς τὶς τόσες της ψυχικὲς χάρες», τὸν ἔκανε νὰ ποθήσῃ μιὰ πνευματικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὴν ἀλληλογραφία· κι' ὕστερα τῆς ἔλεγε πὼς θὰ ἦταν πολὺ ἀφύσικο ἕνα κορίτσι νέο σὰν κι' αὐτή, τόσο ἄξιο καὶ μὲ τόσα προσόντα ἠθικὰ καὶ σωματικά, νὰ μὴν ἀντιλαμβάνεται τὴ ζωὴ σὰν κάθε ἄλλο κορίτσι γεμᾶτο ὄνειρα καὶ θέληση νὰ ζήσῃ. Τῆς ἔγραφε ἀκόμα πολλά.

Κ' ἡ φτωχὴ Ἀννούλα, ἄπειρη δεκαφτά χρονῶν κόρη, τὰ λάβαινε τὰ γράμματά του, τὰ διάβαζε, τάκρυβε, τὰ ξαναδιάβαζε, τὰ μελετοῦσε λέξη πρὸς λέξη, καὶ κάθε λέξη σὰν νὰ σταζε μέσ' 'ς τὴν ψυχή της καὶ μιὰ σταλαματιὰ παράξενο πιστό, ἰὸς ποὺ γέμισε ὁλόκληρη, ξεχείλιζε μάλιστα, καὶ πότε-πότε κόντευε νὰ τὴν πνίξῃ, κι' αἰσθανόταν τότε τὸν φοβερὸ κόμπο 'ς τὸ λαιμό.

Ἂς μὴν τ' ὡμολογοῦσε οὔτε 'ς τὸν ἑαυτό της· ἡ Ἀννούλα τὸν ἀγαποῦσε τὸ Μίμη.

Ἄλλωστε, ἂν δὲν τὸν ἀγαποῦσε, δὲν θὰ μιλοῦσε ὅπως μίλησε τὴν τελευταία φορὰ ποὺ τὸν εἶδε, ἐντελῶς κατὰ τύχη 'ς τῆς κυρίας Εὐτέρπης τὸ σπίτι. Ἔτυχαν τέσσερα κορίτσια κείνη τὴν ἡμέρα μαζεμμένα, καὶ δύο νέοι, ὁ Μίμης κι' ὁ Γιῶργος τῆς κυρίας Εὐτέρπης, κι' ἦλθε ὁμιλία γιὰ κάποιο γάμο γνωστῶν τους. Ἀπὸ κεῖ ξανοίχτηκαν σὲ διάφορες ὁμιλίες καὶ κάποια στιγμή, συζητῶντας «ἀκαδημαϊκῶς», εἶπε κ' ἡ Ἀννούλα:

—Καταλαβαίνουν δυὸ ἄνθρωποι πὼς ταιριάζουν; Τί περιμένουν, τί θέλουν τὰ λόγια καὶ τὶς ἀηδίες; Παντρεύονται καὶ κάνουν παιδιὰ γερὰ κι' εὐτυχισμένα!

Τά 'λεγε αὐτὰ καὶ τὸν κοίταζε σὰ νὰ θελε νὰ τοῦ πῇ:

«— Τί περιμένεις, τί ξοδεύεις χαρτὶ νὰ μοῦ γράψῃς, γιατὶ δὲν τρέχεις 'ς τὸν πατέρα μου; Τί θὰ βρῇ νὰ ἀρνηθῇ; Ὄμορφος εἶσαι καὶ σπουδασμένος καὶ γερός. Πήγαινε σὺ κ' ἐγὼ ὁλοπρόθυμα, σὰ ρωτηθῶ, θὰ πῶ τὸ Ναί».

Μὰ ἐκεῖνος τότε τὴν ἀντίκρουσε ζωηρά. Κ' ἡ ξαδέλφη της μάλιστα, ἡ Μαρία, τοῦ ἔπιασε τὸ ἴσο:

Τὰ κορίτσια ποὺ ἀγαποῦν, λέει, δὲν σκέπτονται τὸ γάμο· ὁ γάμος σκοτώνει τὸν ἔρωτα, καὶ μόνο οἱ μοδιστροῦλες, λέει, ταιριάζει νὰ ρωτοῦν ἕνα νέο, ποὺ ἔδειξε γι' αὐτὲς κάποιο ἐνδιαφέρο:— «***Θὰ μὲ πάρῃς;***»

Μὲ πονοκέφαλο γύρισε κεῖνο τ' ἀπόγευμα ἡ Ἀννούλα στὸ σπίτι. Καὶ τί φριχτὴ νύχτα πέρασε ὕστερα! Ὅλες οἱ ἰδέες ποὺ τόσα χρόνια οἱ δικοί της τῆς φύτευαν 'ς τὸ κεφάλι κ' εἶχαν γερὰ ριζοβολήσει, σὰ νὰ ξερριζώθηκαν μὲ μιᾶς κι' ἀνακατεύτηκαν, κι' ἀκόμα σὰ νὰ πῆρε ἡ καθεμιὰ κι' ἀπὸ ἕνα σφυρὶ καὶ χτυποῦσε τὰ μηλίγγια τῆς Ἀννούλας.

Ὅταν σὲ λίγες μέρες ξανάλαβε γράμμα του ὁλόθερμο, τῆς πέρασε ἡ μεγάλη ταραχή, ὅμως τῆς ἔμενε κάποια ἀνησυχία καὶ κάποιος δισταγμός. Ἀποφάσιζε κάποτε νὰ τοῦ γράψῃ κι' αὐτή, μὰ πάντα μετάνιωνε. Οἱ ἰδέες μὲ τὶς ὁποῖες τὴν εἶχαν μεγαλώσει οἱ δικοί της, οἱ ***προλήψεις*** ὅπως τὶς ἔλεγε τώρα ἡ Ἀννούλα, χωρὶς νὰ 'χῃ καὶ τὴ δύναμη νὰ τὶς περιφρονήσῃ, τῆς παρέλυαν τὴ βούληση καὶ τῆς κρατοῦσαν τὸ χέρι νὰ μὴ σύρῃ τὰ γράμματα 'ς τὸ χαρτί.

Ποιὸς νὰ τὴν ἐνθαρρύνῃ, ποιὸς νὰ τὴ βοηθήσῃ; Ἡ μητέρα της; Ἀλίμονο καὶ νὰ βλεπε μόνο κανένα γράμμα τοῦ Μίμη!.. Οἱ ἀδελφές της; Καλέ, αὐτὲς τὴν ἔπαιρναν ἀκόμη γιὰ μωρό.

***

Ἄ, τί μοναξιά, τί ὀρφάνια αἰσθανόταν ἡ Ἀννούλα! Κι' ὄχι μόνο τώρα. Ἀπὸ μικρή,

ἀφότου ἔννιωσε τὸν ἑαυτό της. Φαίνεται πὼς ἡ Φύση εἶχε κάμει τὸ ἄδικο νὰ τὴν πλάσῃ διαφορετικὴ ἀπὸ τὸ περιβάλλον ποὺ τὴν ἔβαλε νὰ ζήσῃ. Ἔτσι ἡ Ἀννούλα ἔπληττε καὶ ὑπέφερε.

Ἀπὸ τὴ σκέψη τοῦ τί θὰ γινόταν ἂν ἔβλεπαν οἱ δικοί της τὰ γράμματα τοῦ Μίμη καὶ πῶς θὰ τὴν φορτωνόνταν ἄδικα, θυμήθηκε ἡ Ἀννούλα καὶ πὼς πολλὲς ἄλλες φορὲς τὴν εἶχαν φορτωθεῖ χωρὶς νὰ φταίῃ καθόλου, κ' ὕστερα, ἀπότομα, ὁ νοῦς της ὅλος βυθίστηκε 'ς τὰ περασμένα. Σὰ μιὰ γοργὴ κινηματογραφικὴ ταινία ξαναπερνᾶ μπροστά της ὅλη της ἡ περασμένη ζωή, τόσο φουρτουνιασμένη μ' ὅλη της τὴν ἁπλότητα.

Θυμᾶται πὼς κοριτσάκι ἀκόμη πέντ' ἕξη χρονῶν ξεχώριζε μέσ' 'ς τἄλλα. Ἄφηνε κατὰ μέρος τὶς κούκλες γιὰ νὰ παίξῃ μὲ τὴ γάτα. Κι' ὅταν τὴν ρωτοῦσαν γιατὶ προτιμᾶ τὴ γάτα, ἀποκρινόταν :

— Εἶναι πιὸ ὄμορφη, τρέχει, νιαουρίζει, γρατσουνάει.

Κ' ἔδειχνε μ' αὐτὰ τὰ λόγια τὴν ἀποστροφή της 'ς τὴν τεχνητὴ ὀμορφιὰ καὶ τὴν ἀγάπη της 'ς ὅ,τι ζωντανὸ κι' ἀληθινό. Ἀγάπη ποὺ κατάντησε πάθος 'ς τὴν κατοπινή της ζωή.

Θυμόταν ἀκόμα πὼς ἀντίθετα ἀπὸ τ' ἄλλα παιδιά, δοκίμαζε πολὺ μεγαλύτερη χαρὰ σὰν ἔδινε κάτι παρὰ σὰν ἔπαιρνε. Δὲν πρόφθαναν νὰ τῆς χαρίσουν παιγνίδι κι' ἔτρεχε νὰ τὸ χαρίσῃ. Πόσα μαλώματα δὲν τῆς ἐστοίχισε κι' αὐτὴ ἡ μανία της ! . .

Θυμᾶται ἀκόμα τὸ κλάμα ποὺ ἔκαμε μιὰ φορὰ—θά 'ταν ὡς ὀκτὼ χρονῶν—σὰν εἶδε νὰ βάζουν κουκούλια 'ς τὸ φοῦρνο κι' ἄκουσε πὼς τὰ κάνουν γιὰ νὰ ψοφήσουν οἱ καϊμένες οἱ φέλλες. «Ἔτσι πρέπει γιὰ νὰ γίνουν τὰ ὡραῖα μεταξωτὰ φορέματα» τῆς εἶπαν. Καὶ τὰ ὡραῖα μεταξωτὰ φορέματα τῆς φάνηκαν τότε τόσο ἄσχημα, ποὺ γιὰ καιρὸ δὲ χώνευε ὅποιον τὰ φοροῦσε.

Ἔπειτα θυμᾶται τὶς διάφορες κλίσεις της καὶ πῶς μιὰ-μιὰ τὶς τῆς ἔπνιξαν ὅλες.

Πρὶν ἀκόμα μάθει ἀνάγνωση, εἶχε μανία νὰ ζωγραφίζῃ. Μὲ τὸ κοντύλι 'ς τὴν πλάκα, τὴν κιμωλία 'ς τὸ πάτωμα, τὸ κάρβουνο 'ς τὸν τοῖχο, τὸ χρῶμα 'ς τὸ χαρτί, μ' ὅ,τι εὕρισκε κι' ὅπως μποροῦσε, ξεχνιόταν ὧρες σχεδιάζοντας καραβάκια, σπιτάκια, ἀνθρώπους, λουλούδια.

Μὰ οἱ δικοί της τό βρισκαν περιττὸ νὰ χάνῃ τὸν καιρὸ γιὰ νὰ τραβᾷ «γραμμοῦλες». Κι' ἐβιαζόνταν νὰ τῆ μάθουν γράμματα. Ἐπὶ τέλους ἔμαθε νὰ διαβάζῃ κι' ἀπὸ τότε δὲν ξανατράβηξε γραμμούλα. Καινούριος κόσμος ἀνοίχτηκε 'ς τὰ μάτια της. Τὴν ἔθελγε τὸ διάβασμα. Διάβαζε ἀχόρταγα παραμύθια, διηγήματα, ποιήματα. Τὰ τελευταῖα τ' ἀποστήθιζε πάντα καὶ ἤ τ' ἀπήγγελλε ἤ τὰ τραγουδοῦσε μὲ δικό της αὐτοσχέδιο σκοπό. Εἶχε ἀπὸ τὴ φύση γερὸ ἀναπνευστικὸ σύστημα καὶ δυνατὴ φωνή, ποὺ ἂν τὴν καλλιεργοῦσε, ἴσως κάτι θά βγαινε ἀπ' αὐτή. Ὅμως ἡ Ἀννούλα δὲν ἔμαθε νὰ τραγουδᾷ. Κι' ἀργότερα ἔκλαψε πολλὲς φορὲς ἀπὸ ζήλεια ἀκούοντας ἄλλα κοριτσια νὰ τραγουδοῦν. Ἔγινε ἀνίκανη νὰ ξαναβγάλῃ νότα ἀπὸ τὸν καιρὸ ποὺ ἄκουσε πὼς κάνει ***παραφωνίες***.

Τὸ πάθος της γιὰ τὴν ἀνάγνωση συνοδευόταν ἀκόμα καὶ μὲ μῖσος πρὸς ὅ,τι βιβλίο δὲν ἐννοοῦσε. Κάποτε ἔσχισε μιὰ Πεντάτευχο, ἄλλοτε κουρέλιασε μιὰν Ἄλγεβρα. Ὅ,τι ἀκατανόητο δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπάρχῃ.

Μισοῦσε ἀκόμα καὶ κάθε ἀσχολία ποὺ τὴν ἐμπόδιζε ἀπὸ τὸ διάβασμα. Μόνο γιὰ νὰ κατεβῇ 'ς τὸν κῆπο ἔστεργε ν' ἀφήσῃ λίγο τὸ βιβλίο. Σ' τὸν κῆπο αἰστανόταν πολὺ καλὰ τὸν ἑαυτό της. Ἔσκαβε, ἐπότιζε, ἐφύτευε, ξερρίζωνε. Τ' ἀγαποῦσε τὰ φυτά. Ἔγνιωθε πὼς κρύβουν κι' αὐτὰ ζωὴ μέσα τους κι' ἂς τά 'βλεπε ἀλλιώτικα ἀπὸ τὰ ζῷα. Καὶ προσπαθοῦσε μὲ τὸ πρωτόγονο μυαλό της νὰ τὴ γνωρίσῃ τὴ ζωὴ τῶν φυτῶν, κι' ἐξέταζε τὰ χρώματα, τὰ σχήματά τους. Κ' ὕστερα ἀπὸ τὰ φυτὰ ἀγαποῦσε καὶ τὰ ἔντομα : Πεταλοῦδες, κάμπιες, μυρμήγκια, ἀκρίδες, ἀλογάκια, ὅλα, ὅλα ποθοῦσε νὰ τὰ γνωρίσῃ βαθιὰ κι' ἀληθινά.

* * *

Ὅμως οἱ κλίσεις της αὐτὲς γιὰ τὴν ἐντομολογία καὶ τὴ βοτανικὴ δὲν ἐνθουσίαζαν κανένα 'ς τὸ σπίτι της. Προπάντων ἡ μητέρα της, σὰ φρόνιμη νοικοκυρά, δὲν τό 'βρισκε καθόλου σωστὸ γιὰ ἕνα «θηλυκὸ παιδί», ἔστω καὶ ἡλικίας ὀκτὼ χρόνων, νὰ χασομερᾷ 'ς τὸν κῆπο, νὰ σκάβῃ καὶ νὰ τρέχῃ σὰν «παλληκαράκι». Ἔπρεπε καὶ ἡ Ἀννούλα νὰ διαθέτῃ τὶς ὧρες της σὰν τὶς ἀδελφές της καὶ σὰν ὅλα τὰ κοριτσια τοῦ κόσμου : Νὰ μελετᾷ λιγάκι, ἔπειτα νὰ κεντᾷ, νὰ πλέκῃ, νὰ συ-

νηθίζῃ 'ς τὸ νοικοκυριὸ καὶ νὰ πηγαίνῃ καμμιὰν ὥρα τὴν ἡμέρα περίπατο, φρόνιμα καὶ ταχτικά. Δύσκολα πράγματα αὐτὰ γιὰ τὴν καϊμένη τὴν Ἀννούλα. Κι' ὅ,τι μεγάλωνε ἀκόμη τὸ μαρτύριό της ἦταν πὼς ὁ ἀδελφός της ὁ Τάκης εἶχε ὅλες τὶς κλίσεις ποὺ τῆς ἔλειπαν αὐτῆς, καὶ διαρκῶς τῆς τὸν ἔφερναν παράδειγμα : «Βλέπεις ὁ Τάκης ;» ἀπὸ 'δῶ· «βλέπεις ὁ Τάκης;» ἀπὸ κεῖ. Ὁ Τάκης ἤθελε νὰ πλέκῃ ντανέλλα, ὁ Τάκης δὲν ἐννοοῦσε νὰ ξεκολλήσῃ ἀπὸ τὸ φουστάνι τῆς μαμᾶς. Ὁ Τάκης ἦταν ἕνας φοβητσιάρης. Τί ἔφταιε ἡ Ἀννούλα σὰν δὲν τοῦ ἔμοιαζε; Ἐπὶ τέλους γιατὶ ὅλοι ἐπαινοῦσαν τὸν Τάκη ποὺ ἔκανε σὰν κοριτσι, καὶ μάλωναν τὴν Ἀννούλα ποὺ ἔκανε σὰν ἀγόρι ;

Ἂς ἔκανε ὁ Θεὸς τὴν Ἀννούλα ἀγόρι καὶ τὸν Τάκη κοριτσι, καὶ θά 'ταν καὶ οἱ δυὸ πολὺ καλά. Καὶ θυμᾶται τώρα ἡ Ἀννούλα τὴν ἀστεία προσευχὴ ποὺ ἔκανε τότε κάθε βράδυ : «Παναγίτσα μου, σὲ παρακαλῶ πολύ, κάμε με ἐμένα ἀγόρι καὶ τὸν Τάκη κοριτσι».

Σήμερα ὅμως δὲν θὰ ξανάκανε τὴν ἴδια προσευχή. Σήμερα ἦταν εὐχαριστημένη ποὺ εἶχε γεννηθῆ γυναῖκα. Αἰσθανόταν σὰ μιὰ περιφρόνηση γιὰ τοὺς ἄνδρες, γι' αὐτὰ τὰ προνομιοῦχα ὄντα ποὺ βρίσκουν ὅλες τὶς πόρτες ἀνοιχτὲς καὶ δὲν γνωρίζουν καθόλου τὴν ἀντίδραση καὶ τὴν πάλη. Ἄ, ν' ἀγωνίζεται κανένας, ν' ἀπελπίζεται, νὰ ἐπιμένῃ καὶ 'ς τὸ ὕστερο νὰ νικᾷ, εἶναι ὡραῖο πρᾶμα ! Ὅμως, σκέφθηκε ἡ Ἀννούλα, δὲν νικᾷ κανεὶς πάντα. Συχνότερα ὁ ἄνθρωπος νικιέται, τσακίζει γρήγορα καὶ σκύβει ταπεινὰ τὸ κεφάλι, ποὺ πρὶν τὸ σήκωνε περήφανα, κι' αὐτὸ εἶναι κακό. Μ' ἀπ' αὐτὸ τὸ κακὸ μπορεῖ νὰ προφυλαχθῇ κανεὶς μὲ τὸ θάνατο. Νὰ παλαίσῃ μ' ἔνταση, μ' ἐνθουσιασμὸ καί, σὰν πεισθῇ πὼς τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ καταφέρῃ, νὰ πέσῃ ἄφοβα κι' ὁρμητικὰ χωρὶς νὰ συρθῇ ταπεινά ! Μόνο νὰ συνθηκολογῇ κανεὶς δὲν πρέπει 'ς τὴ ζωή του. Ἡ Ἀννούλα μισοῦσε τοὺς «φρόνιμους», τοὺς ἀνθρώπους τῶν συμβιβασμῶν καὶ τῶν ὑποχωρήσεων καὶ τοῦ μέσου ὅρου καὶ τοῦ «τί νὰ κάμῃ κανένας». Καὶ τῆς ἄρεσε τῆς Ἀννούλας νὰ παραβάλῃ τὴ ζωὴ μὲ τὴ λάμπα τοῦ πετρελαίου ποὺ τῆς ἔφεγγε 'ς τὴ βραδινή της μελέτη. Ἡ λάμπα εἶχε ὡρισμένο πετρέλαιο (ὅπως ὁ ἄνθρωπος ὡρισμένη ζωτικότητα)· ἂν τῆς ἔκαναν μικρὴ φωτιά, θὰ μποροῦσε νὰ φέγγῃ ὅλη νύχτα. Μὰ φῶς εἶναι ἐκεῖνο τὸ χλωμὸ θάμπωμα ποὺ τόσο κουράζει τὰ μάτια ; Καλύτερα νὰ φέξῃ ὅσο πιὸ ἐντατικὰ μπορεῖ κι' ἂς κρατήσῃ μόνο μιὰ ὥρα. Οἰκονομία 'ς τὸ φῶς εἶν' ἀστεῖο· οἰκονομία 'ς τὴ ζωὴ ἀστειότερο.

* * *

Ὅταν θὰ εἶχε παιδιὰ δικά της, ἡ Ἀννούλα θὰ τοὺς τὸ ἔδινε καλὰ νὰ τὸ καταλάβουν αὐτὸ τὸ πρᾶμα, κι' ἄλλα ἀκόμα πολὰ θὰ τοὺς μάθαινε. Ἰδίως θὰ τοὺς σύσταινε πῶς πρέπει νὰ φέρωνται μὲ τὰ κοριτσια, ὅταν θὰ γίνουν ἄνδρες. Θὰ τὰ συμβούλευε νὰ μὴν ἀρχίσουν τὰ γράμματα· τὰ κακόμοιρα τά κοριτσια βρίσκουν μ' αὐτὰ τὸν μπελᾶ τους· παρὰ ὅταν ξεχωρίσουν κανένα καλὸ κοριτσι ποὺ νὰ τοὺς ἀξίζῃ, νὰ τῆ γυρεύουν ἀμέσως. Καὶ θὰ τοὺς διηγόταν ἔτσι γενικὰ καὶ τῆ δική της γνωριμιὰ μὲ τὸ Μίμη, πῶς ἄρχισε πρῶτα νὰ τὴν παινεύῃ 'ς τοὺς συγγενεῖς. Δὲν ἔλεγε ἀκόμα κ' ἡ θειά ἡ Τασούλα, ἐδῶ κι' ὀκτὼ μῆνες, πὼς ἡ μητέρα του τὴν ἐπαινοῦσε κ' ἔλεγε πὼς «ὁ Μίμης της τὴν βρίσκει τὸ πιὸ διαλεχτὸ κοριτσι τοῦ κόσμου» ; Κι' ὕστερα πὼς πρὶν ν' ἀρχίσῃ νὰ τῆς γράφῃ, ὅπου κι' ἂν τὴν πετύχαινε, τῆς ἐπαινοῦσε τόσο τὰ μαλλιά της. Κι' αὐτὴ ἡ ἀνόητη μιὰ μέρα τοῦ ἀποκρίθηκε ἀπότομα: «Ναί, φαίνεται πὼς ἔχω ὄμορφα μαλλιὰ γιὰ τὶς μεγάλες μου ἁμαρτίες». Καὶ κεῖνος ἀπόρησε : «Τί παράξενο κοριτσι, τῆς εἶπε. Κάθε ἄλλη θὰ τό 'χε κρυφὸ καμάρι πὼς ἔχει τέτοια μαλλιά, καὶ σεῖς σχεδὸν τὰ περιφρονᾶτε». Ἔτσι τῆς εἶπε, γιατὶ αὐτὸς δὲν ἤξερε τί μαρτύριο τραβοῦσε 'ς τὸ σχολεῖο γι' αὐτὰ τὰ μαλλιά. Οἱ συμμαθήτριές της ποὺ ζήλευαν, τῆ ρωτοῦσαν τί φάρμακα βάζει, κι' ἅμα ἐκείνη τὶς ἐβεβαίωνε πὼς δὲν μεταχειριζόταν κανένα φάρμακο, αὐτὲς νόμιζαν πὼς τοὺς ἔλεγε ψέμματα καὶ τὴν ἔλεγαν «κακιά», κι' αὐτὴ λυπόταν γι' αὐτὸ τόσο ποὺ ἔφθανε νὰ μισῇ τὰ μαλλιά της. Γι' αὐτὸ κάποτε ποὺ τῆς ἔπεσαν ξαφνικὰ πάρα πολλὰ μαλλιά, κι' ὅλοι οἱ δικοί της ἐφώναζαν νὰ κάμῃ γιατροσόφια, νὰ βάζῃ πετρέλαιο, νὰ τὰ λούζῃ κάθε μέρα μὲ κροκοὺς αὐγῶν κλπ., αὐτὴ ἐδήλωσε καθαρὰ καὶ ξάστερα πὼς δὲν ἐννοεῖ νὰ κάμῃ τίποτα, πὼς τῆς ἔμειναν ἀρκετὰ μαλλιὰ ἀκόμη καὶ πὼς θὰ ἦταν πολὺ εὐχαριστημένη ἂν τῆς ἔπεφταν καὶ κεῖνα. Κ' οἱ δικοί της τότε ξεθύμαιναν λέγοντάς την : ***ἀναίσθητη, ἀκαλαίσθητη,***

ἀνόητη ἄχαρη. Ἀπ' ὅλα, τὸ τελευταῖο ἐπίθετο τὴν πείραζε πολύ, δὲν πήγαινε ὁ νοῦς της σ' τὴ «χάρη», παρὰ νόμιζε πὼς σήμαινε στέρηση «χαρᾶς». Γι' αὐτὸ τὴν τρόμαζε σὰν κατάρα. Ἡ Ἀννούλα ἀγαποῦσε τὴ χαρά. Ποθοῦσε νὰ χαρῇ τὴ ζωή της, μόνο ποὺ νόμιζε πὼς δὲν ἄξιζε νὰ ζητήσῃ τὴ χαρὰ 'ς αὐτὰ τ' ἀστεῖα πράματα ποὺ συνήθως τὴ ζητᾶ ὁ κόσμος. Θὰ τὴν ζητοῦσε 'ς τὴν ἀλήθεια, 'ς τὴν ἀφοσίωση, 'ς τὴν ἁπλότητα.

Γι' αὐτὲς τὶς ἰδέες της οἱ ἄλλοι τὴν ἔλεγαν παράξενη. Μὰ πότε ἔλαβαν οἱ ἄλλοι τὸν κόπο νὰ ἐπιχειρήσουν νὰ τὴν καταλάβουν καὶ νὰ τὴν βοηθήσουν ; Κ' ἡ μητέρα της ἡ ἴδια, μ' ὅλη της τὴν ἀφοσίωση, ποτὲ δὲν ἐμάντεψε, ἔστω κατὰ τύχη μιὰ φορά, ἕναν πόθο, μιὰ ἰδέα, μιὰ σκέψη τῆς κόρης της. Ζοῦσαν πνευματικῶς τόσο μακριὰ μάννα καὶ κόρη ! Καὶ μὲ τὸν ἄλλον κόσμο ἀκόμη μακρύτερα ζοῦσε ἡ Ἀννούλα.

Ἴσως ὅταν θὰ παντρευόταν μὲ τὸ Μίμη, θὰ τὴν καταλάβαινε ἐκεῖνος καὶ θὰ τὴν ἄφηνε τότε αὐτὸ τὸ βασανιστικὸ συναίσθημα τῆς μονώσεως. Μὰ πότε καὶ πῶς ! Πέρασαν εἰκοσιδύο μέρες ἀπὸ τὸ τελευταῖο του γράμμα καὶ δὲν ξέρει τί γίνεται. Ἂν θύμωσε ποὺ δὲν τὸν ἤθελε ; μπορεῖ ! Τέτοιες ἰδέες πού 'χει κι' αὐτός. Καὶ ξαναθυμᾶται μελαγχολικὴ ἡ Ἀννούλα τὴν παλιὰ συζήτηση 'ς τὸ σπίτι τῆς κυρίας Εὐτέρπης.

***

Σὲ λίγο σηκώνει χαρούμενα τὸ κεφάλι. Τὰ μάτια της λάμπουν. Βρῆκε ! Ξέρει τί θὰ κάμῃ πιά. Θὰ πάρῃ ὅλα τὰ γράμματα τοῦ Μίμη, θὰ τὰ βάλῃ 'ς ἕνα μεγάλο φάκελλο, θὰ προσθέσῃ καὶ δυὸ-τρία λόγια δικά της, θὰ τὰ κλείσῃ, θὰ τὰ σφραγίσῃ καὶ θὰ τὰ στείλῃ συστημένα 'ς τὸν πατέρα της, 'ς τὸ Σουλινᾶ. Δὲν θὰ τὴν ἔχῃ αὐτὸς μπροστὰ γιὰ ν' ἀρχίσῃ τὶς φωνές. Κι' ἀπὸ περιέργεια θὰ τὰ διαβάσῃ ὅλα μὲ τὸ νῖ καὶ μὲ τὸ σῖγμα, θὰ δῇ πὼς ὁ Μίμης τὴν ἀγαπᾶ, θὰ σκεφθῇ πὼς εἶναι καλὸ κι' ἄξιο παιδὶ καὶ θὰ τοῦ γράψῃ ἀμέσως πὼς τοῦ δίνει τὴν κόρη του.

Μὰ νὰ παντρευόταν πάλι πρώτη αὐτή, ἐνῶ εἶχε ἀδελφὲς μεγαλύτερες ;

Μπᾶ, ἂς τὰ κανόνιζαν, μιὰ φορὰ οἱ δυό τους καὶ θἄλεγε τοῦ Μίμη καὶ περιμένουν. Τί πείραζε ;

Κ' ἔτρεξε 'ς τὸ μικρὸ τραπεζάκι ποὺ τῆς χρησίμευε γιὰ γραφεῖο, νὰ πάρῃ ἀμέσως χαρτὶ καὶ καλαμάρι, νὰ γράψῃ χωρὶς ἀναβολὴ τὸ καλότυχο γράμμα ποὺ θὰ τῆς ἔφερνε τὴν εὐτυχία. Μὰ ὅπως ἄνοιγε τὸ συρτάρι γιὰ νὰ σκαλίσῃ καὶ νὰ βρῇ τὰ βαθυκρυμμένα γράμματα τοῦ Μίμη, ντράγκ, ντράγκ, ντράγκ! ἕνα βιαστικὸ καὶ θεότρελλο κουδούνισμα τῆς ξώπορτας τὴν ἔκοψε ξαφνικά.

Νόμισε πὼς θὰ γύρισαν οἱ ἀδελφές της καὶ, τρομαγμένη ποὺ παρ'ὀλίγο νὰ τὴν ἐπιαναν 'ς τὰ πράσσα, ξαγάκλεισε ὁρμητικὰ τὸ συρτάρι καὶ ξαναμμένη ἔτρεξε ν' ἀνοίξῃ.

Μ' ἀντὶ γιὰ τὶς ἀδελφές της, ἡ ξαδέλφη της ἡ Μαρία ἔπεσε ὁρμητικὰ πάνω της μόλις ἄνοιξε τὴν πόρτα, τὴν ἀγκάλιασε, τὴ φίλησε καὶ τῆς λέει :

— Καὶ 'ς τὰ δικά σου ! . .

— Ἔρχεσαι ἀπὸ τὸ γάμο τῆς Κατίνας ; ρώτησε ἡ Ἀννούλα. Μὰ πῶς μόνη σου ; Οἱ ἀδελφές μου ποῦ πῆγαν ;

— Καλέ, ποιανῆς Κατίνας; Δὲν ἐπῆγα. Κι' εἶχα, ἐννοεῖς, σπουδαῖο λόγο γιὰ νὰ τὸ κάμω. Γι' ἄλλο γάμο σοῦ μιλῶ. Μὰ πᾶμε μέσα νὰν τὰ πῶ 'ς τὴ θειά. Ἔτσι θέλει ἡ μαμά, νὰ τὸ πρωτομάθῃ, λέει, ἡ θειὰ καὶ νὰν τῆς τὸ πῶ κι' ἐγώ.

— Ἡ μαμὰ δὲ γύρισε ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἐκκλησιά. Μοῦ φαίνεται ὅμως πὼς μπορεῖς νὰ μοῦ πῆς κι' ἐμένα τί τρέχει.

— Τί τρέχει ! Ἀκοῦς ἐκεῖ ! . . Τὸ νερὸ 'ς τὸ αὐλάκι, ξαδελφούλα μου. Ἀμ' αἰωνίως, καϊμένη, μωρὸ θά σαι; Τί τρέχει; Δὲ μὲ βλέπεις, δὲν καταλαβαίνεις, δὲ σοῦ εἶπα καὶ 'ς τὰ ᾖκά σου; Δὲν σοῦ εἶπα πὼς ἡ μαμὰ θέλει νὰ τὸ μάθῃ πρώτη-πρώτη ἡ θειὰ καὶ μάλιστα ἀπὸ μένα τὴν ἴδια ; Τί ἄλλο θέλεις, κουτεντιάκι, γιὰ νὰ καταλάβῃς ;

— Παντρεύεσαι σύ ;

— Μπούμ ! Τὸ κατάλαβες ἐπὶ τέλους. Δόξα τῷ Θεῷ! Μάλιστα, Ἀννούλα μου, παντρεύουμαι. Σοῦ φαίνεται παράξενο; Ἔ, τὸ καταλαβαίνω. Εἶσαι, βλέπεις, ἡ τρίτη, κι' ἀργεῖ ἀκόμα ἡ σειρά σου· κι' ὅ,τι κανείς, ξέρεις, δὲν συλλογίζεται γιὰ τὸν ἑαυτό του, δὲν τὸ περιμένει καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους. Ἐγὼ ὅμως, ὅπως ξέρεις, ξαδελφούλα μου, εἶμαι μονάκριβη, κι' ἔτσι μιὰ ποὺ βρέθηκε ὁ γαμπρός, δὲν ἤταν λόγος νὰ περιμένω. Καὶ νὰ 'ξερες τί καλὰ καὶ τί γρήγορα τέλειωσαν ὅλα! Ἦρθε τὸ πρωΐ 'ς τὸ σπίτι, ζήτησε τὸ μπαμπᾶ, ἔφαγε τὸ μεσημέρι μαζί μας κι' ἐτελείωσαν ὅλα μὲ μιᾶς.

— Ἐννοεῖς ὅμως πὼς τ' ἄχαμε πῆ πρωτύτερα οἱ δυό μας ἕνα χεράκι. — Τώρα αὐτὸς πάει νὰ τὸ πῆ 'ς τοὺς συγγενεῖς του καὶ γὼ ἦρθα νὰ τὸ πῶ σὲ σᾶς. «Ἡ θειά σου νὰ τὸ πρωτομάθῃ καὶ νὰ πᾶς ἡ ἴδια, θὰ τῆς φέρῃς γούρι καὶ γιὰ τὶς ξαδέλφες σου», φώναζε ἡ μαμά.

— Καλορρίζικη, Μαρία μου. Ἡ ὥρα ἡ καλή, εἶπε ἡ Ἀννούλα. Καὶ πρόσθεσε ἀμέσως ;

— Ἀλήθεια, εἶδες ἀφῃρημάδα ; Δὲ σὲ ρώτησα ἀκόμα ποιὸς εἶναι ὁ καινούριος μου ξάδελφος.

— Ἄ, αὐτό, κυρὰ ξαδερφούλα, δὲ θὰ σοῦ τὸ πῶ. Νὰ τὸ βρῇς μόνη σου. Εἶναι κάποιος ποὺ τὸν ξέρεις.

— Τὸν ξέρω ; Ὁ Χρυσαφίδης ;

— Ὄχι.

— Ὁ Πέτρος ὁ Παυλογιαννάκης ;

— Οὔτε.

— Ὁ Χρῆστος Δεντροφυλλίδης ;

— Οὔτε.

— Ὁ Πᾶνος Καλόπουλος ; ὁ Χρηστακίδης; ὁ Μαλαματιάδης ;

— Οὔτε, οὔτε, οὔτε. Ποῦ ! παρασάγγες οὔτε. Καλέ, ἀπ' αὐτοὺς θὰ 'παιρνα ἐγώ ; Τί μὲ νόμισες ; Ὁ ἀρραβωνιαστικός μου εἶναι ὄμορφος, λεβέντης !

— Ξανθὸς ἢ μελαχροινός ;

— Ξανθὸς καὶ γαλανός. Τὸ πρόσωπό του μοιάζει σὰν τὸν ἥλιο.

— Ἀδύνατος ;

— Γερός, καλοδεμένος, στρογγυλοπρόσωπος.

— Ξανθός, γαλανός, στρογγυλοπρόσωπος. . . Ἂν ἤξερα πὼς εἶχε κανέναν ἀδελφὸ ὁ Μίμης Δημακόπουλος, θἄλεγα μὴν εἶναι αὐτός.

— Κι' ἀφοῦ ξέρεις πὼς δὲν ἔχει, γιατὶ δὲ συμπεραίνεις τώρα πὼς εἶναι αὐτός ; Κρῖμας ποὺ σ' εἶχα γιὰ ἔξυπνη !

— Τί ; ! . . ἀστειεύεσαι βέβαια !

— Καθόλου, μικρή μου. Μὰ γιατὶ παραξενεύεσαι, ἀλήθεια ; Μονάκριβος καὶ κεῖνος, μονάκριβη κι' ἐγώ, οἱ γονεῖς μας φίλοι, 'ς τὴν ἡλικία ταιριάζουμε. Τί δὲ σοῦ ἀρέσει ;

Τί νὰ τῆς ἄρεσε καὶ τί νὰ μὴν τῆς ἄρεσε τῆς καϊμένης τῆς Ἀννούλας. Μὰ ποῦ νὰ μιλήσῃ ! Ρώτησε μόνο :

— Τὸν ἀγαπᾷς ;

— Καὶ τὸ ρωτᾷς ;

— Μὰ καλά, ξαναρώτησε ἡ Ἀννούλα, καταπίνοντας μὲ κόπο· δὲν ἔλεγες πὼς ὁ γάμος σκοτώνει τὸν ἔρωτα ; γιατὶ παντρεύεσαι ;

— Βρέ, κουτή, δὲν τοὺς ξέρεις τοὺς ἄντρες. Ἔτσι πιάνονται. Ἂν τοὺς μιλήσῃς γιὰ γάμο, δὲ γυρίζουν νὰ σὲ ξαναϊδοῦν. Πρέπει νὰ τοὺς ἀφήσῃς καμπόσο νὰ νομίσουν πὼς μποροῦν νὰ παίξουν χωρὶς νὰ δεσμεύσουν τὴν ἐλευθερία τους. Κι' ὕστερα, ὅπως λέει ἡ παροιμία, «τὸ καλὸ πουλὶ πιάνεται ἀπὸ τὴ μύτη».

Ντρίγ-ντρίγκ ! ξανακούστηκε τὸ κουδούνι. Αὐτὴ τὴ φορὰ ἤταν ἡ μαμὰ τῆς Ἀννούλας, ἡ θεία τῆς εὐτυχισμένης νύφης. Ἡ Μαρία τῆς διηγήθηκε τὰ νέα . . . Κι' ὅση ὥρα τὰ λεγαν αὐτὲς κι' ἄλλαζαν εὐχὲς 'ς τὴν τραπεζαρία, ἡ Ἀννούλα, ποὺ κρυφὰ-κρυφὰ χώθηκε 'ς τὴν κάμαρά της, ξέχωσε ἀπὸ τὸ συρτάρι τὰ γράμματα τοῦ Μίμη, τὰ μέτρησε νὰ πεισθῇ πὼς δὲν ἔλειπε κανένα, καὶ τὰ κομμάτιασε μὲ λύσσα. Πῆρε ἔπειτα ὅλα ἐκεῖνα τὰ χαρτάκια 'ς τὸ πλυσταριὸ καὶ τὰ καψε

ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ Γ. ΜΑΡΚΕΤΟΥ

ΑΠΟΚΟΣΜΗ ΑΓΑΠΗ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ (*)

— «Καὶ δὲν ποτίζουνε τὴ γῆ τόσο καλά, σὰν τὶς ἥσυχες, μὰ διαρκέστερες μαρτιάτικες βροχούλες! Μοιάζουν μὲ τ' ἄγρια κι' ὁρμητικὰ αἰσθήματα, ποὺ δὲν ποτίζουνε βαθειὰ τὴν καρδιὰ καὶ γλήγορα σβήνουν, ἐνῷ οἱ μαρτιάτικες βροχούλες . . .»

— «Οἱ μαρτιάτικες βροχούλες», συμπλήρωσε ἡ Τριανταφυλλιά, «αὐτὲς λοιπὸν θὰ εἶναι οἱ σιγανές, βαθειὲς ἀγάπες, ποὺ ποτίζουν πέρα-πέρα τὴν καρδιά! Μὰ νὰ ὑπάρχουνε ἄραγε τέτοιες;»

— «Στὴν Ἀθήνα εἶναι σὰν λίγο δύσκολο νὰ βρεθοῦν!»

— «Στὸ νησί μας, λοιπόν;»

— «Πιὸ εὔκολο, βέβαια!»

Κι' ὁ Γιῶργος κύταξε τὴν Τριανταφυλλιά, ποὺ ἀντίκρυσε μ' ἀφοσίωση τὴ ματιά του.

Γιὰ νὰ μὴ στενοχωρηθῇ ἡ κερὰ-Μαριέττα, ὁ Γιῶργος πρότεινε, ἀντὶ νὰ διαβάσουν, νὰ παίξουν ντόμινο. Ἔπαιζε αὐτὸς μὲ τὴν μητέρα, ἐνῷ ἡ κόρη κοντά της τὴν ἐσυμβούλευε. Κι' ὁ Γιῶργος ἄφησε νὰ τὸν νικήσουν τρεῖς φορές, γιὰ μεγάλη χαρὰ τῆς κερὰ-Μαριέττας προπάντων.

Ἡ βροχὴ εἶχε τώρα πιὰ σκεδὸν περάσει.

«Μητέρα», εἶπε ἡ Τριανταφυλλιά, «θὰ πάω στὴν ταράτσα νὰ 'δῶ τί γίναν τὰ καϊμένα τὰ λουλούδια μου· θὰ 'ναι τὰ μισὰ σπασμένα!».

— «Ὄχι, Φυλλιά μου, κάτσε ἀπόψε, μὴν κρυώσῃς! Τὰ βλέπεις αὔριο τὸ πρωΐ».

— «Μά, μητέρα, δὲν εἶναι Γενάρης! Πᾶμε μαζί, κύριε Γιῶργο;».

— «Μάλιστα, μὰ μὲ τὴ συμφωνία νὰ βάλετε πρῶτα τὴ μπερτούλα σας.»

Καὶ τὴν ἐβοήθησε νὰ τὴν φορέσῃ. Πῆραν ἕνα φαναράκι καὶ πῆγαν. Μεγάλες ζημιὲς δὲν εἶχε κάμει ἡ μπόρα: μερικὰ τριαντάφυλλα εἶχαν μαδήσει, λίγα γαρούφαλα εἶχαν τσακιστῆ καὶ γεμᾶτες νερὰ ἦταν οἱ γλάστρες. Ἡ Τριανταφυλλιὰ δὲν ἐνοοῦσε νὰ τ' ἀφήσῃ ἔτσι· ἄδειασε τὶς γλάστρες ἀπὸ τὰ νερά, ἔβαλε σὲ τάξη τ' ἀνακατωμένα κλαδιὰ καὶ παίρνοντας ἀποχάμω ἕνα σπασμένο κλωνὶ μὲ δυὸ ἀνθισμένα γαρούφαλα, πρόσφερε τὸ ἕνα στὸν Γιῶργο καὶ κάρφωσε αὐτὴ στὸ στῆθός της τὸ ἄλλο. Χίλια λόγι' ἀγάπης δὲν θὰ προξενοῦσαν τόσο βαθειὰ ἐντύπωση στὸν Γιῶργο. Κι' ὅταν σὲ λίγο πλάγιασε, φιλοῦσε ἐκστατικὰ τὸ γαρούφαλό της.

XIII

Ὅσο προχωροῦσε ὁ καιρός, τόσο πιὸ συχνὲς ἐγίνουνταν οἱ καταχνιὲς καὶ οἱ βροχές. Τὸν περίπατό τους τὸν ἔκαναν περσότερο τὸ πρωί, γιατὶ τ' ἀπόγεμα σκοτείνιαζε νωρὶς-νωρὶς καὶ συχνὰ ἔπεφτε βροχή. Τ' ἀπογέματα ἐκάθουνταν στὴν ταράτσα, ὅσο δὲν ἔβρεχε, καὶ συνήθως διαβάζανε. Στὰ γαλλικὰ ἡ Τριανταφυλλιὰ εἶχε κάμει μεγάλη πρόοδο.

«Ἔχετε ἰδιοφυΐα γιὰ τὶς γλῶσσες!», τῆς εἶχε πεῖ κάποτε ὁ Γιῶργος· καὶ πραγματικὰ εἶχε. Μὰ καὶ γενικά, ἡ συναναστροφὴ μὲ τὸν Γιῶργο εἶχε ὠφελήσει πολὺ τὴν Τριανταφυλλιά· μὲ τὴ φυσική της ἐξυπνάδα καὶ τὴ φιλομάθεια, εἶχε μάθει, στὸν ἐνάμισυ αὐτὸν μῆνα καὶ μόνο, χιλιάδες πράματα· κ' ἦταν εὔκολο νὰ δῇ κανείς, ὅτι τὸ ἄνοιγμα αὐτὸ τοῦ πνευματικοῦ της ὁρίζοντα, ἂν ἐξακολουθοῦσε ἔτσι, θὰ τὴν ἔφερνε γλήγορα σὲ σημεῖο νὰ μὴν εἶναι κατώτερη ἀπὸ τὶς κόρες τῆς πόλης, ποὺ τελειώνουν ἀνώτερες σχολὲς καὶ πανεπιστήμια. Μ' ἀκόμη μεγαλύτερες ἦταν ἡ ψυχικὴ καὶ ἡ ***φυσικὴ*** της ἄνθηση. Ἡ ψυχή της, ἡ κλειστὴ πρίν, ἄνοιγε τώρα σὰν εὐτυχισμένο μπουμποῦκι στῆς ἀγάπης τὴ λιακάδα. Κ' ἡ ἔκφραση τῆς γλυκειᾶς της μορφῆς εἶχε τώρα μιὰ πλημμύρα ἀπὸ ἀγαλλίαση· στὰ μεγάλα της μάτια ἡ κάποια σοβαρὴ μελαγχολία, ποὺ εἶχανε πρίν, εἶχε κάμει τόπο σὲ μιὰ χαρμόσυνη, οὐράνια λάμψι. Ἀγαποῦσε! Ἀγαποῦσε μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς παρθένας της ψυχῆς, ἀγαποῦσε χωρὶς καμιὰ ὑστεροβουλία, κανέναν ὑπολογισμό! Οὔτε στιγμὴ δὲν εἶχε περάσει ἀπὸ τὸ νοῦ της, πὼς θὰ μποροῦσε νὰ γίνῃ ἡ γυναῖκα τοῦ Γιώργου· ὄχι μόνο γιατὶ αὐτός, τοὐλάχιστο ὡς αὐτὴ τὴ στιγμή, εἶχε ἄλλη γυναῖκα· μά, προπάντων, γιατὶ τὸν θεωροῦσε σὰν ἕναν ἀνώτερο ἀπ' αὐτὴν ἄνθρωπο· ἦταν εὐτυχισμένη νὰ τὸν ἔχῃ μόνο κοντά της! Μὰ καὶ τὸν Γιῶργο τὸν εἶχε τόσο πολὺ ὠφελήσει ἡ συντροφιὰ τῆς Τριανταφυλλιᾶς! Εἶχε ξαναγιώσει. Ἡ ζωὴ ἀποχτοῦσε τώρα γι' αὐτὸν ***σκοπό***. Ἀγαποῦσε κι' αὐτὸς τὴν παραδείσια αὐτὴν κόρη· δὲν ἀγαποῦσε μόνο τὸ σῶμά της, ἀγαποῦσε ἀκόμη περσότερο τὴν ἀθῶα γλυκειά της ψυχή· δὲν ἤξερε, ἂν θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ τὴν κάμῃ γυναῖκα του, ἔνοιωθε ὅμως, πὼς κοντά της, καὶ μόνο κοντά της, μποροῦσε νὰ εἶναι ξένοιος, εὐχαριστημένος. Καμιὰ ὑλικὴ ἀγάπη δὲν εἶναι τέλεια, ἂν δὲν συνοδεύεται καὶ μὲ τὴν ἀμοιβαία κλίση καὶ συμπάθεια τῶν αἰσθημάτων. Καὶ μεταξύ τους, στὴ στενὴ αὐτὴν ἐπαφή, ποὺ εἶχαν ζήσει τὸν ἐνάμισυ αὐτὸν μῆνα, μακρυὰ ἀπὸ τὸν ἄλλο κόσμο, ἡ συμπάθεια ἐφύτρωσε μόνη της, μεγάλωσε καὶ φούντωσε!

«Μείνετε λίγο ἀκόμη!» εἶχε παρακαλέσει ἡ κόρη τὸν Γιῶργο· κι' ὁ Γιῶργος ἀποφάσισε νὰ μείνῃ ὅσο περσότερο μποροῦσε, δηλ. ὡς τὶς 5 ἢ καὶ 10 τοῦ Ὀχτώβρη, ποὺ ἀρχίζουν τὰ μαθήματα. Ἡ Τριανταφυλλιὰ χαρούμενη σκέφτηκε, πὼς ἀκόμη ἕνα μῆνα σκεδὸν ὁλόκληρο θὰ εἶχε τὴν εὐτυχία κοντά της· ναί, μὰ ἔπειτα;.. Ἔπειτα; Ὅποιος ἀγαπᾷ, δὲν συλλογίζεται τόσο πολὺ τὸ ***ἔπειτα***· φτάνει νὰ εἶναι ***τώρα*** εὐτυχισμένος!

Ὕστερ' ἀπὸ τὸ γαλλικὸ μάθημα καὶ τ' ἄλλα σοβαρὰ βιβλία, τελειώναν συνήθως τὴ βραδυά τους μὲ στίχους, ποὺ ὁ Γιῶργος εἶχε κάμει παλιότερα, ἢ καὶ τότε, καὶ ποὺ ἡ κόρη τοὺς ἔγραφε προσεχτικὰ στὸ τετράδιό της. Περσότερο ὅμως ἀπὸ τ' ἄλλα τῆς ἀρέσανε ὁ «Ἐρχομὸς στὸ Νησὶ» καὶ τὸ «Φεγγαρόβραδο στὸ χωριουδάκι»:

Ο ΕΡΧΟΜΟΣ ΣΤΟ ΝΗΣΙ

Σὲ μιὰ ἀνεμόδαρτη ἀρμενίζει
Θάλασσα γέρνοντας βαρειά,
Τὸ βαποράκι κι' ἀντικρύζει
Μιὰ ἔρημη κι' ἀπόγκρεμνη στεριά.

Χίλια θὰ γίνῃ λὲς κομμάτια...
Μὰ σ' ἕνα γῦρο ξαφνικὸ
Βλέπουν χαρούμενα τὰ μάτια
Σίγουρο κόλπο ἐρημικό.

(*) Συνέχεια καὶ τέλος ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

ΑΠΟ ΤΑΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ

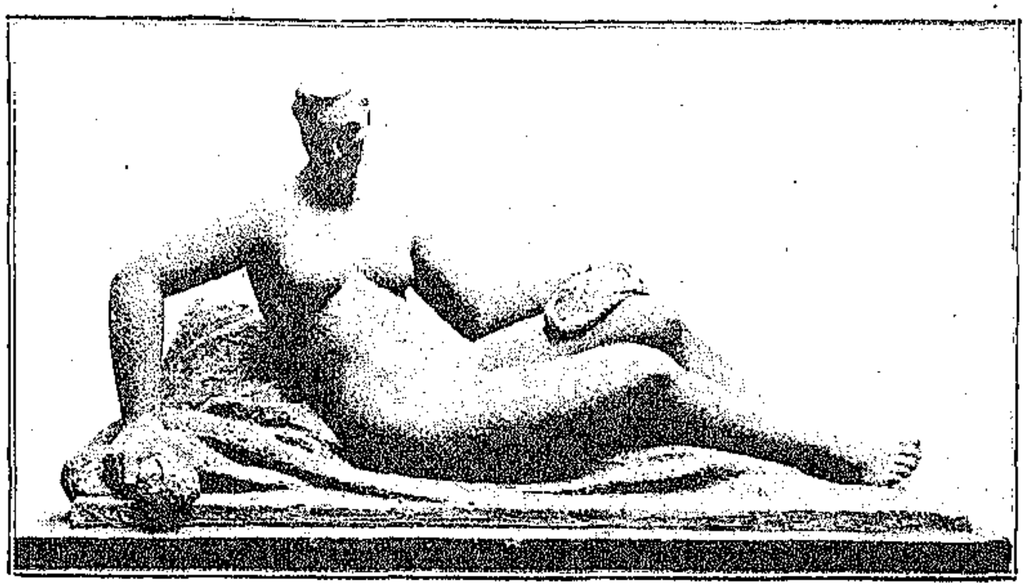

Μ. ΤΟΜΠΡΟΥ — ΣΚΕΠΤΟΜΕΝΗ ('Υπόδειγμα μικρᾶς κλίμακος)

Σὰν περιστέρια ἄσπρα σπιτάκια
Σοῦ προσγελοῦν χαϊδευτικά,
Σὰν νὰ σοῦ λέν: «Ξέχνα τὴν κάκια
Τοῦ κόσμου· γεῖρε 'δῶ γλυκά!

Γεῖρε, τὶς πίκρες νὰ ξεχάσῃς.
Τὰ βάσανα καὶ τοὺς καϋμοὺς·
Κάμε δικούς σου ἐδῶ τῆς Πλάσης
Τοὺς ὄμορφους, βαθειοὺς παλμοὺς!

Γεῖρε! Τ' ἀχνὸ τὸ φεγγαράκι
Στὴν ὄψη σου σκορπάει φιλιά...
Κοιμήσου! Καὶ τὸ μελτεμάκι
Θὰ σου χαϊδεύῃ τὰ μαλλιά!»

ΦΕΓΓΑΡΟΒΡΑΔΟ ΣΤΟ ΧΩΡΙΟΥΔΑΚΙ

Στῶν ψηλῶν κυπαρισσιῶν τὸ μαῦρο φρόντο
Σκόρπια κάτασπρα σπιτάκια φωτεινὰ
Καὶ βαθειὰ στὸν φεγγαρόλουστο τὸν πόντο
Σὰν ἀχνὰ ὄνειρα νησάκια μακρυνά.

Μέσ' σ' ἑνὸς παραμυθένιου παραδείσου
Πῶς ἐβρέθηκες, θαρρεῖς, τὴν ἀγκαλιὰ
Καὶ γλυκόφωνο νανούρισμα: «Κοιμήσου!»
Στὴν ψυχή σου ψιθυρίζει ἡ σιγαλιά.

Στὴ γαλήνη τὴ λυσίπονη τῆς φύσης
Θὲς νὰ σβύσῃς σὰν τ' ἀγέρι στὰ κλαριὰ
Καὶ ποτέ σου πιά, ποτὲ νὰ μὴν ξυπνήσῃς
Στῆς ἡμέρας τὰ μαρτύρια τὰ βαρειά.

XIV.

Τί γλήγορα ποὺ περνοῦν οἱ εὐτυχισμένες μέρες! Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβουνε, μπῆκε κι' ὁ Ὀχτώβρης. Ὁ Γιῶργος ἔπρεπε πιὰ νὰ σκεφτῇ γιὰ τὸ γυρισμό του στὴν Ἀθήνα. Ὡρίστηκε λοιπόν, πὼς θὰ ἔφευγε τὴν τελευταία πιὰ διορία, δηλ. στὶς ἐννέα τοῦ μηνός, γιὰ νὰ εἶναι στὶς δέκα στὸ πανεπιστήμιο. Ἐκδρομὲς δὲν ἐκάναμε πιά, γιατὶ ὁ καιρὸς εἶχε ψυχράνει· μόνο κανένα σύντομο περίπατο, ὅταν δὲν ἔβρεχε. Τὴν παραμονὴ τοῦ ταξειδιοῦ, τ' ἀπόγεμα, στὴν ταράτσα, ἐνῷ ὁ ἥλιος σιγὰ-σιγὰ χανότανε στὰ μαῦρα σύννεφα τῆς Δύσης, ἡ Τριανταφυλλιά, ποὺ λίγη ὥρα εἶχε μείνει σιωπηλή, σήκωσε τὰ φωτερά της μάτια καὶ τὸν κύταξε μελαγχολικά.

«Λοιπὸν μᾶς φεύγετε, κύριε Γιῶργο; εἶν' ἀλήθεια;»

—«Μακάρι νὰ μὴν ἤτανε! Μὰ ἔμεινα ὡς τὴν τελευταία πιὰ διορία, δεσποινὶς Τριανταφυλλιά. Καλοσυνήθισα τόσο στὸ νησάκι σας, ποὺ... θὰ ἔμενα γιὰ πάντα, ἂν μποροῦσα!

—«Ἡ Τριανταφυλλιὰ συνήθισε τόσο τὴ συντροφιά σας, κύριε Γιῶργο», εἶπε ἡ κυρὰ Μαριέττα, «ποὺ θὰ τῆς κοστίσῃ πολὺ ἡ ἐλλειψή σας τώρα τὶς ἀτελείωτες χειμωνιάτικες βραδυές! Μὰ δὲν μπορεῖτε βέβαια νὰ μὴν πᾶτε στὴ δουλειά σας καὶ στὸ σπίτι σας.

Στὸ σπίτι ***του***; Ἤτανε σπίτι ***του*** τὸ σπίτι αὐτὸ στὴν Ἀθήνα, ποὺ εἶχε ζήσει τόσο δυστυχισμένος τόσα χρόνια; Ὄχι, ποτέ! Σπίτι ***του*** ἤταν τὸ μικρὸ αὐτὸ σπιτάκι μέσ' στὴν πλαγιὰ τοῦ ἀπόκοσμου νησιοῦ, γιατὶ ἐκεῖ κατοικοῦσε καὶ θὰ κατοικοῦσε γιὰ πάντα ἡ καρδιά του! Κι' ὁ Γιῶργος ἔνοιωθε μέσα του ἕνα σύννεφο ἀπελπισιὰς νὰ σκεπάζῃ τὴν ψυχή του· μὰ συλλογίστηκε τὴ λύπη τῆς ἀγαπημένης του φίλης καὶ ὡρκίστηκε μέσα του νὰ φανῇ δυνατός, γιὰ νὰ τῆς δώσῃ θάρρος.

«Ἔννοια σας, κυρία Μαριέττα», εἶπε, «θὰ γράφω ταχτικὰ στὴν κόρη σας κ' ἐλπίζω κι' αὐτὴ νὰ μοῦ γράφῃ· καὶ τὸ Πάσχα, τὶς δεκαπέντε μέρες τῶν διακοπῶν θὰ τὶς περάσω πάλι ἐδῶ μαζί σας. Θὰ κόψωμε τότε σωροὺς ἀπὸ ἀνθισμένα σπάρτα, δεσποινὶς Τριανταφυλλιά.»

— «Ὡς τὸ Πάσχα!..»

Ὁ Γιῶργος ἐνόμισε πὼς εἶδε δυὸ μαργαριτάρια στὰ μάτια τῆς κόρης.

—«Ὡς τὸ Πάσχα θὰ μοῦ γράφετε ταχτικὰ κ' ἐγὼ τὸ ἴδιο· καὶ θὰ διαβάζετε τὰ βιβλία, ποὺ θὰ σᾶς στέλλω κάθε βδομάδα!»

—«Κ' ἐγὼ τί θὰ σᾶς στέλλω ἀπ' ἐδῶ;»

—«Αὐγὰ φρέσκα μὲ τὸν ταχυδρόμο», ἀπάντησε, ἀντὶ τοῦ Γιώργου, ἡ κερὰ-Μαριέττα.

Ἡ Τριανταφυλλιὰ μ' ὅλη τὴ λύπη της ἐχαμογέλασε.

«Θὰ πάρετε τοὐλάχιστο μαζί σας μιὰ τριανταφυλλιὰ μέσα στὴ γλάστρα· ἔτσι θὰ μὲ θυμᾶστε, κάθε φορὰ ποὺ θὰ τὴ βλέπετε!»

—«Ἤταν τάχα φόβος, μήπως σᾶς ξεχάσω;»

—«Ξέρω κ' ἐγώ; Ματάκια ποὺ δὲν βλέπονται, γλήγορα λησμονιοῦνται!»

Κάτσανε πολὺ ἀργὰ κεῖνο τὸ βράδυ, τὸ τελευταῖο πιά. Οὔτε ὁ Γιῶργος οὔτε ἡ κόρη θέλανε νὰ πᾶνε νὰ κοιμηθοῦν· προτιμοῦσαν νὰ εἶναι μαζὶ ὅσο περσότερο μποροῦσαν. Ἔξω ἄρχισε ψιλὴ βροχή· μπῆκαν λοιπὸν μέσα καὶ ἡ Τριανταφυλλιὰ ἔφερε μιὰ κιθάρα ποὺ ὁ Γιῶργος δὲν τὴν εἶχε πρὶν ἰδεῖ.

—«Μπᾶ! παίζετε λοιπὸν κιθάρα; μὰ γιατὶ δὲν μου τό 'χατε πεῖ;»

—«Γιὰ νὰ σᾶς κάμω μιὰ μικρούλα ἔκπληξη· μὰ μὴ μὲ πάρετε γι' ἀπόφοιτη τοῦ Ὠδείου! Ξέρω τόσο λίγο!»

Γεμᾶτες παράπονο ἀντήχησαν οἱ χορδὲς τῆς κιθάρας, μ' ἀκόμη παθητικώτερη ἤταν τῆς κόρης ἡ φωνή:

«Δῶσέ μου τὴν καρδιά μου πίσω
Καὶ πάρε τὴ δικιά σου ἐσύ!
Γιατὶ ἤταν λάθος νὰ μεθύσω
Μὲ τῆς ἀγάπης τὸ κρασί.

Ἤτανε λάθος ποὺ δὲν εἶδα,
Πῶς μᾶς χωρίζει ἕνας φραγμός,
Ποὺ σβήνει κάθε μας ἐλπίδα
Καὶ μένει μόνο ὁ σπαραγμός.

Ὄχι, δὲν θέλω τὴν καρδιά μου,
Πάρ' την μαζὶ νὰ σ' ἀγαπᾷ
Κι' ὅσο κι' ἂν βρίσκεσαι μακρυά μου,
Πάντα γιὰ σένα νὰ χτυπᾷ.

Καὶ τὴ δικιά σου νὰ μ' ἀφήσῃς,
Ἂν πάντα θὲς νὰ μ' ἀγαπᾷς,
Νὰ μὴν μπορῇ πιὰ ν' ἀγαπήσῃς
Καμιὰ στὰ ξένα, ὅπου κι' ἂν πᾷς!»

Ὁ Γιῶργος ἔνοιωσε τὰ μάτια του νὰ βουρκώνουν· γιὰ νὰ μὴν τον δοῦν, ἔδγαλε βιαστικὰ τὸ μαντῆλι του κ' ἔκαμε πὼς σκούπιζε τὴ μύτη του. Ἡ Τριανταφυλλιά, γιὰ νὰ μὴ φανῇ πὼς ἔκλαιγε κι' αὐτή, σηκώθηκε γλήγορα καὶ πῆγε νὰ φυλάξῃ στὴν ἄλλη κάμαρα τὴν κιθάρα της. Ἡ κερὰ-Μαριέττα, γιὰ νὰ τοὺς κάμῃ νὰ μὴ πολυσυλλογίζονται τὸν χωρισμό, τοὺς ἔφερε τσαΐ καὶ τὸ γλυκό, ποὺ εἶχε ἐπίτηδες τὸ πρωὶ κάμει, καὶ πρόσφερε πρῶτα στὸν Γιῶργο ἕνα μεγάλο κομμάτι.

—«Σᾶς ἀρέσει; ἴσως ἤθελε λίγο περσότερο ψήσιμο!»

—«Εἶναι περίφημο, κυρία Μαριέττα! Μὲ συγχωρεῖτε μόνο, ποὺ δὲν ἔχω πολλὴ ὄρεξη ἀπόψε!»

Ἔφαγε ὅμως τὸ περσότερο κομμάτι του, γιὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν καλὴ κερὰ-Μαριέττα, καθὼς ἔκαμε κ' ἡ Τριανταφυλλιά. Τὸ βαπόρι θὰ περνοῦσε τὴν ἄλλη μέρα στὶς τέσσερις· συμφωνήσανε λοιπὸν νὰ κάμουν τὸ πρωί, ἐνῷ ἡ κερὰ-Μαριέττα θὰ ἑτοίμαζε τὸ φαεῖ τοῦ μεσημεριοῦ, ἕναν περίπατο ἀκόμη, τὸν τελευταῖο τους πιά...

«Καληνύχτα σας, κυρία Μαριέττα! Καληνύχτα σας, δεσποινὶς Τριανταφυλλιά!»

—«Καληνύχτα σας, κύριε Γιῶργο. Κοιμηθῆτε ἀμέσως ἀπόψε, γιατὶ αὔριο τὸ βράδυ μπορεῖ νὰ μὴν καλοπεράσετε στὸ βαπόρι!»

«Κοιμηθῆτε ἀμέσως!» ἕνας λόγος εἶν' αὐτό! Μὰ μποροῦσε; Ξάπλωσε στὸ κρεβάτι, ποὺ το εἶχε συνηθίσει τόσο πολὺ ὅλες αὐτὲς τὶς μέρες,—ἀλήθεια, πόσες μέρες εἶχε μείνει; Τὶς μέτρησε προσεχτικὰ καὶ τὶς βρῆκε ἑξῆντα-δυό. Τόσες μόνο μέρες εὐτυχίας! καὶ τώρα πόσες; ἀμέτρητες! Παρθοῦν χωρὶς καμιὰ γλύκα, κανένα φῶς! Τὴ χαρά του, τὴ λιακάδα του, τὴ ζωή του, τὴν ἄφιν' ἐδῶ στὸ μικρὸ αὐτό, ἄγνωστο πρίν, μὰ πόσο τώρ' ἀγαπημένο νησάκι! Καὶ σκέφτηκε μὲ βαθύτατη πικρία, πὼς ἂν γενικὰ ἴσως εἶναι σωστὸ τὸ γαλλικὸ ρητό: «Partir c'est un peu mourir!» («Νὰ φεύγῃ κανένας εἶναι λίγο σὰν νὰ πεθαίνῃ!»), μὰ τώρα γι' αὐτὸν θὰ ταίριαζε περσότερο: «Partir c'est pire que mourir», («Νὰ φεύγῃ κανένας εἶναι χειρότερο παρὰ νὰ πεθαίνῃ!»). Καὶ βέβαια, ὅποιος πεθαίνει, δὲν θυμᾶται πιά. Μ' αὐτὸς δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ξεχάσῃ!.. Περασμένα μεσάνυχτα ἤταν, ὅταν πιὰ ἔκλεισε τὰ μάτια του, τὰ κουρασμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα, ἕνας βαρὺς ὕπνος. Γληγορώτερα κάπως εἶχε κοιμηθῆ ἡ Τριανταφυλλιά· μὰ ὁ ὕπνος της θὰ εἶχε πολλὰ ὄνειρα, γιατὶ συχνὰ γύριζε ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ στὴν ἄλλη, καὶ μιὰ φορὰ φώναξε: «Γιῶργο, Γιῶργο, ἐδῶ εἶναι πιὸ καλά!»

XV.

Ἡ Τριανταφυλλιὰ ὡδήγησε ἀλλοῦ τὸν Γιῶργο: κατεβήκανε κάτω ἀπὸ τὴ θέση ποὺ ἤταν τὸ σπίτι της, καὶ χωθήκανε μέσα σὲ μιὰ πλαγιά, ποὺ εἶχε περιβολάκια μὲ λεμονιὲς καὶ πορτοκαλιές. Σ' ἕν' ἀπὸ αὐτὰ μπήκανε· ἤταν ἐντελῶς παράμερο κ' ἐρημικό· ψυχὴ δὲν φαινότανε τριγύρω τὴν πρωινὴ κείνη ὥρα· κάτσανε κάτω ἀπὸ μιὰ πυκνόφυλλη ψηλὴ λεμονιά. Μεθυστικὴ ἤταν ἡ μυρωδιὰ τῶν λεμονιῶν καὶ τῶν πορτοκαλιῶν τριγύρω. Εἴχανε τόσο ἐπιθυμήσει, ὁ καθένας ξεχωριστά, νὰ βρίσκονταν λίγη ὥρα ἐντελῶς μόνοι τους! Κι' ὅμως τώρα δὲν ξέρανε τί νὰ ποῦν! Κ' ἤταν ἡ τελευταία φορά, ποὺ μποροῦσανε νὰ μιλήσουνε λεύτερα! Μὰ πόσο τὰ λόγια εἶναι φτωχὰ μπροστὰ στὴ σιωπή!

Ἔξαφνα ὅλο τὸ συγκρατημένο μέσα στὴν καρδιά της αἴστημα τῆς κόρης ξέσπασε· ἔγειρε τὸ ξανθό της κεφάλι πάνω στὸν ὦμο τοῦ Γιώργου, ἐνῷ τὰ γαλανά της μάτια βουρκώσανε:

«Γιῶργο!»

Τί κόσμο ἀγάπης ἔκλεινε μέσα της ἡ μιὰ καὶ μόνη λέξη αὐτή!

Κι' ὁ Γιῶργος ἀγκάλιασε μὲ παραφορὰ τὴ λατρευτή του φίλη κι' ἀγταλλάξανε τὸ πρῶτο

—κι' ἴσως καὶ τὸ τελευταῖο—τῆς ἀγάπης τους φιλί!

«Χρυσή μου ἀγάπη!»

Κι' ἔνοιωσε τότε ὁ Γιῶργος καθαρὰ μέσα του, πὼς ἡ κόρη αὐτὴ ἦταν ἡ **ἀληθινὴ** γυναῖκα του· ἀδιάφορο ἂν δὲν εἶχε γίνει ἀκόμη **ὕλικά** δική του· ἤξερε πώς, ἂν ἤθελε, θὰ γινότανε μὲ χαρά· μὰ δὲν ἤθελε νὰ ταπεινώση μὲ τέτοια σκέψη—ἀκριβῶς γιατὶ τὴν ἀγαποῦσε τόσο βαθειὰ—τὴν ἱερὴ ἀγνότητα κείνης τῆς στιγμῆς. Δὲν ἤθελε νὰ περάση ἀπὸ τὸ νοῦ τῆς Τριανταφυλλιᾶς ἡ σκέψη, πὼς προτιμοῦσε τὴ σωματικὴ ἡδονὴ ἀπὸ τὴ θεία χαρὰ τῆς ἀνώτερης ἀγάπης! Ἔγειρε μόνο τὸ κεφάλι του μέσ' στὴν ποδιά της καὶ σκέπασε μὲ ἀμέτρητα θερμὰ φιλιὰ τὰ ρόδινα χεράκια τῆς κόρης.

«Μόνο μέσ' στὴν ποδιά σου εἶμ' εὐτυχισμένος, φῶς μου!»

Κ' ἡ κόρη τοῦ χαμογέλασε γλυκὰ-γλυκὰ καὶ χάϊδεψε ἐλαφρὰ τὰ μαλλιά του.

Ἀνθρώπινα βήματα ἀκουστήκανε ἀπὸ μακρυά. Σηκωθήκανε τότε, βγήκανε ἀπὸ τὸ περιβόλι καὶ πήρανε τὸ δρομάκι τῆς πλαγιᾶς. Ἀπὸ τὶς τελευταῖες βροχὲς ἕνας σωρὸς κυκλαμὲς εἶχαν προβάλει τὰ τρυφερά τους ρόδινα πέταλα. Ὁ Γιῶργος ἔσκυψε, μάζεψε μερικὲς καὶ τὶς κάρφωσε στὸ στῆθος τῆς κόρης· ἔπειτα ξανάσκυψε, γονάτισε καὶ φίλησε παράφορα τὰ χέρια της.

«Σήκω, Γιῶργο, σήκω! **Ἐγὼ** ἔπρεπε νὰ γονατίσω μπροστά σου καὶ νὰ σ' εὐχαριστήσω γιὰ τὴν εὐτυχία, ποὺ μοῦ χάρισες!»

Φτάσανε ἀργὰ στὸ σπίτι, τὸ τραπέζι ἦταν ἀπὸ ὥρα στρωμένο καὶ ἡ κερὰ-Μαριέττα τοὺς περίμενε. Εἶχε βάλει τὰ δυνατά της νὰ εἶναι κάτι ἐξαιρετικὸ τὸ τελευταῖο αὐτὸ γεῦμα τοῦ Γιώργου στὸ σπίτι τους. Τραπεζομάντηλο, πετσέτες, πιάτα, ὅλα ἦταν τῆς ὥρας, καὶ τὰ φαγειὰ τριῶν εἰδῶν. Ἡ Τριανταφυλλιὰ συμπλήρωσε ἀμέσως τὸ συγύρισμα· μὲ μερικὰ δροσερὰ γαρούφαλα, ποὺ ἔβαλε στὴ μέση τοῦ τραπεζιοῦ, μέσα σ' ἕνα κρυστάλλινο ἀνθογυάλι. Κι' ὁ Γιῶργος κι' ἡ κόρη, μ' ὅλη τὴ λύπη τοῦ χωρισμοῦ, νιώθανε μιὰ γλύκα μέσα τους ὕστερ' ἀπὸ τὸν πρωινό τους περίπατο: εἴχανε τώρα τὴν βεβαιότητα, πὼς ὁ ἕνας ζοῦσε μόνο γιὰ τὸν ἄλλο!

«Εἰς ὑγείαν σας, κύριε Γιῶργο!» καὶ ἡ κερὰ-Μαριέττα σήκωσε τὸ ποτήρι της. «Ἐλπίζω νὰ μὴ μᾶς ξεχάσετε! Σᾶς εὔχομαι καλὸ χειμῶνα!»

«—«Εἰς ὑγείαν σας, κυρία Μαριέττα! Ἔγνοια σας, δὲν ξεχνάει κανεὶς τόσο εὔκολα τέτοια καλὴ συντροφιὰ καὶ τέτοια ὄμορφη φύση! Καλὴν ἀντάμωση τὸ Πάσχα!» Κι' ὁ Γιῶργος ἔρριξε τὴ ματιά του στὴν Τριανταφυλλιά, ποὺ δὲν εἶπε τίποτ' ἄλλο παρά:

«Εἰς ὑγείαν σας, κύριε Γιῶργο! Καλὸ ταξεῖδι!»

Κύριε Γιῶργο! Μὰ μποροῦσε νὰ τὸν πῆ μόνο Γιῶργο μπροστὰ στὴ μητέρα της;

Ἤτανε πιὰ ὥρα νὰ ἑτοιμάσουνε τὰ πράματα καὶ νὰ ἑτοιμασθοῦνε κ' οἱ ἴδιοι· γιατὶ κ' οἱ δυὸ γυναῖκες θὰ συνωδεύανε τὸν ταξειδιώτη τους ὡς τὸ βαπόρι. Τὶς βαλίζες τοῦ Γιώργου κ' ἕνα κοφινάκι μὲ λεμόνια καὶ μ' αὐγὰ τῆς κερὰ-Μαριέττας, τὰ φύρτωσε ὁ Γιαννίκος στὸ γαϊδουράκι του, καθὼς κ' ἕνα ἄλλο, ποὺ 'χε μέσα του τὴ γλάστρα μὲ τὴν τριανταφυλλιά, ποὺ ἡ κόρη εἶχε ὑποσχεθῆ στὸν Γιῶργο· δὲν εἶχε πιὰ ἀνθισμένα τριανταφυλλα, μὰ θὰ 'βγαζε καινούργια τὴν ἄνοιξη, ἂν δὲν θὰ ξεχνοῦσε νὰ τὴν ποτίζη ὁ Γιῶργος. Μὰ θὰ μποροῦσε ποτὲ νὰ ξεχάση τὴν Τριανταφυλλιά του; (καὶ μέσ' στὴ σκέψη της ἔγραφε τὸ Τριανταφυλλιὰ μὲ κεφαλαῖο Τ.)

Τὸ βαπόρι δὲν εἶχε ἀκόμη φανῆ, μὰ ἔπρεπε νὰ ξεκινήσουνε, γιὰ νὰ εἶναι κάτω στὸ λιμάνι, ὅταν θὰ ἐρχότανε, ἐπειδὴ τώρα πιὰ δὲν ἔμενε πολλὴ ὥρα, καθὼς τὸ καλοκαίρι.

Ἡ Τριανταφυλλιὰ εἶχε βάλει τὸ καλό της καπέλλο μὲ τὸν πλατὺ γῦρο, ὤ, τί ὄμορφα ποὺ τῆς πήγαινε! Ὁ Γιῶργος ἤθελε νὰ τῆς πάρη μιὰ φωτογραφία, μὰ ἡ κόρη ζήτησε νὰ φωτογραφηθοῦν μαζί. Κ' ἐπειδὴ ὁ Γιαννίκος εἶχε ξεκινήσει νωρίτερα γιὰ κάτω μὲ τὸ γαϊδούρι του, τοὺς τράβηξε ἡ κερὰ-Μαριέττα. Πρὶν νὰ ξεκινήσουνε, ἔκοψε ἡ Τριανταφυλλιὰ ἀπὸ τὶς γλάστρες της ὅλα τὰ ὄμορφα γαρούφαλα—τὰ τελευταῖα πιὰ αὐτὴ τὴν ἐποχή,—τὰ ἔδεσε καὶ τὰ πῆρε μαζί της γιὰ νὰ τὰ δώση στὸν Γιῶργο στὸ βαπόρι.

Ἐνῷ κατέβαινε τὶς πλαγιές, ὁ Γιῶργος μάζεψε ἕνα μάτσο μυρσίνες καὶ τὸ πρόσφερε στὴν Τριανταφυλλιά.

«Θὰ τὶς βάλω στὴν κάμαρά σας, πάνω στὸ γραφεῖο σας!»

Κόσμος πολὺς δὲν ἦταν νὰ φύγη ἀπὸ τὸ νησί· τὸ βαπόρι ὅμως εἶχε πολλοὺς ἐπιβάτες ἀπὸ τὰ διάφορα νησιά, ποὺ εἶχε περάσει πρίν. Ἀνεβήκανε τὴ στενή του σκάλα καὶ κάτσανε στὸ κατάστρωμα.

Ὁ καιρὸς φαινότανε καλός, μὰ μιὰ μελαγχολικὴ συννεφιὰ προμηνοῦσε βροχή. Τρίτη φορὰ τώρα σφύριξε ὁ «Γλάρος». Ἔπρεπε πιὰ νὰ χωριστοῦν. Ἀχ! πῶς μετάνοιωνε ἡ Τριανταφυλλιά, ποὺ τὸ πρωΐ στὴ μοναξιά τους δὲν εἶχε φανῆ πιὸ διαχυτική, πιὸ ἀφωσιωμένη στὸν λατρευτό της φίλο, ποὺ τώρα τῆς ἔφευγε, ποιὸς ξέρει; ἴσως γιὰ πάντα! Πῶς ἐλαχταροῦσε νὰ ριχτῆ στὸ λαιμό του, νὰ τοῦ σκεπάση τὸ πρόσωπο μὲ φιλιά, νὰ τοῦ πῆ ἀπὸ τὴν ψυχή της: «Εὐχαριστῶ!» Μὰ μήπως κι' ὁ Γιῶργος δὲν ἔνοιωθε τὴ λαχτάρα νὰ πέση στὰ πόδια της, νὰ τὰ φιλήση μὲ περιπάθεια, νὰ τῆς πῆ τὰ γλυκύτερα τῆς ἀγάπης λόγια; Κι' ὅμως ἔπρεπε ν' ἀποχαιρετιστοῦν ἁπλῶς σὰν γνώριμοι, χωρὶς νὰ δείξουνε τὸ ψυχικό τους σπάραγμα.

«Χαίρετε, κύριε Γιῶργο, χαίρετε!» Καὶ μὲ βῆμα, ποὺ κλονιζότανε, κατέβηκε τὴ σκάλα τοῦ βαποριοῦ πίσω ἀπὸ τὴ μητέρα της καὶ τὸν Γιαννίκο, ἀφοῦ γιὰ τελευταία φορὰ ἔσφιξε τὸ χέρι τοῦ Γιώργου καὶ τοῦ προσέφερε τὰ γαρούφαλά της. Ὤ, τὸ σφίξιμο κεῖνο τὸ στερνό!

Ἀπὸ τὴ βάρκα ἔβγαλε τὸ μαντηλάκι της καὶ τὸ κουνοῦσε ὥρα πολλή· κ' ἕν ἄλλο μαντῆλι ἀπὸ τὸ βαπόρι ἀποκρινότανε στὸ δικό της. Μόλις βγῆκαν ἔξω ἀπὸ τὴ βάρκα, ἡ Τριανταφυλλιά, χωρὶς λέξη νὰ πῆ, ὥρμησε βιαστικὰ πρὸς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ μώλου· ἀπὸ 'κεῖ μπροστὰ θὰ περνοῦσε τὸ βαπόρι καὶ θὰ τό 'βλεπε κάμποση ὥρα, ὡς ποὺ νὰ χαθῆ μέσ' στῆς θάλασσας τὴν καταχνιά.

Ἄχ, πόσο εὐεργετικώτερος εἶναι σὲ τέτοια περίσταση ὁ σιδηρόδρομος! Συντομεύει τόσο πολὺ τὶς σπαραχτικὲς στιγμὲς τοῦ χωρισμοῦ: φεύγει γλήγορα-γλήγορα, κάνει μιὰ στροφὴ καὶ ὁ χωρισμὸς ἔχει τελειώσει! Μὰ τὸ βαπόρι ξεκινᾷ ἀργὰ-ἀργὰ καὶ ὅταν δὲ γυρίζη πίσ' ἀπὸ κανένα κάβο, φαίνεται ὥρα πολλή, ποὺ ὁλοένα μικραίνει, παίρνοντας μαζί του ἕνα κομμάτι τῆς ψυχῆς μας!

Ὅταν τὸ βαπόρι πέρασε μπροστὰ ἀπὸ τὴν κόρη, ποὺ ἔστεκε ὀρθὴ στὸ βράχο τοῦ μώλου, ἡ Τριανταφυλλιὰ νόμισε πὼς διακρίνει στὸ κατάστρωμα τὸν Γιῶργο· δὲν ἦταν βέβαιη, γιατὶ ἡ ἀπόσταση ἦταν μεγάλη καὶ λιγοστὸ πιὰ τὸ φῶς· μὰ φώναξε; «Γιῶργο!» μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς φωνῆς της. Καμιὰ ὅμως ἀπάντηση δὲν ἔλαβε καὶ τὸ βαπόρι ἔφευγε καὶ μίκραινε ὁλοένα . . .

Μὰ ἡ κόρη ἔμεινε' ἐκεῖ ἀκίνητη, ὥς ποὺ καὶ τὸ τελευταῖο μαῦρο σημαδάκι ποὺ ἔμενε ἀπὸ τὸ βαπόρι, ἀνακατώθηκε πιὰ καὶ χάθηκε μέσ' στὴν καταχνιά. Μ' ἀργὸ τότε βῆμα, σὰν πεθαμένη ἀπὸ τὸν ψυχικό της σπαραγμό, γύρισε πίσω στὸ σπίτι· μὰ στὴ θέα τῆς μητέρας της τὰ στεγνά της μάτια βουρκώσανε κ' ἔπεσε στὸ κρεβάτι της μὲ λυγμούς . . .

Καὶ τὴν ἴδια ὥρα, μέσα στὸ μαῦρο κεῖνο σημαδάκι, ποὺ τό 'χε κουκουλώσει ἡ καταχνιά, μιὰ ἄλλη ἀνθρώπινη ψυχὴ ἔνοιωθε τὸν ἴδιο σπαραγμό. Ἅμα ἡ γλυκειὰ τῆς κόρης μορφὴ ἐξαφανίστηκε ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ Γιώργου, ὅλ' ἡ ἔνταση τῶν νεύρων του ἔπεσε μονομιᾶς· ἔκατσε παράμερα σ' ἕναν πάγκο μὲ τὸ θάνατο στὴν ψυχή.

Ὅλα γύρω του τά 'βλεπε σὰν σὲ ὄνειρο· ἦταν πιὰ ἕνας ζωντανὸς νεκρός, χωρὶς ὄρεξη, χωρὶς θέληση, χωρὶς τίποτε πιά! Ἔνοιωθε μόνο πὼς κάθε στροφὴ τῆς ἕλικας τὸν ἔφερνε μακρύτερα ἀπὸ τὸν παράδεισο καὶ πιὸ κοντὰ στὴν κόλαση, ποὺ τὸν περίμενε στὴν Ἀθήνα . . . Βέβαια, θὰ ξαναρχότανε τὸ Πάσχα, καθὼς τῆς εἶχε ὑποσχεθῆ. Μὰ θὰ μποροῦσε τάχα ποτὲ νὰ τὴν πάρη γιὰ πάντα δικιά του;

Τὴ δύναμη, ποὺ θὰ χρειαζότανε γιὰ ν' ἀντιμετωπίση τὶς μεγάλες δυσκολίες γιὰ ἕνα τέτοιο σκοπό, ἔνοιωθε πὼς—γιὰ τὴν ἀγάπη της—θὰ τὴν ἔβρισκε μέσα του· Μὰ δὲν ἔφτανε μόνο αὐτό! Θὰ δεχότανε νὰ τοῦ δώση τὴν ἐλευθερία του **ἡ ἄλλη**, ποὺ μ' αὐτὴ τὸν κρατοῦσε σφιχτὰ δεμένο ὁ ἀνόητος καὶ ἀπάνθρωπος ἀνθρώπινος νόμος; Καὶ τὸ θηρίο, ποὺ λέγεται κοινωνία, θὰ τον ἄφινε νὰ πάρη γυναῖκα του—κι' ἂν ὑποθέσουμε, πὼς ἀναχτοῦσε τὴν ἐλευθερία του,—μιὰ κόρη «ἀπὸ τὸ χωριὸ» αὐτός, «ἕνας καθηγητὴς τοῦ πανεπιστήμιου» χωρὶς νὰ τὸν πνίξη μὲ τὴν κακία του;

Τί ἀνόητος, τί σκληρός, τί ἄγριος ποὺ 'ναι ὁ κόσμος!

Κι' ὁ Γιῶργος μισόκλεισε σὰν λιπόθυμος τὰ μάτια του κ' ἔφερε στὰ χείλια του τὰ γαρούφαλα τῆς μακρυνῆς τώρα πιὰ Τριανταφυλλιᾶς . . .

ΖΕΦΥΡΟΣ ΒΡΑΔΥΝΟΣ

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΝΥΧΤΕΡΙΝΟΣ ΣΚΟΠΟΣ

Μετὰ τὸ δεῖπνο, μπῆκε στὸ θάλαμο ὁ ὑπαξιωματικὸς τῆς ὑπηρεσίας, μ' ἕνα κομμάτι χαρτὶ στὸ ἕνα του χέρι, κι' ἀμέσως ἔγινε σιωπή.

Ἔγινε σιωπὴ ἐπειδὴ τὸ κομμάτι τοῦ χαρτιοῦ ποὺ κρατοῦσε, ἐνδιέφερε ὅλο τὸ κατώτερο προσωπικό. Ἦταν ὁ κατάλογος τῶν ἀνδρῶν τῆς νυχτερινῆς ὑπηρεσίας· αὐτὸ γινόταν κάθε βράδυ.

Διαβάζει ὁ ὑπαξιωματικὸς τῆς ὑπηρεσίας ὀνόματα, καὶ καθένας ποὺ ἀκούει τὸ δικό του, λέει δυνατά· «παρών!»

Κι' ὁ ὑπαξιωματικὸς ἐξηγεῖ στὸν καθένα πώς, ἀπὸ τὴν τάδε ὥρα ἴσαμε τὴν τάδε, θὰ μείνῃ τέσσερες ὧρες νυχτερινὸς σκοπός, καθὼς καὶ τὸ μέρος ποὺ θὰ φυλάξῃ.

Ἀκούω καμιὰ φορὰ καὶ τὸ δικό μου ὄνομα, λέω δυνατὰ «παρών!» καὶ πληροφοροῦμαι ἐπεξηγηματικὰ ἀπὸ τὸν ὑπαξιωματικὸ πὼς ἔχω ὑπηρεσία ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ἴσαμε τὶς τέσσερες, πέρα στὴν τελευταία δυτικὴ σκοπιά, μπροστὰ στὶς ἀποθῆκες τοῦ ὑλικοῦ.

Σὰν τέλειωσε ὁ κατάλογος, ὁ ὑπαξιωματικὸς ρωτᾷ:

— Ἀκούσατε τὰ ὀνόματά σας ὅλοι ὅσοι εἰσθε γραμμένοι στὸν κατάλογο;

Ἐμεῖς ἀπαντοῦμε «ναί» καὶ κεῖνος βγαίνει ἀπὸ τὸ θάλαμο.

Μεσάνυχτα, δώδεκα ἡ ὥρα παρὰ τέταρτο· ὁ σκοπὸς τοῦ θαλάμου, ποὺ κάνει τὴν ὑπηρεσία του στὸ . . . κρεββάτι του, μὲ ξυπνάει, καθὼς καὶ τοὺς ἄλλους ποὺ ἔχουν ὑπηρεσία μετὰ τὰ μεσάνυχτα, ὀχτὼ ἄνδρες ὅλοι-ὅλοι.

Ντύθηκα σύντομα, βγῆκα ἀπὸ τὸ θάλαμο, πέρασα τὸ προαύλιο, ἤπια μιὰ γουλιὰ νερὸ στὴ βρύση, ἔρριξα καὶ λίγο στὰ μάτια μου καί, κατεβαίνοντας τὶς σκάλες, πέρασα τὸ διάδρομο, μπροστὰ στὰ κλειστὰ γραφεῖα, καὶ βγῆκα ἔξω στὸ μεγάλο δρόμο.

Ὁ ὑπαξιωματικὸς τῆς ὑπηρεσίας στὸ τηλέφωνο κόβει βόλτες ἴσαμε τὸ μουράγιο, μπροστὰ στὴ θάλασσα, ἔχοντας τὸ νοῦ του, μήπως χτυπήσῃ τὸ κουδούνι.

Δεξιὰ ἡ σιδερόφραχτη αὐλόπορτα, ποὺ τὴ νύχτα εἶναι κλειστή, κι' ὁ σκοπὸς μέσα στὴ σκοπιά του· ἀπὸ τὸ ἔξω μέρος τῆς αὐλόπορτας, κι' ἀριστερά, ὁ μεγάλος ἁμαξόδρομος ποὺ ἔπρεπε νὰ προχωρήσω ἴσαμε τὸ τέρμα σχεδόν, γιὰ ν' ἀντικαταστήσω τὸ συνάδελφό μου ποὺ εἶναι κεῖ τέσσερες ὧρες σκοπός, ἀπὸ τὶς ὀχτώ.

Μπροστά μου, ἴσα πέρα, ὁ κατάφυτος ἀπὸ πεῦκα λόφος ὑψώνεται στὸ ἄλλο μέρος τοῦ λιμανιοῦ, ποὺ στὴν κορφή του τὸ Διοικητήριο καὶ τὸ ψηλὸ καμπαναριὸ μὲ τὸ ρολόγι. Δὲ διακρίνω ὅμως ἀπὸ δῶ τί ὥρα εἶναι· σὰν ἕνα ὁλόφωτο δίσκο βλέπω τὸ ρολόγι. Τὰ ἠλεκτρικὰ φῶτα λὲς καὶ πρόκειται νὰ σβύσουν· τὸ φῶς τους εἶναι ἀμυδρὸ μέσα στῆς νύχτας τὴν ὁμίχλη.

«Ἴσαμε νὰ πάω πέρα στὴ σκοπιά, σκέφτομαι, θὰ χτυπήσῃ δώδεκα ἡ καμπάνα τοῦ ρολογιοῦ.»

Ὁ μεγάλος ἁμαξόδρομος συνδέει τὸ συνοικισμό, ἔξω ἀπὸ τὸ Διοικητήριο, μὲ τὴ μικρὴ πόλη ποὺ ἀπέχει μιὰν ὥρα ἀπὸ δῶ. Διαβατάρικος δρόμος, μὰ ἡ σιδηρόφραχτη αὐλόπορτα ἀνοίγει τὸ πρωΐ στὶς πέντε καὶ σφαλάει τὸ βράδυ στὶς δέκα. Ἂν κάποιος ἀργοπορήσῃ, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸν ὑπαξιωματικὸ τῆς ὑπηρεσίας, ἂν ἔχῃ διάθεση, νὰ διατάξῃ τὸ σκοπὸ τῆς σιδερόφραχτης αὐλόπορτας νὰ τοῦ ἀνοίξῃ. Ἀλλοιῶς, εἶναι ἀναγκασμένος νὰ γυρίσῃ πίσω, ν' ἀνεβῇ ἀπὸ τὸ μονοπάτι, νὰ καθυστερήσῃ εἴκοσι λεπτὰ τῆς ὥρας.

Τὰ δέντρα, δεξιὰ κι' ἀριστερὰ τοῦ δρόμου, ὁλόμαυρα στὸ νυχτερινὸ σκοτάδι, βαρειά, μουντά, καὶ τὰ ἠλεκτρικὰ φῶτα, κοντὰ τὸ ἕνα μὲ τ' ἄλλο, κάνουν τὶς σκιές τους νὰ διαγράφουν πολύπλοκα κι' ἀλλόκοτα σχήματα στὸ δρόμο, μὲ τά, χειμώνα-καλοκαίρι, βελονωτὰ φύλλα τους.

Προχωρῶ· δεξιά μου τὸ λιμάνι ἀνήσυχο, —μήνας Μάρτης,—τὰ κύματα χτυποῦν μὲ βαρύ, ὑπόκωφο παφλασμὸ τὸ μουράγιο. Σὲ λίγο, φθάνω στὶς ἀποθῆκες τοῦ ὑλικοῦ, ἕνα πελώριο οἰκοδόμημα, δεξιὰ ἀπὸ τὸ δρόμο, ποὺ ἡ ἄλλη πλευρά του, ἡ ἀνατολική, φθάνει ἴσαμε τὸ μουράγιο. Ὅλο τοῦτο τὸ χτίριο εἶναι χωρισμένο σὲ πολλὰ καὶ διάφορα τμήματα ὑλικοῦ, καὶ ἡ σκεπή του εἶναι πλεγμένη μὲ σίδερα κι' αὐλακωτοὺς τσίγγους.

Στὸ τέρμα, ἀριστερά, ὄρθια πάνω στὸ χωματένιο πεζοδρόμιο, βλέπω τὴ σκοπιὰ σὰν ἕνα κούτσουρο μαῦρο πίσσα, καὶ προχωρῶ.

Ἡ φαρμακαποθήκη, λίγο ἀριστερώτερα ἀπὸ τὸ δρόμο, εἶναι κλειστή, κι' ἕνας ἠλεκτρικὸς γλόμπος, φωτίζει ἁμυδρὰ τὴν πρόσοψη, πάνω ἀπὸ τὴν κεντρικὴ πόρτα της.

Μετά, νὰ ἡ πλατεῖα τοῦ τέννις κι' ὁ ἀνθόκηπος, ποὺ τούτη τὴν ἐποχὴ λίγα χειμωνιάτικα λουλούδια ἔχει.

Ἔφθασα· ὁ συνάδελφός μου μὲ κράτησε σὲ ἀπόσταση, σύμφωνα μὲ τὸν κανονισμό: «ἄλτ!..» καὶ σὰν εἶπα: «ἀλλαγὴ φυλακῆς!..» προχώρησα.

Δὲν εἶχε τίποτα νὰ μοῦ παραδώσῃ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὅπλο, τὸ ξίφος, τὴ . . . σκοπιά, κι' ἕνα μεγάλο, μάλλινο παλτὸ ποὺ τοῦ εἶχανε φύγει ὅλες οἱ φόδρες.

Εἶχε κρυώσει λίγο, μοῦ ἔλεγε, ἀπὸ τὴν ὑγρασία· δὲν τοῦ συνέβηκε κανένα ἔκτακτο· ἡ ἐφοδεία εἶχε περάσει στὶς ἕντεκα.

Κι' ἔφυγε βιαστικὸς γιὰ τὸ θάλαμο, νὰ κουκουλωθῇ στὶς κουβέρτες του, νὰ ζεσταθῇ, νὰ κοιμηθῇ.

Ντύθηκα καλὰ τὸ παλτό, ἀδιαφορώντας μπροστὰ στὸ κρύο καὶ τὴν ὑγρασία γιὰ τὰ χάλια του, — ποτὲ δὲν ἐπλύθηκε κι' οὔτε ἐπισκευάσθηκε, — ἔσφιξα ἀπ' ἔξω τὸ λουρὶ τοῦ ξίφους στὴ μέση μου, γιατὶ δὲν ὑπῆρχε οὔτε ἕνα κουμπί, κι' ἄρχισα νὰ βηματίζω πέρα-δῶθε, γιὰ νὰ ζεσταθῶ, ἔχοντας τὸ ὅπλο κρεμασμένο στὸν ὦμο μου.

Ἡ καμπάνα τοῦ ρολογιοῦ εἶχε χτυπήσει δώδεκα καί, σὲ λίγο, χτύπησε μισή.

Ὁ οὐρανὸς κατάμαυρος ἀπὸ πυκνὰ σύννεφα, ἀέρας δὲ φυσάει καθόλου· μιὰ καταχνιά, μιὰ μούχλα σηκώνεται ἀπὸ τὴ θάλασσα· χωρὶς ἄλλο θὰ ἔχουμε βροχή!

Σὲ λίγο, κουράσθηκα ἀπὸ τὸ πήγαινε κι' ἔλα καὶ μπῆκα στὴ σκοπιά· τὸ ρολόγι χτύπησε μιά. «Τρεῖς ὧρες ἀκόμα — σκέφτομαι —καὶ τί ὧρες, χειμωνιάτικες!..»

Δὲν εἶχα τίποτες νὰ κάνω γιὰ νὰ μοῦ περάσῃ ἡ ὥρα, καμιὰν ἐφημερίδα νὰ διαβάσω, μ' ὅλο ποὺ ξέρω πὼς αὐτὸ ἀπαγορεύεται αὐστηρά. Ἂν εἶχα, θὰ παράβλεπα τὸν κανονισμό, θὰ πήγαινα στὴν πρώτη πόρτα τῆς ἀποθήκης ὑλικοῦ, καὶ θὰ διάβαζα κάτω ἀπὸ τὸν ἠλεκτρικὸ γλόμπο· μὰ δὲν εἶχα!

*
* *

Ἔτσι σκέφτομαι, ὅταν σὲ λίγο ἀκούω ξέμακρα βήματα καὶ προσέχω σαὐτά. Τεντώνω καλὰ τὸ αὐτί μου, μὰ δὲν ἀκούω πιὰ τίποτες. Ἴσως νὰ παράκουσα, λέω μέσα μου· μὰ τὴν ἴδια στιγμὴ ξανακούω, πέρα πρὸς τὸ δρόμο, πάλι ἕνα-δυὸ βήματα κ' ὕστερα ἡσυχία.

«Τί νὰ εἶναι;.. σκέφτομαι. Ἡ ἐφοδεία μήπως; Μὰ ἡ ἐφοδεία, κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ συναδέλφου μου, πέρασε στὶς ἕντεκα Κ' ὕστερα, ἂς ὑποθέσω πὼς ξανάρχεται· γιὰ ποιὸ λόγο παίρνει τέτοια προφυλαχτικὰ μέτρα; Ἦταν φανερὸ πιὰ πὼς ἔκανε ἕνα-δυὸ βήματα καὶ σταματοῦσε ἕνα-δυὸ λεφτά. Καὶ νά, τὴν ἴδια στιγμή, ἀκούω ξανὰ τὰ ἴδια δυὸ-τρία βήματα τῆς ἐφοδείας.

Ἐγὼ εἶμαι ἐν τάξει!.. ἂς ἔλθῃ πιὸ κοντὰ νὰ δῇ· μὰ δὲν ἔρχεται, καὶ τὰ βήματα ἀκούγονται ὅπως καὶ πρὶν κατὰ διαστήματα κι ὕστερα παύουν.

Τώρα ἄρχισα νὰ σκέφτομαι ἀνήσυχα· Τί τάχα νὰ εἶναι αὐτὰ τὰ ἐπιφυλαχτικὰ καὶ ὕποπτα βήματα;..

Κι' ἀμέσως θυμήθηκα μιὰ τρομαχτικὴ σκηνὴ ποὺ συνέβηκε στὴν ἴδια τούτη σκοπιά, τὸν περασμένο χειμῶνα. Συνέβηκε ἕνα ἔγκλημα, ἕνας φόνος τοῦ σκοποῦ ποὺ εἶχε τὴν ἴδια μὲ μένα ὑπηρεσία, ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ἴσαμε τὶς τέσσερες! Τὸ περιστατικὸ τοῦτο μᾶς τὸ εἶπανε οἱ παλαιότεροι συνάδελφοί μας· ἐγὼ τότε δὲν εἶχα καταταχθεῖ ἀκόμα.

Οἱ φονιάδες,—ἕνας, δύο, ποιὸς ξέρει,—δὲ σκοτώσανε τὸ φρουρὸ μὲ σκοπὸ νὰ κλέψουν τὶς ἀποθῆκες ὑλικοῦ· ὄχι.

Αὐτός, τὸ θῦμα νὰ ποῦμε, τὶς νύχτες ποὺ ἦταν ἐλεύθερος ὑπηρεσίας, πήγαινε στὴ γειτονικὴ πόλη, μπεκρολογοῦσε καί, κάνοντας ἐκεῖ διάφορες γνωριμίες, μπλέχτηκε μὲ κάποιαν οἰκογένεια καὶ ξελόγιασε τὴ μιὰ κόρη

ἀπὸ τὶς τρεῖς τοῦ σπιτιοῦ. Ὕστερα, σὰν πέρασε λίγος καιρός, δὲν ξαναπάτησε πιὰ στὴ γειτονικὴ πόλη. Αὐτὰ λέγανε, ὑποθετικὰ ὅμως, γιατὶ ἡ πραγματικὴ ὑπόθεση, ἡ ἀλήθεια, δὲ μαθεύτηκε ποτὲ κι' ἔμεινε σκοτεινὴ καὶ μυστηριώδικη.

Ἔτσι ἕνα πρωΐ, στὶς τέσσερες ἡ ὥρα, ποὺ ἦλθε ὁ ἀντικαταστάτης φρουρός, βρῆκε τὸ συνάδελφό του σκοτωμένο μέσα στὴ σκοπιά. Τὸν εἶχανε ξεκάνει μὲ μαχαίρι γιατί, ἂν μεταχειριζόντουσαν ὅπλο, θὰ γινότανε ἴσως ἀντιληπτὸ τὸ ἔγκλημα.

Φαίνεται πὼς κοιμώτανε καὶ δὲν κατάλαβε τοὺς φονιάδες, γιατὶ τὸ ὅπλο του ἦταν ἄθιχτο πλάϊ του, καὶ τὸ ξίφος στὴ θήκη καὶ ζωσμένο στὴ μέση του.

Αὐτὰ θυμήθηκα κείνη τὴ στιγμὴ κι' ἄρχισα πραγματικὰ νὰ φοβοῦμαι, ν' ἀνησυχῶ . . . Καὶ ξανακούω πάλι τὰ ἴδια ὕποπτα βήματα κ' ὕστερα πάλι ἡσυχία.

Δὲν εἶχα μὲ κανένα «δοῦναι-λαβεῖν», δὲ θυμοῦμαι κατὰ τὸ λίγο αὐτὸ χρονικὸ διάστημα ποὺ εἶμαι δῶ, νὰ μπλέχτηκα μέ . . . καμιὰν οἰκογένεια ἀπὸ τὴ γειτονικὴ πόλη καὶ τὰ τέτοια . . . Ὅμως, σκέφτομαι, πὼς μπορεῖ νὰ ἔρχονταν καὶ ἀπὸ κάποιαν ἄλλη αἰτία, γιὰ κάποιον ἄλλο σκοπό . . .

Διάβολε ! . . ἐπὶ τέλους ! . . Ἐγὼ εἶμαι στὴ θέση μου· δὲν κοιμοῦμαι σὰν ἐκεῖνον ποὺ τὸν σκοτώσανε τὸν περασμένο χειμῶνα καὶ δὲν πρόφθασε ν' ἀντισταθῆ στοὺς δολοφόνους . . . Γεμίζω τὸ ὅπλο μου ἀμέσως μ' ὅλη τὴ δεσμίδα, κάνω «ἐφ' ὅπλου λόγχη» καὶ προχωρῶ ἴσα στὸ δρόμο προφυλαχτικά, πρὸς τὸ μέρος ποὺ ἀκούω τὰ ὕποπτα βήματα.

«Πέντε σφαῖρες, σκέφτομαι, μέσα στὸ ὅπλο, κι' ἄλλες τόσες στὴ φυσιγγιοθήκη, σωστὴ μάχη, ἂν ὑποτεθῆ καὶ μπλεχθῶ μὲ κανὶ κοποιὰ στοιχεῖα. Καὶ μὰ τὸ Θεό, θὰ ἤθελα νὰ συνέβαινε τώρα δὰ κάτι τέτοιο !

Προχωρῶ ἀπὸ τὸ δεξιὸ μέρος τοῦ δρόμου, κάτω ἀπὸ τὰ δέντρα, μὲ μικρὰ καὶ προφυλαχτικὰ βήματα, σκύβω λίγο κάτω ἀπὸ τὰ κλαδιά, στέκομαι λίγο καὶ ξαναπροχωρῶ.

Καί, νὰ πάλι, τὰ ἴδια βήματα, τ' ἀκούω τώρα πιὸ εὐδιάκριτα.

Τὸ δάχτυλο στὴ σκανδάλη, εἶμαι ἕτοιμος μὲ τὸ ὅπλο «προτείνατε».

Προχωρῶ ἕνα-δυὸ βήματα ἀκόμα, καὶ τότε βρίσκομαι στὴν πραγματικότη :

Ἕνας . . . ξεσαμάρωτος, ὁλόμαυρος, εἶναι μέσα στὸν ἀνθόκηπο, μπροστὰ στὴ φαρμακαποθήκη, κι' ἥσυχος, ἀνενόχλητος, τρώει τὰ λίγα χειμωνιάτικα λουλούδια !

Ἀνακουφίσθηκα. Στέκομαι, πέρνω τὴν ἀνάσα μου, συνέρχομαι κι' ἀπογιομίζω τὸ ὅπλο μου. Ὁ μυστηριώδικος νυχτερινός . . . δολοφόνος φαίνεται πὼς κατέβηκε ἀπὸ κάποιο γειτονικὸ χτῆμα καί, βόσκωντας καὶ σιγοπερπατώντας, ἔφτασε ἴσαμε δῶ. Σὰν μὲ εἶδε, δὲν ταράχθηκε καθόλου· λὲς καὶ ἦταν στὸ χτῆμα του, κ' οἱ δυό μας ἤμαστε γνώριμοι καὶ φίλοι !

Γυρίζω τὸ ὅπλο ἀπὸ τὴν ἀνάποδη, τοῦ ρίχνω μερικὲς γερὲς κοντακιὲς στὴ ράχη καὶ τὸν βγάζω στὸ δρόμο. Τὸν κυνηγῶ ἴσαμε τὸ ἀνηφορικὸ μονοπάτι, καὶ ξαναγυρίζω στὴ σκοπιά μου, χαμογελώντας μὲ τοῦτο τὸ ἐπεισόδιο.

Τὸν ἄθλιο ! . . μ' εἶχε κατατρομάξει ! . .

***

Ἡ καμπάνα τοῦ ρολογιοῦ σήμανε δυό.

Ὕστερα ἀπὸ δέκα σχεδὸν λεπτὰ τῆς ὥρας, ἢ καὶ περισσότερο, ἄρχισε νὰ σιγοβρέχη, κι' ἔτσι μπῆκα στὴ σκοπιά μου. Ἀέρας δὲ φυσοῦσε καθόλου κ' ἡ βροχὴ ἔπεφτε νανουριστὴ πάνω στὴν τσίγγινη σκέπη τῆς σκοπιᾶς.

Σέφτομαι τοῦτο καὶ κεῖνο, γιὰ νὰ μοῦ περνᾷ ἡ ὥρα, πηδῶ μὲ τὴ φαντασία μου ἀπὸ τὸ ἕνα θέμα στὸ ἄλλο· τὸ ἐπεισόδιο στὸν ἀνθόκηπο τὸ ἔχω ξεχάσει κι' ὅλας.

Καὶ ξακολουθῶ νὰ θυμοῦμαι περασμένα πράγματα, παλιά, ποὺ καμιὰ σχέση δὲν ἔχουν μὲ τὴ σημερινή μου ζωή. Πάω δῶ καὶ κεῖ, πλανῶμαι ἀπὸ τόπο σὲ τόπο, κάνω ταξίδια . . . πάω στὴν πατρίδα μου, στὸν τόπο μου, βρίσκομαι στὸ σπίτι μου, κ' οἱ σπιτικοί μου μὲ ὑποδέχονται μὲ δακρυσμένα μάτια ἀπὸ χαρὰ καὶ συγκίνηση . . . Ἔξω χιονίζει, πέφτει ἕνα χιόνι ἁπαλὸ σὰ βαμπάκι καὶ στρώνεται στὴ γῆ. Κάνει ψύχρα καὶ βολεύομαι γιὰ νὰ ζεσταθῶ. Ὕστερα ταξιδεύω, εἶμαι πάνω στὸ κατάστρωμα τοῦ βαποριοῦ ὁλομόναχος, εἶναι νύχτα θεσσκότεινη καὶ ξακολουθεῖ νὰ χιονίζει. Κρυώνω φοβερά, στριμώχνομαι κοντὰ στὴν καμινάδα τοῦ βαποριοῦ γιὰ νὰ ζεσταθῶ λιγάκι. Ἐδῶ ὑπάρχει κάπως σχετικὴ ζέστη μά, τί παράδοξο πράμα νὰ νοιώθω ζεστὸ τὸ πρόσωπο μόνο καὶ στὸ κορμί μου ὅλο νὰ κρυώνω ! . .

Ηφφφφ ! . . πφφφφ ! . . ἔρχεται μιὰ ζέστη στὸ πρόσωπό μου ποὺ μοῦ πιάνει τὴν ἀναπνοή μου !

Τρομάζω, ξυπνῶ, ὄρθιος, γυρμένος λίγο μέσα στὴ σκοπιά μου . . . Μά . . . πῶς ; ποῦ ἤμουν μόλις τώρα δά ; . . κοιμώμουν ὄρθιος ; Ἡ πόρτα τῆς σκοπιᾶς μου εἶναι φραγμένη ἀπὸ κάποιο μαῦρον ὄγκο καὶ μιὰ ζέστη, ἀνάλαφρη σὰν ἄχνα, πφφφ ! . . πφφφ ! . . χύνεται στὸ πρόσωπό μου.

Σφίγγω γερὰ στὸ γέρι μου τὸ ὅπλο, χάνω μὲ μιᾶς τὴν ψυχραιμία μου, νοιώθω τὰ γόνατά μου πὼς λυγοῦνε, δὲν ξέρω τί νὰ γίνω, θὰ φωνάξω !

«Πάτ ! . . ,» ἕνας χτύπος χάμω στὴ γῆ, Διάβολε ! . . συνέρχομαι. Σφίγγω τὸ χέρι μου καὶ τοῦ δίνω μιὰ τέτοια γροθιὰ στὴ μούρη, ποὺ μοῦ πόνεσε ἴσαμε τὸν ὦμο, σὰν νὰ χτύπησα τὰ σανίδια τῆς σκοπιᾶς. Ὁ . . . ξεσαμάρωτος ! Σὰ . . . φίλοι ποὺ νόμισε αὐτὸς πὼς μποροῦσε νὰ ἤμαστε, ἦλθε ξανὰ καί, μιὰ ποὺ τὸν ἔπιασε ἡ βροχή, θεώρησε καλὸ νὰ ἔλθη νὰ προφυλαχθῆ στὴ σκοπιά μου. Ἔχωσε τὴν κεφάλα του μέσα ἀπὸ τὴν πόρτα,—ἐγώ, βλέπετε, εἶχα πάει ἕνα μικρὸ ταξιδάκι, κείνη τὴν ὥρα, ἴσαμε τὴν πατρίδα μου,—καὶ ὑπομονητικά, στεκόταν κεῖ, ἀδιάφορος γιὰ τὸ σῶμα του ποὺ τὸ ἔδερνε ἡ βροχή.

Μὲ τὶς γροθιὲς καὶ τὶς σπρωξιὲς ἀναγκάσθηκε, χωρὶς καμιὰ διαμαρτυρία, νὰ φύγη ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς σκοπιᾶς μου. Φάνηκα πολὺ ἀγενὴς καὶ σκληρὸς ποὺ τὸν ἔδιωξα μὲ κοντακιὲς καὶ κλωτσιές . . . Σὰ συνῆλθα, ἄρχισα νὰ γελῶ μὲ τὸν τρόμο ποὺ μοῦ προξένησε ὁ ξεσαμάρωτος, δυὸ φορὲς τώρα στὴ σειρά.

Ὕστερα, ἦταν καιρὸς πιά, θυμήθηκα καὶ τὰ ὑπηρεσιακά μου καθήκοντα . . . Διάβολε ! . . αὔριο ποὺ θὰ δοῦνε τὶς πατημασιὲς μέσα στὸν ἀνθόκηπο καὶ τὰ λουλούδια φαγωμένα ;

«Ἄλτ ! . . κύριε ! . . Δὲ θὰ τὸ κουνήσης βῆμα ἀπὸ δῶ ! . . »

Καὶ βγαίνω ἔξω ἀπὸ τὴ σκοπιά. Βρέχει ὅμως καὶ πρέπει νὰ προφυλάξω τὸ παλτό, νὰ τὸ παραδώσω στεγνὸ στὸ συνάδελφό μου ποὺ θὰ ἔλθῃ, τώρα στὶς τέσσερες, νὰ μ' ἀντικαταστήσῃ. Δὲν ξέρω καὶ τί ὥρα εἶναι. Καὶ ξαναμπαίνω στὴ σκοπιά.

«Ποῦ θὰ πάῃ, σκέφτομαι, ὁ ξεσαμάρωτος ! Νὰ φύγῃ δὲν πιστεύω . . . »

Δὲν ἔχω ἕνα σκοινὶ νὰ τὸν δέσω σ' ἕνα δέντρο !

Ντάν ! . . χτύπησε μιὰ φορά, ἡ καμπάνα τοῦ ρολογιοῦ. Δυόμισι ἢ τρισήμισυ νὰ εἶναι ἡ ὥρα ; Τεντώνω καλὰ τὸ αὐτί μου· ἡσυχία παντοῦ, δὲν ἀκούω βήματα. Ἴσως, κάπου δῶ κοντά, κάτω ἀπὸ κάποιο δέντρο, θὰ στέκεται ὁ ξεσαμάρωτος.

Μισὴν ὥρα ἀργότερα, ἦλθε ὁ ἀντικαταστάτης μου· ἡ βροχὴ ἔπαψε πιά.

—Ἔχω ἕναν κλέφτη, τοῦ λέω, ποὺ κατέστρεψε τὸν ἀνθόκηπο κατὰ τὶς δυό . . . Ἔχε τὸ νοῦ σου μὴ σοῦ φύγῃ, γιατὶ δὲν ἔχει χαλινάρι· εἶναι λυτός !

— Ποῦ θὰ μοῦ πάει, ἀπάντησε ὁ συνάδελφός μου, ἔννοια σου, θὰ τὸν προσέχω ! . .

Τὴν ἄλλη μέρα ἦλθε ὁ ἀφεντικός του, ἀπὸ τὸ γειτονικὸ χωριό, ζητώντας τον. Τὸν εἴχαμε δεμένον σ' ἕνα τηλεγραφόξυλο. Τὸν παρέλαβε, ἀφοῦ πρῶτα ἀποζημίωσε τὸν ἀνθόκηπο.

ΘΑΛΗΣ ΝΑΡΗΣ

Σ. τ. Ν. Ε.—Τὄνομα τοῦ κ. Θαλῆ Νάρη δὲν εἶναι διόλου ἄγνωστον εἰς τοὺς παρακολουθοῦντας τὴν Λογοτεχνίαν μας : Ἕνα μυθιστόρημά του, «Ὀνειρόπλεχτη Ἀγάπη», ἐβραβεύθη πρὸ τριετίας εἰς τὸν Διαγωνισμὸν Ζηκάκη κι' ἐξεδόθη εἰς τόμον. Ἔκτοτε ὁ νέος συγγραφεὺς δὲν ἐνεφανίσθη, ἔχει γράψει ὅμως δύο-τρία ἀκόμη μυθιστορήματα καὶ πολλὰ μικρὰ διηγήματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἔστειλε μερικὰ εἰς τὴν «Νέαν Ἑστίαν». Τὸ σήμερον δημοσιευόμενον εἶναι ἀληθινὰ χαριτωμένον, ἡ δὲ ἁπλῆ του γλῶσσα καὶ τὸ φυσικώτατον ἀφηγηματικὸν ὕφος, μὲ τὸν τόσο καλλιτεχνικὸν ὅσο καὶ ἀνεπιτήδευτον π ρ ι μ ι τ ι β ι σ μ ό ν του, εἶναι ἀπὸ τὰ σπανίως ἀπαντώντα μεταξὺ τῶν νέων μας διηγηματογράφων.

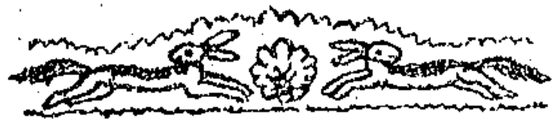

78.— «Η καταδικασμένη» (Μελῆ Νικολαΐδη)

79.— «Οἱ Θεότητες τοῦ Κοτύλου» (Ἀλεξάνδρου Βεϊνόγλου).

Τὰ τελευταῖα εἰς κάθε ὁμάδα εἶναι τὰ καλύτερα. Ἑπομένως βραβεύονται μὲ Α' Βραβεῖον «Οἱ Θεότητες τοῦ Κοτύλου», μὲ Β' «Ἡ Καταδικασμένη» καὶ μὲ Γ' «Ὁ Θάνατος».—Α' ἔπαινος ἀπονέμεται εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 67—76, Β' Ἔπαινος εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 61—66 καὶ Γ' Ἔπαινος εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 47—60.

Ἡ Ἐπιτροπὴ ἀναθέτει εἰς τὸν εἰσηγητὴν κ. Γρ. Ξενόπουλον νὰ γράψῃ κατόπιν περὶ τῶν κυριωτέρων διηγημάτων τοῦ Διαγωνισμοῦ. Συνιστᾷ δὲ εἰς τοὺς ἐκδότας τῆς «Νέας Ἑστίας», ἐφ' ὅσον δὲν θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ δημοσιευθοῦν εἰς τὸ περιοδικὸν ὅλα τὰ βραβευόμενα ἢ ἐπαινούμενα ὡς ἄνω διηγήματα, νὰ ἐκδώσουν 10—12 ἐξ αὐτῶν κατ' ἐκλογὴν εἰς ἕνα τόμον, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο πραγματικῶς ἀξιαναγνωστος.

Ἀθῆναι, 13 Μαΐου 1928

Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥΣ
ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ
ΑΛΚΗΣ ΘΡΥΛΟΣ
ΓΡΗΓ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΓΑΛΛΙΑ

Ὁ ποιητὴς Louis Mercier

Μ' ἕνα ἄρθρο ποὺ ἡ μετριοπάθεια κ' ἡ ἐπιφυλακτικότητά του μᾶς κάμνουν συμπαθητικότερον τὸν ἄλλωστε σεμνὸν καὶ ἀποτραβηγμένον ποιητήν, τὰ Nouvelles Littéraires δίνουν, σὲ ὅσους δὲν τὸν ξεύρουν ἀρκετά, τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ συγχρόνου γάλλου ποιητοῦ Louis Mercier ἐπάνω στὴ ζωή του καὶ τὸ ἔργο του.

Ὁ Mercier εἶναι ὁ μόνος ἴσως γάλλος, σύγχρονος λόγιος ποὺ ζῆ ἀποκλειστικὰ στὴν ἐπαρχία, στὰ κληρονομικά του κτήματα,—γιατί, φυσικά, δὲν θὰ λογαριάσωμε τὸν Jammes ποὺ ἔχει τοῦ κόσμου τὶς γνωριμίες στὸ Παρίσι καὶ ποὺ εἶναι ἀνακατεμένος σὲ ὅλη τὴν φιλολογικὴ κίνηση τοῦ καιροῦ του. Ὁ Mercier πέρασε ἀπ' τὸ Παρίσι μόνον γιὰ τὴ θητεία του· κατόπιν ἐγύρισε πάλι γιὰ νὰ ριζώση στὸ πατρικό χωριό του, στὰ περίχωρα τοῦ Ροάν.

Χωρικός, γυιὸς χωρικοῦ, καθὼς ὁ Μιστράλ. Ἀνατροφὴ μὲ τὴν Ἁγία Γραφή, τὴν Ἱστορία τῆς Γαλλίας καὶ τὸν Κώδικα. Τ' ἀδέλφια τοῦ ποιητοῦ ἔγιναν ἡ μία καλόγρια, δυὸ ἄλλοι δομινικανοί, ἄλλος γεωργός. Καὶ τὴν σταθερὴ κι' ἀδιατάρακτην αὐτὴν ἀτμόσφαιρα ὁ Mercier ἀπόδοσε στό, πιότερο αὐτοβιογραφικό, μυθιστόρημά του. «Ἑλένη Σορμπιέρ», ὅπου ὅμως ἡ κριτικὴ βρίσκει ἔλλειψη τῆς πρέπουσας δραματικῆς δύναμης καὶ τέχνης. Ἀλλὰ στ' ἄλλα του ἔργα ὁ Mercier ἔγινε ἀντικειμενικός.

Στὴν πρώτη συλλογή του, «Ἡ Μαγεμμένη», γραμμένη στὰ εἴκοσι πέντε χρόνια του, καὶ ὅπου ὁ διπλὸς χαρακτήρας τῆς ποίησής του ἀποτυπώνεται κιόλας, (ποίηση ἀγροτικὴ καὶ καθολική,) φανερὲς εἶναι οἱ ἐπιδράσεις τοῦ Οὐγκώ, τοῦ Λεκὸντ Ντελίλλ, τοῦ Βερλαίν. Ὁ ἴδιος γράφει σ' ἕνα του ποίημα, ἀποτεινόμενος στὸν Μορέας, ποὺ οἱ Sylves του, ὁμότεχνες ἀλλὰ πόσο τελειότερες!, θὰ τὸν εἶχαν, δίχως ἄλλο, ἰδιαίτερα συγκινήσει: «Ἐγὼ δὲ σκάλισα μὲ θεϊκὸ κοπίδι—τὴν ἀθηνιώτισσα χάρη ἀπάνω στὸ μάρμαρο,—παρὰ μιὰ χωριάτικη τραχύτητα—πάλλεται μέσα στὸ ἀδούλευτο καλάμι μου».

Καὶ στὶς δυὸ συλλογές του ποὺ ἀκολούθησαν, «Φωνὲς τοῦ τόπου καὶ τοῦ καιροῦ» καὶ «Τὸ ποίημα τοῦ Σπιτιοῦ», τραγούδησε παρόμοια τὴ σκληρὴ τὴ γῆς ποὺ μᾶς θρέφει ὡς τόσο, καὶ τοὺς χωρικοὺς τοὺς προγόνους του.

Ἡ κριτικὴ βρίσκει τὸ ἔργο του τοῦτο κάπως ἀσυγχρόνιστο, κάπως ὑποκειμενικό. Δὲν νομίζει ὅτι ἀποκαλύπτετ' ἐκεῖ-μέσα ἡ ἀληθινὴ τωρινὴ φύση τοῦ γάλλου ξωμάχου, ἰδίως ἡ μεταπολεμική· ὅταν ὁ Mercier μιλεῖ γιὰ τὸ σκοτεινὸ ἔνστικτο, τὸ κληρονομικὸ καὶ ἀνθρώπινο, ποὺ δένει τὸν χωρικὸ τυφλὰ μὲ τὴ γῆς, δὲν εἶναι ἀληθινὸς γιὰ σήμερα, ποὺ ὁ γάλλος ξωτάρης σὲ δίλημμα ἀκριβῶς βρίσκεται ἀντιμέτωπος,—τὸ χωράφι ἢ τὸ ἐργοστάσιο;—καὶ ποὺ ἡ οἰκονομικὴ λογίκευση ὑπαγορεύει μόνη τὶς πράξεις καὶ τὴν ἐκλογή του. Ἀλλ' ἂς εἶναι: οἱ συγγραφεῖς κ' οἱ ποιηταὶ δίνουν τὸ κάθε τί—ὕστερα, ἀφοῦ περάσῃ. Καὶ ὁ Mercier, μὲ τὴ σειρά του, δίνει τὴν εἰκόνα τοῦ χωριάτη ποὺ πέρασε. Καὶ τὴν δίνει μὲ ἀλάθευτην ἀκρίβεια, μὲ ἀσφάλεια βαθειά.

Ὁ «Ἀναστημένος Λάζαρος» ἔκαμε τὸν ποιητὴν ἔνδοξο. Ἡ ἔντονη θρησκευτικὴ πίστη τοῦ Mercier σὲ μιὰ σειρὰ ἀπὸ ποιήματα ποὺ ἄφοβα μπορεῖ κανεὶς νὰ χαρακτηρίσει γιὰ μικρὰ ἀριστουργήματα, ἐκδηλώνεται στὶς μεταφυσικές του πεποιθήσεις. Εἶναι τὸ ἔργο ποὺ ἄγγισε τὴν τελειότητα.

Ἡ προσωδία τοῦ ποιητοῦ, ὅπως εἶναι φυσικό, εἶναι ἁπλὴ καὶ αὐστηρή, ὁ ἀλεξαντρινὸς στίχος τῆς παραδόσεως σ' ὅλη τὴν πληρότητά του. Στιχουργία ἀρρενωπὴ καὶ εἰλικρινής, ποὺ ἀντὶ νὰ ἐξατμίζεται σὲ ἀέρινες μουσικότητες, σφαλᾶ σὲ ρίμες γερὲς καὶ ρυθμικές. Καὶ ποὺ ἀποδεικνύει πὼς καὶ στὴν ποίηση,—καὶ παντοῦ ἄλλως τε—κάθε τι ποὺ εἶναι γινωμένο καὶ σωστὸ ἔχει δικό του δικαίωμα ὑπάρξεως, γιατὶ τὸ ἀντλεῖ ἀπ' τὸν ἑαυτό του.

Καὶ οἱ γνῶμες τοῦ Mercier γιὰ τὴν ποίηση εἶναι παρόμοια ἁπλές, ἀλλὰ κι' οἱ φυσικὲς γιὰ ἕναν ποιητὴ τοῦ εἴδους του.

«Ἰδέες προσωπικές μου γιὰ τὴν ποίηση; Μὰ δὲν ἔχω! Παρ' ὀλίγο νὰ σᾶς πῶ: Θεὸς φυλάξοι! Μπορεῖ ποτὲ ἕνας ποιητὴς νἄχῃ ὁ ἴδιος ἀντιλήψεις γιὰ τὴν ποίηση; Μὰ δὲν μοιάζει μὲ τὸν μεταξοσκώληκα ποὺ βγάνει τὸ μετάξι; Ἔχει καμμιὰ συνείδηση ὁ μεταξοσκώληκας γι' αὐτό;—Ἐγὼ μάλιστα βρίσκω πὼς ὁ ποιητὴς ποὺ θἄχε ἰδέες γιὰ τὴν ποίηση—καὶ μάλιστα ἰδέες ξεκαθαρισμένες—θἄπαυε πιὰ νἆναι ποιητής...

«Φυσικά, στὸ τεχνικὸ μέρος, καθένας μας ἔχει τὰ φραστικά του μέσα, τὰ μικρά του ἐπαγγελματικὰ μυστικά. Μὰ αὐτὰ δὲ θὰ τὰ φανερώσει ὁ ἴδιος. Ἂς καταπιαστοῦν οἱ κριτικοί...

«Ἡ ποίηση—εἶν' ἕνα προϊὸν ὡμορφιᾶς ποὺ τὸ παράγουν οἱ ποιηταί. Ἄλλοι τὸ παράγουν εὔκολα κι' ἄφθονα· ἄλλοι πάλι δύσκολα καὶ σπάνια.—Καὶ ποῦ φαίνεται ἡ ποίηση; σὲ κάποιο ἰδιαίτερο θέλγητρο, σὲ μιὰν ἀναλαμπή, σὲ μιὰν ἔκρηξη ἀγνῆς χαρᾶς, σὲ μιὰν ἔκφραση ἁρμονίας καὶ δύναμης ποὺ μυστηριακὰ ἀναδίνουν ἀπὸ τὶς σωρεμμένες καὶ στιχουργημένες λέξεις. Ἀκόμη κι' ἀπ' τὶς λέξεις τῆς πρόζας, δίχως ἄλλο.—Ἔπειτα, ποίησις εἶναι καὶ κάτι ἄλλο, ἀνέκφραστο...»

Ἔχομε λοιπὸν τέλεια τὴν ἁπλὴν ἄλλως τε φυσιογνωμία τοῦ ποιητοῦ: Ρωμαλέος, εἰλικρινής, γεμάτος ὑγεία· χωρὶς περιπλοκὲς καὶ ἐξωτισμοὺς· χωρὶς θεωρίες, ἀνακαλύψεις, νεωτερισμούς, ποὺ δὲν τὸν ἐνδιαφέρουν. Πνεῦμα, καρδιά, ἀξία,—ἄνθρωπος, μὲ μιὰ λέξη, θρεμμένος στὸ σκληρὸ σχολειὸ τοῦ κάμπου, τῆς ἐπαρχίας καὶ τῆς πίστης.

Ἀπ' τὴ «Μαγεμμένη» πέρνομε ἕνα ἀντιπροσωπευτικό του ποίημα, πρόχειρα ἀποδοσμένο:

Μὲς στὰ χωράφια τὰ γυμνὰ σφηνώνεται ἴσιος [δρόμος'
βρέχει, καὶ κάνει τοῦ χειμῶνα δεῖλι, κακότροπο [καὶ κρύο,
κι' ἡ λάμψη μόλις σέρνεται στὴ ρίζα τοῦ στε- [νοῦ οὐρανοῦ
πεθαίνοντας, κι' ἀργὰ κνιγόμενη ἀπ' τὰ νέφη.

—Τὸ νερό, πάνω στοὺς σκοτεινοὺς λάκκους, κα- [τρακυλᾶ, σὰ σκληρὸ φέγγος,
ἀπ' τἄχερα ἑνὸς μύλου, ἀπὸ μιᾶς στέγης κε- [ραμίδια'
τὰ ὀργώματα ἔπαψαν' θωρεῖς ἀνάμεσα στοὺς [κάμπους,
τῶν ἀλετριῶν νὰ ὑψώνονται τἀλύγιστα βρα- [χιόνια.

—Σμάρι περίφοβο μικρὰ πουλιὰ μὲς στὸν ἀέρα στριφογυρνᾶ, τῶν κορακιῶν σμάρι σὲ αὐλά- [κια μέσα,
ποὺ κρώζουν, τοὺς παχειοὺς τοὺς σβώλους [σπώντας μὲ τὶς μύτες.

—Καὶ βιαστικὸς γιὰ ἕν' ἄσυλο ποὺ οὔτε ὁ ἴδιος [δὲν τὸ ξέρει,
ἕνας χωριάτης, ποὺ ἀκολουθάει λιγνὸ σκυλλὶ [ξοπίσω,
μ' ἀνοιχτὸ βῆμα, στὴ βροχὴ καὶ στὸν ἀγέρα, [ὁδεύει.

Τ.Α.

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Hugo von Hoffmansthal «*Ὁ Πύργος*»

Ὁ Οὔγκο φὸν Χόφμανσταλ, ὁ γνωστὸς συγγραφεὺς τῆς «Ἠλέκτρας», παρουσίασε τελευταῖα τὸν «Πύργο», μιὰ μεγάλη πεντάπρακτη ἐπικὴ τραγῳδία, ποὺ ἀνεβάστηκε συγχρόνως στὸ «Prinz - Regent - Theater» τοῦ Μονάχου καὶ στὸ «Schauspielhaus» τοῦ Ἀμβούργου. Ἡ τραγῳδία τοῦ Χόφμανσταλ θεωρεῖται ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς κριτικοὺς ὡς γραμμένη ἐντελῶς ἀντίθετα ἀπ' τὸ σύστημα ποὺ μεταχειριζόταν ὡς τώρα ὁ Βιεννέζος συγγραφεύς, ποὺ σ' αὐτὸ τὸ ἔργο ἐγκατέλειψε ἐντελῶς τὸν λυρισμὸ κι' ἔγραψε μιὰ τραγῳδία κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τοῦ Σαίκσπηρ καὶ τοῦ Καλντερόν. Βέβαια, θὰ ἦταν ἕνα πραγματικὸ θαῦμα ἂν, ὕστερα ἀπὸ τὴν μέχρι τώρα ἐξέλιξή του, ἡ προσπάθεια αὐτὴ τοῦ Χόφμανσταλ νὰ σπάσῃ τὰ δεσμὰ τῆς συνηθείας, κατέληγε σὲ μιὰ πλήρη ἐπιτυχία. Καὶ ὡς προσπάθεια ὅμως ἀκόμη ἂν θεωρηθῇ, τὸ ἔργο του δὲν παύει νὰ παρουσιάζῃ μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ ν' ἀποτελῇ ἕνα ἐντελῶς ἐξαιρετικὸ θεατρικὸ γεγονός.

Ἡ ὑπόθεσις διαδραματίζεται στὴν Πολωνία κατὰ τὸν δέκατο ἕκτο ἢ δέκατο ἕβδομο αἰῶνα. Ὁ βασιλιὰς Βασίλειος ἀποκτᾶ ἕνα γιό, ποὺ στοιχίζει στὴν μητέρα του τὴν ζωή της καὶ ποὺ σύμφωνα μὲ μιὰ προφητεία, σὰν μεγαλώσῃ, θὰ σηκώσῃ χέρι ἐναντίον τοῦ πατέρα του καὶ θὰ τὸν ταπεινώσῃ μπρὸς σὲ ὅλο τὸν λαό του. Γι' αὐτὸ ἀποφασίζει νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ νεογέννητο ἀπ' τὸν κόσμο. Τὸ κλείνει μέσα σ' ἕναν σκοτεινὸ κι' ἀπομακρυσμένο πύργο, μὲ τὴν διαταγὴ νὰ ἀφεθῇ στὴν τύχη του, χωρὶς καμμιὰ φροντίδα γιὰ τὴν ἀνατροφὴ καὶ τὴν ἐκπαίδευσή του. Ὁ φιλόδοξος ὅμως Ἰουλιανός, ὁ διοικητὴς τοῦ φρουρίου, λυπᾶται τὸ δυστυχισμένο μικρὸ καὶ τὸ ἐμπιστεύεται σὲ καλόκαρδους χωριάτες, ποὺ τὸ ἀνατρέφουν ἀπὸ τὰ ὀκτὼ ὡς τὰ δεκατρία του χρόνια. Ὕστερα, ἐπειδὴ ἡ διαγωγή του κάνει νὰ τὸν ὑποψιάζονται πὼς τρέφει ἀνατρεπτικοὺς σκοπούς, παίρνει πάλι ὁ Ἰουλιανὸς τὸ βασιλόπουλο στὰ χέρια του καὶ γίνεται ὁ πατρικός του φίλος καὶ ὁ δάσκαλός του. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ βασιλιὰς χάνει τὸν ἀνεψιό του ποὺ θὰ τὸν διαδεχόταν, σ' ἕνα κυνηγετικὸ δυστύχημα καί, ἀρχίζοντας νὰ μετανοῇ γιὰ τὴν σκληρὴ ἀπόφασή του, πηγαίνει στὸν ἄλλοτε καρδινάλιο - πρωθυπουργό του, ποὺ τώρα ἔχει κλεισθεῖ σ' ἕνα μοναστῆρι, γιὰ νὰ ζητήσῃ τὴν συμβουλή του καὶ νὰ ἐλαφρώσῃ τὴν συνείδησή του. Ὁ γέρος κληρικός, ὁ ἀποτραβηγμένος ἀπ' τὸν κόσμο, βλέποντας τὸν δειλὸ καὶ ἀπάνθρωπο χαρακτῆρα τοῦ βασιλιᾶ καὶ προβλέποντας ἴσως τὴν ἐξέλιξη τῶν πραγμάτων, τὸν διώχνει. Κι' ἔτσι ὁ Βασίλειος, κατὰ παρακίνηση τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἀποφασίζει νὰ βγάλῃ τὸν γιό του Σιγισμοῦνδο ἀπὸ τὴν ἀφάνεια καὶ νὰ τὸν δοκιμάσῃ ἂν εἶναι ἄξιος νὰ βασιλεύσῃ.

Τὸ βασιλόπουλο ὅμως, ποὺ εἶναι κι' ὅλας εἰκοσιδύο ἐτῶν, παρ' ὅλη τὴν ταπεινὴ καὶ σκο-

Τό Δεκαεννθήμερον

ΚΡΙΣΙΣ
ΤΟΥ Α' ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟΥ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ "ΝΕΑΣ ΕΣΤΙΑΣ,, ΠΡΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΝ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ (*)

Ἡ ἐπὶ τοῦ Α' Λογοτεχνικοῦ Διαγωνισμοῦ τῆς «Νέας Ἑστίας» Κριτικὴ Ἐπιτροπή, συνελθοῦσα σήμερον εἰς τελευταίαν συνεδρίασιν, μετὰ τὴν κατ' ἰδίαν ἢ ἀπὸ κοινοῦ ἀνάγνωσιν τῶν ὑπὸ κρίσιν χειρογράφων, ἀκούσασα καὶ τοῦ εἰσηγητοῦ κ. Γρηγορίου Ξενοπούλου, ὁ ὁποῖος εἶχε ταξινομήσει ταῦτα κατὰ τὰς ἐγγράφως ἢ προφορικῶς ἐξενεχθείσας περὶ ἑνὸς ἑκάστου γνώμας τῶν μελῶν, ἀποφαίνεται ὁμοφώνως :

Ἐκ τῶν ὑποβληθέντων ἐνυπογράφως, ἀνωνύμως ἢ ὑπὸ ψευδώνυμον χειρογράφων, — οἱ περιέχοντες τὰ ὀνόματα τῶν συγγραφέων φάκελλοι ἀπεσφραγίσθησαν μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ παρόντος πρακτικοῦ, — ὀγδοήκοντα καὶ τρία τὸν ἀριθμόν, τὸ μὲν διήγημα «*Νόθος*» τοῦ κ. Πέτρου Σταυροδρόμη. ὑποβληθὲν εἰς διπλοῦν, ἀπεσύρθη κατόπιν τὸ δ' ἐπιγραφόμενον «*Δὲν τὴν ἄκουσε ὁ Σπύρος της*», τοῦ κ. Ν. Βάγια, ἀπεκλείσθη τοῦ Διαγωνισμοῦ ὡς ἐκολυριχὸν ποίημα εἰς στίχους ποικίλους, μ' ἐλαχίστας παρενθέσεις εἰς πεζόν, μὴ πληροῦν ἑπομένως τοὺς ὅρους. Ὡς ἀποκλεισθὲν δέον νὰ θεωρηθῇ κι ἓν ἄλλο διήγημα, τοῦ ὁποίου ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν γνωρίζει τὴν ἀξίαν, διότι κανὲν ἐκ τῶν μελῶν της δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸ ἀναγνώσῃ, ὡς ἐκ τῆς ἄκρως ἰδιωματικῆς του γλώσσης καὶ ὀρθογραφίας. Ἐπιγράφεται «*Τὸ κρήμα*» καὶ ἀρχίζει οὕτω : «Ἤμαστιαν κείνουν τοὺ χινόπουρου στοὺν Ἀσπρόκαμπου . . .» Πάντως, καὶ ἀριστούργημα ἂν ἦτο, διήγημα γραμμένον εἰς τόσο ἀπρόσιτον διάλεκτον, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ βραβευθῇ εἰς τὸν Διαγωνισμὸν τοῦτον. Ὥστε τὰ ὑπομένοντα πρὸς κρίσιν εἶναι ἑβδομήκοντα καὶ ἐννέα (ἀρ. 79).

Κ' ἐν πρώτοις ἡ Ἐπιτροπὴ παρατηρεῖ, ὅτι τὸ πλῆθος τοῦτο δὲν εἶναι δεῖγμα τῆς ἀσυναισθησίας ἢ τῆς γραφομανίας ἐκείνης, ἡ ὁποία κατέκλυζε διὰ χειρογράφων παλαιοτέρους λογοτεχνικοὺς Διαγωνισμούς. Διότι τὰ μὲν ὅλως ἀδόκιμα διηγήματα, τὰ καθαυτὸ «μουντζουρωμένα χαρτιὰ» τοῦ παρόντος, εἶναι σχετικῶς ὀλίγα· τὰ δὲ μαρτυροῦντα κάποιον τάλαντον, ἔστω καὶ ἀσχημάτιστον, τὰ παρουσιάζοντα κάποιαν μορφήν, ἔστω καὶ ἀτελῆ, μαζὶ μὲ τὰ καλά, τὰ δόκιμα, τἀξιοπρόσεκτα, ἀποτελοῦν τὴν πλειονότητα, — πρᾶγμα σπάνιον κ' εὐοίωνον.

Τὰ διηγήματα, τὰ ὁποῖα ἡ Ἐπιτροπὴ κρίνει ὡς ὅλως ἀδόκιμα, εἶναι τὰ ἑξῆς :

1.—«Ἀπ' τὴ μιὰ ζωὴ στὴν ἄλλη»
2.—«Ὁ Φονηᾶς»
3.—«Ὁ Ἀλήτης ποὺ ἀγάπησε»
4.—«Ἀγωνία»
5.—«Ἤτανε γραφτό»
6.—«Ἀγαπημένο βιολί»
7.—«Τὸ ἐρημοκλήσι»
8.—«Μετὰ τὰ πρωτοχρονιάτικα δῶρα»
9.—«Σὰν κινηματογραφικὴ ταινία»
10.—«Ἡ κριματισμένη»
11.—«Ἡ Δημαρχοπούλα»
12.—«Φονιὰς χωρὶς ὅπλα»
13.—«Ὁ ἀδελφός»
14.—«Πρωτοχρονιάτικα δῶρα»
15.—«Ἡ Κόρη τῆς Δυστυχίας»
16.—«Ὁ ἀπαρηγόρητος» καὶ

(*) Ἡ προκήρυξις ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ θον τεῦχος τῆς «Νέας Ἑστίας» τοῦ 1927.

17.—«Ἡ Κεντήστρα».

Εἰς θέσιν κάπως ἀνωτέραν, ὡς παρουσιάζοντα ποῖον τοῦτο καὶ ποῖον ἐκεῖνο τὸ προτέρημα, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ἀδόκιμα ἀκόμη καὶ ἀκατασκεύαστα, κατατάσσονται τὰ διηγήματα:

18.—«Ὁ Τζούλιος»
19.—«Σὲ ξένον ἀχυρῶνα»
20.—«Σμυρναϊκὰ ἐπεισόδια»
21.—«Φθάνει πιά! . .» καὶ
22.—«Ὁ ἀντικαταστάτης».

Ἀρκετὰ καλὰ διηγήματα, προϊόντα κάποιου ταλάντου, ἂν καὶ μὲ πολλὰς ἀκόμη ἐλλείψεις καὶ ἀδυναμίας, ἡ Ἐπιτροπὴ θεωρεῖ τὰ ἑπόμενα :

23.—«Ἡ Γουρσούζα»
24.—«Τὸ ψευδώνυμο τοῦ Θεοῦ»
25.—«Ὁ Ξυπολιὰς»
26.—«Δὲ θἄρθῃ πιά!»
27.—«Λένκω» (; τὸ ὄνομα τῆς ἡρωΐδος παντοῦ δυσανάγνωστον).
28.—«Γιατὶ ἔγινε ψαρᾶς»
29.—«Οἱ περιπέτειες ἑνὸς κόκορα»
30.—«Ἡ Ἑσπερίδα»
31.—«Καλὰ ποὺ βρέθηκε κι' ὁ θάνατος»
32.—«Ὁ Πασχάλης»
33.—«Ἡ κόρη τῶν γιασεμιῶν»
34.—«Ὁ προδότης»
35.—«Μπροστὰ στὴν ἀνάγκη»
36.—«Ὁ Ἔρως δὲν εἶν' ἀνίκητος»
37.—«Ὅπως τὸ εἶπε ἡ μάντισσα»
38.—«Πικρὴ μετάνοια»
39.—«Ὁ Ἀλέξης στὸν πόλεμο»
40.—«Ὅλα γυρίζουν»
41.—«Μύρτω»
42.—«Ἄλλος ἄνθρωπος»
43.—Χωρὶς τίτλον (ἔχει ἐπὶ κεφαλῆς ἓν ρητὸν τοῦ Ταγκὸρ καὶ ἄλλο τοῦ Εὐαγγελίου) καὶ
44.—«Ὑπερήφανες ψυχές».

Τὰ ἑπόμενα δύο οἱ κριταὶ ὁμολογοῦν ὅτι εἰς μάτην ἐκοπίασαν νὰ κατανοήσουν. Διηγοῦνται «ἄλλου κόσμου πράγματα». Ἔχουν ὅμως κάποιον παλμὸν καὶ πάντως δὲν εἶναι κοινὰ ἔργα :

45.—«Τὸ φιδίσιο βλέμμα» καὶ
46.—«Κατάρα!..»

Ἀνώτερα τῶν προηγουμένων (23—44), τελειότερα ὡς διηγήματα, ἢ δείγματα βεβαιοτέρου ταλάντου, ἐκ τῶν ὁποίων μερικὰ εἶναι καὶ δημοσιεύσιμα, κρίνονται τὰ ἑπόμενα :

47.—«Ὁ καπετὰν Ἀγγελῆς»
48.—«Ἕνα δειλινὸ»
49.—«Θάνατος τραγουδιστῆ»
50.—«Μετάσταση»
51.—«Τὸ κρῖμα»
52.—«Μπροστὰ στὸ δίλημμα . . .»
53.—«Ἕνας μεθυσμένος»
54.—«Ὁ ἄχρηστος»
55.—«Νάρκισσος»
56.—«Ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια»
57.—«Τὸ πρῶτο μου ταξίδι»
58.—«Σταμάτα»
59.—«Μὴν κλαῖς»
60.—«Τὸ σπίτι τῆς Μαριάννας»
61.—«Τὰ γενέθλια τῆς Φρουλάϊν»
62.—«Τὸ τάμα τοῦ Ἁγιογδύτη»
63.—«Τὴ χινοπωριάτικη κείνη μέρα»
64.—«Χριστούγεννα στὸ μέτωπο»
65.—«Προξενειὸ—Γάμος» καὶ
66.—«Ἡ μικρὴ ψαροπούλα — Στὸ Κάστρο».

Τὰ ἑπόμενα δεκατρία εἶναι ἐντελῶς ξεχωριστὰ ἔργα, εἴτε ὡς καθαρῶς διηγήματα, εἴτε ὡς λογοτεχνικαὶ ἀφηγήσεις. Παρουσιάζουν τέχνην, ἀρτιότητα καὶ πρωτοτυπίαν εἰς πολὺ ἀνώτερον βαθμὸν τῶν προηγουμένων :

67.—«Γιὰ ναῦρῃ τὴ γυναῖκα του» (Ταντάλου)
68.—«Τὸ κύπελλο τῆς ἑταίρας» (Στέργιου Β. Ρούσσου)
69.—Χωρὶς τίτλον (Τζένιας Κ., Κεφαλονιά)
70.—«Τὸ μάτι» (Φωτ. Λελούδα)
71.—«Ὅταν ἤμουν μικρὸς» (Ἰκάρου)
72.—«Πεταλούδες καὶ λουλούδια» (Κ. Μελισσαροπούλου)
73.—«Μυριάμ» (Κώστα Α. Ἀντωνιάδη)
74.—«Ἡ κυρία Νίτσα» (Μ. Καραγάτση)
75.—«Ἡ Δίψα» (Γεώργου Δ. Θέμελι)
76.—«Ἀπ' τὸν ἄνθρωπο ἴσαμε τὸ ζῷ» (Ἀνωνύμου)
77.—«Ὁ Θάνατος» (Ἠλία Κ. Μέλλου)

τεινή ζωή πού ἔχει κάνει ἴσαμε τότε, δέν φαίνεται κατώτερο τῆς βασιλικῆς καταγωγῆς του καὶ τοῦ ἀξιώματός του, καὶ ὄχι μόνον δέν ἔχει χάσει τόν ἀνθρωπισμό του, ἀλλ' ἀκριβῶς ἐπειδή ἔχει ζήσει μακρυά ἀπό τόν κόσμο κι' ἀπό τούς ἀνθρώπους, ἔχει ἀποκτήσει μιά ὑψηλότερη κι' εὐγενέστερη ἰδέα γι' αὐτούς, καὶ θεωρεῖ τὸ αἴσθημα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ ἀνώτερο ἀπό τήν βάναυση ἰσχύ. Αἰσθάνεται λοιπόν φρίκη καὶ ἀπέχθεια γιά τόν ἀπάνθρωπο πατέρα του, ὅταν αὐτός, πού βλέπει στόν γιό του μόνον τόν κυρίαρχο πού πρέπει νά γνωρίζη νά διατάσσῃ, τοῦ ἀπαιτεῖ γιά πρώτη δοκιμασία, τίποτε λιγώτερο παρά νά φυλακίσῃ τόν κρυστάτη του Ἰουλιανό, πού θεωρεῖται ἀπ' τόν βασιλιά ὡς ὁ συνεννοημένος μὲ τόν Σιγισμοῦνδο δαιμόνιος ὑποκινητής τῆς συνωμοσίας, ἡ ὁποία ἔχει σκοπό νά ρίξῃ αὐτόν ἀπό τὸ θρόνο καὶ νά βάλῃ στή θέση του τόν γιό του.

Ἡ ἀπογοήτευση κ' ἡ ἀγανάκτηση τοῦ Σιγισμούνδου γιά τήν ἀπαίτηση αὐτή τοῦ πατέρα του εἶναι τόση, ὥστε χτυπάει τόν βασιλιά στό πρόσωπο, τοῦ βγάζει τὸ σπαθί του ἀπό τήν θήκη κι' ἔτσι κάνει νά βγῇ ἀληθινή ἡ σκληρή προφητεία. Γιά τήν πράξη του αὐτή συλλαμβάνεται μαζί μὲ τόν Ἰουλιανό καὶ καταδικάζεται σὲ θάνατο. Πρίν ὅμως νά ἐκτελεσθῇ ἡ ποινή τους, ξεσπάει ἡ ἐπανάσταση. Στήν ἀρχή, τήν ἡγεσία τήν ἔχουν οἱ εὐγενεῖς ποὺ βλέπουν στόν νέο πρίγκηπα ἕνα εὔκολο ὄργανο τῶν κυριαρχικῶν σκοπῶν τους· σαρώνονται ὅμως ἀπό τόν ὄχλο τῶν χωρικῶν, ξεσηκωμένο ἀπό τόν Ἰουλιανό, πού κι' αὐτός σὲ λίγο θυσιάζεται, γιατί ὁ μαθητής του βρίσκεται τώρα πιό ψηλά ἀπό τόν δάσκαλό του κι' ἀπό τά πολιτικά του σχέδια. Ὕστερα ἐπαναστατεῖ κι' ὁ ἴδιος ὁ λαός καὶ τήν ἀρχή τήν παίρνει στά χέρια του ἕνας ἄγνωστος, βγαλμένος ἀπό τόν ὄχλο. Καὶ θῦμα του πέφτει κι' ὁ ἴδιος ὁ νεαρός βασιλιάς, γιατί ἡ ὠμή πραγματικότης, ποὺ εἶναι προσωποποιημένη σ' αὐτόν τόν ταπεινό στρατιώτη, ποδοπατεῖ, χωρίς νά κροσέξῃ, ὅλα τά ὄνειρα.

Ἔτσι, σὲ μιά σύντομη, δηλαδή, περίληψη, πού δέν ἀναφέρει παρά τά κυριώτερα ἀπό τήν μακροσκελῆ καὶ λεπτότατα διακλαδούμενη ὑπόθεση, τὸ ἔργο φαίνεται πώς ἐκπληροῖ ὅλες τίς τεχνικές ἀπαιτήσεις τῆς σκηνῆς. Κι' ὅμως δέν συμβαίνει αὐτό. Γιατί παντοῦ ἡ σκέψη καταπνίγει τή δράση, κι' ἄν ἀκόμα διαβάζοντας κανείς τὸ ἔργο ἀπὸ τὸ βιβλίο (ἔκδοσις Fischer, Βερολῖνο), αἰσθάνεται μεγάλη δυσκολία γιά νά παρακολουθήσῃ τήν ἐξέλιξη τῆς ὑποθέσεώς του, πόσο μᾶλλον ὅταν τὸ βλέπει νά παίζεται στὸ θέατρο. Οἱ σκέψεις καὶ προθέσεις τοῦ συγγραφέως δέν ἀποκρυσταλλώθηκαν σὲ μιά ὡρισμένη μορφή, κι' οἱ χαρακτῆρες τῶν προσώπων, ἀντί νά εἶναι καθαρά διαγραμμένοι, κάνουν διαρκῶς ἀπρόοπτες κι' αὐθαίρετες μεταβολές.

Μολαταῦτα, ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀνακάτεμμα τῆς ἱστορίας τοῦ Γάσπαρ Χάουζερ καὶ τοῦ πρίγκηπος τοῦ Καλντερόν' ἀπ' τήν ἐπανάληψη τοῦ συνειδισμένου θέματος τῆς ἐχθρότητος μεταξύ πατέρα καὶ γιοῦ, τῆς πάλης τῶν ἀνθρωπιστικῶν ὀνείρων καὶ τῶν πολιτικῶν σκευωριῶν, τοῦ μοναρχισμοῦ καὶ τοῦ μπολσεβικισμοῦ, ὁ Χόφμανσταλ δημιούργησε ἕνα ποιητικό ἔργο μὲ δυνατή κι' εὐγενικιά πνοή, πού ἐνῶ φθάνει στά ἀνώτερα ἐπίπεδα τῆς διανοήσεως, μένει βαθύτατα ἀνθρώπινο. Ἕνα ἔργο πού ἄν τὸ ἐξετάσουμε σύμφωνα μὲ τήν σύγχρονη δραματική τέχνη, δέν μπορεῖ παρά νά μᾶς προκαλέσῃ τήν ἐκτίμηση καὶ τὸν σεβασμό.

Τ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Χρήστου Τσούντα : «Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης».

Εὐτυχὴς ὅστις, διά τῆς ἐργασίας του καὶ μόνης, δημιουργεῖ ἐπιφανῆ θέσιν εἰς τὴν Ἐπιστήμην, καὶ διά τῆς ἀρετῆς του διακρεπῆ εἰς τὴν Κοινωνίαν. Αἱ θέσεις αὗται παρακολουθοῦν τοῦ εὐτυχοῦς τὸ ὄνομα, ὅπως τὸ περίπνευμα τὴν ψυχήν, καὶ πέραν τοῦ τάφου, εἰς τοὺς ἀναχωματισμοὺς τοῦ ὁποίου πᾶσα ἐπιτηδειότης καὶ προστατευτικῆς εὐνοίας πυροτεχνουργικὴ ἀνύψωσις καταπίπτει ἀπηνθρακωμένη.

Εὐνόητος λοιπὸν εἶναι ἡ σημασία ἥτις ἀπεδόθη, καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον κατεδείχθη εἰς τὴν ἀναγγελίαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ μνημειώδους ἔργου τοῦ κ. Τσούντα περὶ τῆς Ἱστορίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης.

Τὸ ἔργον διαιρεῖται εἰς τέσσαρα μέρη, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἐμφάνισιν, ἀνάπτυξιν καὶ ἀκμὴν τῆς τέχνης : *κατὰ τοὺς προδωρικοὺς χρόνους, τοὺς διαμέσους, τοὺς κλασικούς, τοὺς μετακλασικούς.*

Εἰς τὰ ὀλιγόστιχα προλεγόμενά του ἀναγράφει, ὅτι σκοπὸς τοῦ βιβλίου του εἶναι : νά δώσῃ εἰς τὸ μορφωμένον ἑλληνικὸν κοινὸν ἀρτίαν κατὰ τὸ δυνατόν, ἀλλὰ συνάμα καὶ εὐσύνοπτον εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως τῆς τέχνης εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα· πρὸς τοῦτο *«δὲν ἐκρίθη,* λέγει, *σκόπιμον νὰ φορτωθῇ τὸ κείμενον μὲ ὑποσημειώσεις καὶ παραπομπὰς* καὶ εἰς ἄλλα δημοσιεύματα». Παραπέμπει δὲ τοὺς θέλοντας «νὰ ἐμβαθύνουν περισσότερον εἰς τὸ θέμα», εἰς τὴν ἀναγραφομένην ὑποδεικνυομένων παρ' αὐτοῦ ἔργων βιβλιογραφίαν.

Τοῦτο, διὰ πᾶν ἄλλο καὶ παντὸς ἄλλου ἔργον, θὰ ἦτο αὐτοκαταδίκη. Διὰ τὸ σύγγραμμα ὅμως τοῦ κ. Τσούντα, εἶναι τὸ ἀπὸ τῆς δικαίας αὐτοπεποιθήσεως, ὄχι ἀμιγοῦς καὶ φυσικοῦ τινὸς ἐγωϊσμοῦ, ἀπαύγασμα.

Ἀλλοίμονον εἰς τὸν συγγραφέα, ὅστις κάθε τρεῖς καὶ λίγο εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ θέτῃ καὶ ἀπὸ μίαν παραπομπὴν *διὰ νὰ τὸν πιστεύσετε,* νὰ τὸν κρίνετε, νὰ τὸν ἐπαληθεύσετε, νὰ τὸν ἐξακριβώσετε, νὰ τὸν συμπληρώσετε, νὰ τὸν ἀνατρέψετε! Καὶ ὅμως τοῦτο ὀφείλει νὰ πράττῃ πᾶς τις, ὅταν δέν ἔχῃ διὰ τῆς ἐργασίας του ἀποκτήσῃ τὸ Τσούντειον κῦρος.

Καὶ τὸ κῦρος αὐτὸ εἶναι ὁ λόγος, δι' ὃν ἡ *«Ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Τέχνης» τοῦ Χρήστου Τσούντα* ἐχαρακτηρίσθη, καὶ εἶναι, ἔργον μνημειῶδες καὶ ἀπαραίτητον εἰς πάντα θέλοντα νὰ γνωρίζῃ ἀσφαλῶς τὸ καλλιτεχνικὸν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς παρελθόν.

Δ. ΓΡ. Κ.

Στρατῆ Μυριβήλη: Διηγήματα.

Θὰ ἦταν ὑπερβολὴ ἂν ὀνομάζαμε τὸν κ. Μυριβήλη ἕναν ἀργοπορημένο Ἕλληνα ἀπ' γονο τοῦ Ζολᾶ. Τὸ ταλέντο του δέν εἶναι τόσο μονοκόμματο, ἀποκλειστικῶς ζολαδικο. Τοῦ ἀρέσουν βέβαια οἱ πολὺ ζωερές, χτυπητές, οἱ ὠμὲς περιγραφὲς τοῦ κόσμου τῶν ἐνστίκτων, τῶν ὁρμῶν, τῶν παθῶν, τοῦ ὅ,τι πλέον ζωῶδες—δέν λέγω «κτηνῶδες», ὅπως ἔλεγαν οἱ ἀντίπαλοι τῶν νατουραλιστῶν—ἔχει ὁ ἄνθρωπος· οἱ περιγραφὲς αὐτὲς μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς μάλιστα ὅτι εἶναι τὸ φόρτε του· ἀλλὰ θὰ ἦταν ἄδικο ἂν τοῦ κολλούσαμε τὴν ἐτικέτα, ἁπλῶς καὶ μόνη, τοῦ ζολαδικοῦ διηγηματογράφου, καὶ παρυβλέπαμε τὶς ἄλλες μεριὲς τοῦ ταλέντου του. Στὸν τόμο τοὐλάχιστον ποὺ ἐξέδωκε τελευταῖα ὁ κ. Μυριβήλης, καὶ ὁ ὁποῖος περιέχει πέντε διηγήματα, φαίνεται ἀρκετὰ πολύμορφος ἡ τέχνη του, καὶ στὴν οὐσία καὶ στὴν ἔκφρασή της. Δέν περιορίζεται μόνον στὴν περιγραφὴ τοῦ κόσμου τῶν ἐνστίκτων καὶ τῶν τυφλῶν ὁρμῶν, ὅπως ὁ Ζολᾶ καὶ μερικοὶ μαθηταί του—ὄχι ὅλοι—ὁ κ. Μυριβήλης, ἀλλὰ ἐπεκτείνεται, χωρὶς νὰ εἶναι βέβαια ψυχογράφος καὶ ψυχαναλυτής, καὶ στὸν ψυχικὸ καὶ αἰσθηματικὸ κόσμο. Ἐξ ἄλλου, ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἀντικειμενικότητα, τὴν σχεδὸν ἐπιστημονική, τῶν νατουραλιστῶν, βάζει πάντα στὰ διηγήματα του καὶ κάτι ἀπὸ τὸ ἄτομό του : οἶκτο, χιοῦμορ, εἰρωνία, μῖσος, λυρικὴ ὀργή. Τὸ «Βγενάκι» αἴφνης, ἡ κωμικοτραγικὴ αὐτὴ ἱστορία ἑνὸς «ἀνεψιόγκαστρώματος», δέν ξεχειλίζει μόνον ἀπὸ χιοῦμορ, ἀλλ' ἀπὸ ἕναν βαθύτατο οἶκτο συγχρόνως. Χαμογελᾷ—χωρὶς νὰ τὸ θέλει ἴσως,—γιὰ τὸ κωμικὸ ἀτύχημα τῆς ἡρωΐδος του ὁ συγγραφεύς, ἀλλὰ καὶ συμπονεῖ τὴν ἄτυχη αὐτὴ γυναῖκα ποὺ ὅλα τἄχει καὶ μόνον ἕνα παιδάκι τῆς λείπει, καὶ ὅταν ἐπιτέλους νομίζει ὅτι θ' ἀποκτήσει καὶ τὸ συμπλήρωμα τῆς εὐτυχίας της, ἀφοῦ ὡς ἕνα σημεῖο καὶ ὡς ἕνα βαθμὸ τοὐλάχιστο τῆς παρουσιάζονται ὅλα τὰ φαινόμενα τῆς ἐγγυμοσύνης, ἔρχεται ὁ γιατρὸς καὶ τὴν βγάζει ἀπὸ τὴν πλάνη της.

«Ἡ ντροπὴ τὴν ἔπνιγε. Δάγκανε δυνατὰ τὸ κάτω τάχεῖλι της, καὶ σὰν φόρεσε ὁ γιατρὸς τὸ γάντι καὶ βάλθηκε νὰ τὴν ψάχνει ὡς μέσα στὰ κατόβαθα τοῦ κορμιοῦ της, ἔκλεισε τὰ μάτια της ποὺ φούσκωναν ἀπ' τὰ δάκρυα, γιὰ νὰ μὴ βλέπει αὐτὴ τὴ βάρβαρη σκηνὴ ποὺ τὴν ταπείνωνε ἀνείπωτα, καὶ παραδόθηκε σ' ἕνα πνιχτὸ ἀναφυλλητό. Σὰν τέλειωσε τὸ μαρτύριο, ἀπόμεινε ἔτσι ἀποκαμωμένη, ἀμίλητη, τσακισμένη ἀπὸ μιαν ὑπέρτατη ντροπὴ καὶ τρομάρα. Τὸ σπλάχνα της τρέμανε, τρέμανε, τρέμανε».

Διήγημα στὴν κυριολεξία, ψυχογραφικὸ δηλαδή, σ' ὅλον αὐτὸ τὸν τόμο τοῦ κ. Μυριβήλη, εἶναι μόνον τὸ «Βγενάκι». Οἱ «Χωρατατζῆδες» μοιάζουν μ' ἄλλον μὲ ἠθογραφία, «Οἱ κάλπηδες» ἔχουν τὸν τόνο καὶ τὸν τύπο παραμυθιοῦ, καὶ ὁ «Πόλεμος» καὶ τὸ «Θυσία στὸν ἥλιο» εἶναι ἀφηγήματα—ἐντυπώσεις πολεμικαὶ καὶ τὰ δύο,—καὶ ὄχι διηγήματα.

Ὡστόσο, στὰ δύο τελευταῖα μοῦ φαίνεται ὅτι δεικνεται καλλιτερα παρ' ὅ,τι σ' ὅλα τ' ἄλλα τὸ περιγραφικό, τὸ ὠμὸ καὶ χυπητό, καθὼς εἶπα, ταλέντο τοῦ κ. Μυριβήλη. Ὄχι μόνον γιατὶ τὸ θέμα του δίνει λαβὴ γιὰ ὡρισμένου εἴδους περιγραφές, ἀλλὰ καὶ γιατὶ αὐτὲς τοῦ ἀρέσουν περισσότερο, αὐτὲς κεντυχαίνει πιὸ πολύ, βρισκομε στὰ δύο πολεμικὰ ἀφηγήματα τοῦ κ. Μυριβήλη εἰκόνες καὶ ἐντυπώσεις ποὺ ἀπευθύνονται στὰ νεῦρα καὶ στὴν αἴσθηση πιὸ πολύ, παρὰ στὸ πνεῦμα. Τοῦ ἀρέσει ν' ἀνακατώνει τὴν φρίκη μὲ τὴν ἡδονή, καὶ εἶναι γνωστὸ πόσο τὸ μίγμα αὐτὸ μιλάει στὶς αἰσθήσεις.

«Ἤτανε ὅλο μικρὰ μικρὰ βήματα (πρόκειται γιὰ ἕνα χορὸ ὀθωμανίδων παρθένων ποὺ τὶς αἰχμαλωτίζουν Ἕλληνες). Οἱ φτέρνες τους λὲς δέν ξεκολνοῦσαν ἀπ' τὸ χαλί. Τὰ πόδια τους σιγογλυστροῦσαν ἑνωμένα, κολλητὰ τόνα μὲ τἄλλο. Μὰ κυρίως δὲ χόρευαν τὰ πόδια. Χόρευε τὸ κορμί. Χόρευε ὁλόκαιρο τὸ κρουστό τους κορμὶ καὶ κάθε μυώνας του, καὶ ξεχωριστὰ κάθε μελος του, καὶ κάθε λιχταριστὴ στρογγυλάδα του, καὶ κάθε προκλητικὴ γωνίτσα του . . .»

Ἡ περιγραφὴ τῶν μαλλιῶν τῶν κοριτσιῶν ποὺ χορεύαν, εἶναι ἀκόμη ζωντανώτερη :

«Ὁτες λύθηκαν ξαφνικὰ ἀπ' τὸ βάρος τους τα μαλλια τῆς μανῆς καὶ χυθήκανε πάνου στὸ βυζαντινὶ χαλί, χρυσᾶ. Κατόπι λυθήκανε καὶ τῆς ἄλλης νῆς. Μαζύ τους χυθήκανε πάνου στὸ τραπέτο κ' ἕνα σωρὸ χρυσᾶ κουκουτσάκια σταῖρι, ποὖχανε τρυπώσει ἐκεῖ σὰ χωθήκανε μὲς στὴν ἀποθήκη. Ἤτανε ὁλόγυμνα, ὁλοζώντανα μαλλιά, ἤτανε χρυσόξανθα, φωτισμένα ἀπ' τὶς φλόγες τοῦ τζακιοῦ, ἤταν ἄφθονα σὰν ἕνας φωτεινὸς καταρρακτης. Γιόμισαν τὴ σάλα μὲ το μῦρο τοῦ ἱδρῶτα τους τὸ ἐρεθιστικό, μὲ τὴ λαμψη τους ποὺ φλόγιζε. Ἤτανε σὰ νάδειαζαν ἀργὰ ἀργὰ πάνου στὸ χαλὶ δυὸ μεγάλα φαρφουρένια βάζα ξεχειλισμένα ἀπὸ σφιχτὸ μέλι, ποὺ χυνάτανε χάμου στὸ πάτωμα σὲ παχειὲς λοῦνες».

Εἶναι φανερὸ ὅτι ὁ κ. Μυριβήλης παρασύρεται ἀπ' τὶς περιγραφὲς τοῦ—καὶ μάλιστα ὅταν πρόκειται γιὰ περιγραφὴ σὰν τὴν τελευταία—ὅτι συχνὰ περιγράφει γιὰ νὰ περιγράψῃ.

Ὁ ἐξωτερικὸς κόσμος τὸν ἐνδιαφέρει περισσότερο παρ' ὅ,τι ὁ ἐσωτερικός. Δρᾶσις ὅμως ὑπάρχει πάντοτε στὰ διηγήματά του, καὶ τὸ ὕφος του, ἕνα ὕφος ζωηρό, γοργό, ἔντονο, (μολονότι ὄχι πάντοτε καθαρῶς καλλιτεχνικό,) μεγαλώνει τὴν ἐντύπωση τοῦ γοργοῦ ποὺ ἀναδίδεται ἀπ' ὅλα τὰ διηγήματά του.

Π.

Τραγούδια τῶν Σαρακατσαναίων, συλλεγέντα ὑπὸ Ε. Τζιάτζιου.

Ὁ Σύλλογος πρὸς διάδοσιν Ὠφελίμων Βιβλίων, εἰς τὴν σειρὰν τῆς λαογραφικῆς του βιβλιοθήκης, μᾶς δίδει τὴν ἐνδιαφέρουσαν αὐτὴν συλλο-

γὴν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν ποὺ ψάλλουν οἱ Σαρακατσαναῖοι, οἱ βλαχοποιμένες αὐτοὶ ποὺ κατάγονται ἀπὸ τὴν Ἤπειρον, καὶ ἀργότερα διασπάρηκαν εἰς τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θράκην καὶ ἕως τὴν Σερβίαν καὶ Βουλγαρίαν.

Τὰ τραγούδια αὐτὰ δείχνουν πόσον οἱ Σαρακατσαναῖοι διατηροῦν ἑλληνικὴν συνείδησιν καὶ πόσον ἡ γλῶσσα των εἶναι ζωντανὴ καὶ πλουσία. Κινοῦν δὲ τὸ ἐνδιαφέρον μας, διότι βλέπομεν συχνὰ ν' ἀρνῶνται τὴν ἐμπνευσίν των ἀπὸ σύγχρονα γεγονότα.

Καὶ τοῦτο μαρτυρεῖ ὅτι ἡ λαϊκὴ Μοῦσα εἶναι ἀκόμη ζωντανή, ἡ φωνή της δὲν ἀντιλαλεῖ μόνον ἀπὸ τὰ βάθη τοῦ περασμένου καιροῦ. Τραγουδεῖ τὴν δολοφονίαν τοῦ Παύλου Μελᾶ, τοῦ ἥρωος τοῦ Μακεδονικοῦ ἀγῶνος:

Τρεῖς περδικοῦλες κάθονταν σεῖς Σιάτιστας τὴ ράχη,
εἶχαν τὰ νέχια κόκκινα καὶ τὰ φτερά βαμμένα,
εἶχαν καὶ στὰ κεφάλια τους μαντίλια λερωμένα.
Τὸν Παῦλο μας τὸν ἄρπασαν, τὸν ἔχουν λαβωμένο.

Ἐπίσης ἄλλο δημοτικὸ τραγοῦδι ἀναφέρεται εἰς τὸν ἐν Θεσσαλονίκῃ δολοφονηθέντα βασιλέα Γεώργιον Α'.

Φέτος δὲν παίουν οἱ βροχές, δὲν παίουν τὰ χαλάζια,
φέτος δὲν παίει ὁ πόλεμος, δὲν παίουν τὰ κανόνια,
θὰ κλάψουν μάνες γιὰ παιδιὰ καὶ τὰ παιδιὰ γιὰ μάνες,
θὰ κλάψουν καὶ δυὸ νιόνυφες, θὰ κλάψουν γιὰ τοὺς ἄντρες,
θὰ κλάψῃ κ' ἡ βασίλισσα τὸ Γιῶργο βασιλέα.

Ἡ συλλογή, ἐκτὸς τῶν ἱστορικῶν, περιέχει καὶ τραγούδια τοῦ χοροῦ, τῆς ξενιτειᾶς, τῆς ἀγάπης, μοιρολόγια, παραλογές, σατυρικὰ κλπ. Τὰ πλεῖστα διαφέρουν τῶν γνωστῶν, τῶν συμπεριληφθέντων εἰς ἄλλας συλλογὰς δημοτικῶν τραγουδιῶν. Εὑρίσκονται ὅμως καὶ ἄλλα, μὲ ἀσήμαντους διαφοράς, γνωστά, ἐπανειλημμένως δημοσιευθέντα πρότερον. Νομίζομεν ὅτι ἡ ἀναδημοσίευσις αὐτὴ παραλλαγῶν, διαφερουσῶν κατὰ μίαν φράσιν, ἢ καὶ μίαν λέξιν, εἶναι ἄσκοπος, ἔλαβε δὲ καὶ μεγάλην διάδοσιν ἐσχάτως. Θὰ ἦτο ἐπάναγκες ἐφεξῆς νὰ δημοσιεύωνται μόνον δημοτικὰ τραγούδια ἀνέκδοτα, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν τοιαῦτα, διότι δὲν βλέπω ποία ὑπηρεσία παρέχεται εἰς τὴν Λαογραφίαν, ὅταν μᾶς σερβίρουν ἀνατυπώσεις τραγουδιῶν γνωστῶν ἀπὸ τὰς συλλογὰς τοῦ Πάσσωβ, τοῦ Ζαμπελίου, τοῦ Ἀραβαντινοῦ, τοῦ Γιανναράκη, τοῦ Λεγκρὰν καὶ τῶν ἄλλων.

Ὁ κ. Τζιάτζιος δὲν ὑπάγεται εἰς τὴν κατηγορίαν αὐτὴν τῶν ἀντιγραφέων τῶν λαϊκῶν κειμένων. Εἰργάσθη εὐσυνειδήτως, ἔζησε μαζὶ μὲ τοὺς Σαρακατσαναίους καὶ συνέλεξε τὸ ὑλικὸν τοῦ βιβλίου του ἀπὸ τὴν ζωντανὴν πηγὴν τοῦ προφορικοῦ λόγου, ἀπὸ τὸ στόμα βλαχοποιμένων, τοὺς ὁποίους μνημονεύει ὀνομαστί.

Ω

Leftéris Alexiou: Vers Français d'un Grec.

Μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ κ. Ἀλεξίου ἐξέδωκε καὶ κάποτε ἄλλοτε μιὰ γαλλικὴ συλλογή, πάνε χρόνια τώρα. Ἦταν καὶ ἐκείνη, ἂν δὲν γελιέμαι, τῆς ἰδίας τεχνοτροπίας καὶ ἐμπνεύσεως μὲ τὴν σημερινή του, δηλαδὴ ρονσαρικῆς.

Ὁ κ. Ἀλεξίου εἶναι ποτισμένος ἀπὸ τὸν Ρονσὰρ τόσο ὥστε, θέλοντας καὶ μή, σχεδὸν τὸν μιμεῖται. Κάπου κάπου ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ρονσαρικὴ ἐπίδραση, ἀλλὰ τότε οἱ στίχοι του παίρνουν κάτι τὸ μαθητικό, μὲ μιὰ φανερώτατη ἀπήχηση τῶν «Στροφῶν» τοῦ Μορεᾶ:

Seul, sans but, sans amour,
avec la nostalgie
d' un soir sans fin, sans lendemain,

fletri par l' ascétisme
et rejetant l' orgie,
je renonce à mon sort humain.

Soudain, en ma lenteur
extrême d' existence
un essaim de bruits me parvient.

Est-ce un oiseau qui chante?
[Est-ce un enfant qui danse?]
Qu' a-t-il mon cœur qui se souvient?

Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῶν ποιημάτων του, δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω γιατὶ ὁ κ. Ἀλεξίου γράφει γαλλικά. Ἀσφαλῶς, καὶ ἂν ἀκόμη κατέχει στὴν ἐντέλεια τὴν γαλλικὴ γλῶσσα καὶ τὴν γαλλικὴ προσωδία, (ποὺ δὲν τίς κατέχει· φαίνεται καὶ ἀπ' τοὺς παραπάνω στίχους), εἶναι ἀδύνατο νὰ τίς αἰσθάνεται σὰ Γάλλος. Γιατὶ λοιπὸν προδίδει τὴν γλῶσσα του; Δὲν τὸ λέγω βέβαια αὐτὸ ἀπὸ ἐθνικιστικὴ πρόληψη, ἀλλὰ γιατὶ πιστεύω—οἱ ἐξαιρέσεις εἶναι σπανιώτατες—ὅτι ἕνας λογοτέχνης δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκδηλωθῇ τέλεια, μὲ ὅλη τὴν ἄνεση καὶ τὴν ἐλευθερία, παρὰ μόνον στὴ μητρική του γλῶσσα. Ὁ κ. Ἀλεξίου ἔχει λογοτεχνικὰ χαρίσματα. Τὰ ἔδειξε στοὺς ἑλληνικούς του στίχους. Ἂς μὴν τὰ σπαταλᾶ λοιπὸν σὲ ἀπόπειρες ποὺ εἶναι καταδικασμένες νὰ μείνουν ἄγονες. Ἀρκετοὺς ξεγέλασε ἡ δόξα τοῦ Μορεάς. Καμμιὰ ἀνάγκη νὰ ξεγελαστοῦν καὶ ἄλλοι.

Π.

Κ. Βιτάλη: Διηγήματα (Σειρὰ πρώτη. Μὲ Πρόλογο Λευτέρη Ἀλεξίου).

Ὁ κ. Βιτάλης,—φαίνεται καὶ ἀπὸ ἕνα σκίτσο του ποὺ προτάσσει στὸ βιβλίο,—εἶναι νεώτατος. Γιατὶ βιάστηκε τόσο νὰ ἐκδώσει τὰ λίγα αὐτὰ διηγηματάκια του, ποὺ μοιάζουν μᾶλλον μὲ καλὲς μαθητικὲς ἐκθέσεις παρὰ μὲ διηγήματα; Ὅλα εἶναι θεματογραφήματα. Πουθενὰ δὲν διακρίνει κανεὶς ἕνα προσωπικὸ τόνο, κάτι ποὺ νὰ πηγάζει ἀπὸ τὴν ἄμεση παρατήρηση, ἀπὸ τὴν γνώση, ἀπὸ τὴν πεῖρα τοῦ ἰδίου τοῦ συγγραφέως. Ἀλλ' οὔτε καὶ διάβασε ἀρκετὰ ὁ κ. Βιτάλης. Ἂν ἐδιάβαζε, ὁ ἐρασιτεχνισμός του θὰ ἦταν πιὸ ἐκλεκτικὸς καὶ τὸ ὕφος του κάπως καλλιτεχνικώτερο.

Δὲν εἶναι ὡστόσο—μάλιστα ἂν τὰ κρίνει κανεὶς ὡς πρωτόλεια—ἐντελῶς ἀσήμαντα τὰ μικρὰ αὐτὰ ἀφηγήματα τοῦ κ. Βιτάλη. Κάπου κάπου ἔχουν ἕνα τόνο λυρικό, ἀρκετὰ συμπαθητικό, ποὺ τὸν χαλᾶ ὅμως καὶ ἡ συμβατικότης, ὁ μελοδραματισμὸς τῶν θεμάτων.

Δὲν ξέρω τί θὰ κάνει στὸ μέλλον ὁ νεαρὸς διηγηματογράφος. Ἔτσι καθὼς παρουσιάζεται στὴν πρώτη αὐτή συλλογή του, δὲν φανερώνει ἀναμφισβήτητο ταλέντο. Καθόλου ὅμως ἀπίθανο, ἂν ἐπιμεληθεῖ τὴν τέχνη του καὶ ἂν μελετήσει, νὰ παρουσιάσει μιὰ μέρα κάτι πολὺ πιὸ καλό.

«Δὲν πρέπει ποτὲ ν' ἀπελπίζεται κανείς», ἤπως ἔλεγε καὶ μιὰ χαριτωμένη γαλλίδα τοῦ 18ου αἰῶνος, σ' ἕναν ποὺ τὴν ἀγαποῦσε χωρὶς νὰ τοῦ ἀνταποδίδει τὸν ἔρωτά του.

Π.

Ντόρου Ντορῆ: Ἀπὸ τὰ Τραγούδια τοῦ Παρανθρώπου.

Ὡς τώρα εἴχαμε ὑπάνθρωπο καὶ ὑπεράνθρωπο· δὲν εἴχαμε παράνθρωπο. Ἀλλὰ νὰ ποὺ λανσάρεται τώρα καὶ ἡ λέξις αὐτὴ ἀπὸ τὸν κ. Ντόρο Ντορῆ στὴν νεόβγαλτη συλλογή του. Τί ἐννοεῖ μὲ τὸ Παράνθρωπος ὁ κ. Ντόρος Ντορῆς; Μυστήριο! Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅ,τι καὶ ἂν ἐννοεῖ, οἱ στίχοι του δὲν εἶναι πολύ... παρανθρωπινοί. Ὁ κ. Ντορῆς μιμεῖται τοὺς «Ἰάμβους καὶ Ἀναπαίστους» τοῦ Παλαμᾶ. Ἡ μίμησις εἶναι καταφανὴς ἀλλ' ὄχι καὶ πολὺ ἄτεχνη:

Νύχτα θεοκατάρατη,
ποὺ τὴν ἔπνιγε ἡ φοβέρα,
μιὰ νεκρὴ μὲ γέννησεν
ἀπὸ ζωντανὸ πατέρα.

Ξάπλωσε ἡ τρανὴ Ζωὴ
στοῦ κορμιοῦ μου τὰ ρημάδια,
μὰ ἔμειναν στὰ στήθια μου
τοῦ θανάτου τὰ σημάδια.

Καὶ γυρνῶ ζωντόνεκρος,
ἀπ' τὸν πόνο ἀποσταμένος,
ξένος γιὰ τοὺς ζωντανούς,
γιὰ τοὺς πεθαμένους ξένος.

Εἶναι πλήρης ἡ μίμησις. Ὁ κ. Ντόρος δὲν μιμεῖται μόνον τὴν τεχνοτροπία,—στροφή, μέτρα, ρυθμούς,—ἀλλὰ καὶ αὐτὸ ἀκόμη,—ὅσο μπορεῖ, φυσικά,—τὸ βάθος τῆς Παλαμικῆς ποιήσεως. Οἱ στίχοι του ἔχουν τόνο ἐντελῶς φιλολογικό, ψεύτικο, καὶ ὅπου ἐπιχειρεῖ νὰ τοὺς δώσει κάτι τὸ στοχαστικό, ρητορεύει.

Ὁ κ. Ντορῆς ὀνομάζει τὰ ποιήματά του «variazione» (πρώτη, δεύτερη καὶ οὕτω καθεξῆς). Δικαίωμά του νὰ τὰ ὀνομάσει ὅπως θέλει. Γιατὶ ὅμως στὸ τέλος καθενὸς ἐθεώρησε ἀναραίτητο νὰ βάλει τὶς περίεργες αὐτὲς σημειώσεις: «στὰ 30—35 χρόνια μου», «στὰ 40 χρόνια μου», «στὰ 45 χρόνια μου» κ. τ. λ.; Μήπως γιὰ τὴν ἱστορία;

Π.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἀλκ. Ἀργυροπούλου: «Νεοελληνικὴ Μοῦσα». (Συλλογὴ ἐκλεκτῶν ἔργων ὅλων τῶν Ἑλλήνων λογοτεχνῶν, ἀπὸ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ρήγα ὡς σήμερα.) Ἐκδόται: Τζάκας, Δελαγραμματικας καὶ Σα, Ἀθῆναι. Δρ. 50.

Ἰκκολύτου Γκοφστέττερ: «Ἀπὸ τὸν Μαρξισμὸν πρὸς τὸν Λενινισμόν». Μετάφρασις Κώστα Καστρινοῦ. Ἔκδοσις ἐφημερίδος «Τὸ φῶς», Θεσσαλονίκη. Δρ. 10.

Παναγ. Μαυρέα: «Ἔλεγοι» Σειρὰ Γ'. Ἀθῆναι. Δρ. 7.50.

Χάνφορντ Βάρ: «Ἡ νεανικὴ ἡλικία». Μετάφρ. Μ. Γ. Μιχαηλίδου. Ἔκδοσις Συλλόγου Ὠφελίμων Βιβλίων. Δρ. 4.80.

Ε. Π. Παπανούτσου: «Ἡ Τριλογία τοῦ Πνεύματος: Τέχνη, Ἠθική, Ἐπιστήμη». Ἔκδοσις «Γραμμάτων». Ἀλεξάνδρεια. Γρ. Δ. 15.

ΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΜΑΣ

Ἀπὸ τὴν ἔκθεσιν Τόμπρου-Χατζηκυριάκου. — Ἡ πρώτη εἰκὼν παρουσιάζει τμῆμα τῆς Στοᾶς Στρατηγοπούλου ὅπου ἡ ἔκθεσις τοῦ γλύπτου κ. Μ. Τόμπρου καὶ τοῦ ζωγράφου κ. Χατζηκυριάκου. Τοῦ πρώτου δημοσιεύομεν καὶ τὴν «Σκεπτομένην», ἀγαλμάτιον «πρότυπον μικρᾶς κλίμακος». Τοῦ ἰδίου γλύπτου καὶ ἄλλα ἔργα ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὴν «Νέαν Ἑστίαν» καθὼς καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ ἐνθουσιῶδες ἄρθρον τοῦ Γάλλου τεχνοκρίτου Σαλμόν. Πᾶς λόγος λοιπὸν περιττεύει. Ἄλλωστε ὁ κ. Τόμπρος εἶναι διεθνοῦς πλέον φήμης καλλιτέχνης, καὶ καθ' ὃν χρόνον ἐκθέτει ἐδῶ τὰ ἔργα του, ἐκθέτει καὶ εἰς τὸ Παρίσι, ὅπου οἱ κριτικοί, διαφορετικοὶ κάπως ἀπὸ τοὺς ἰδικούς μας, ἐκφράζονται περὶ τοῦ Ἕλληνος ἐνθουσιωδῶς.

Ἠθέλαμεν νὰ δώσωμεν δείγματα καὶ τῆς καλῆς τέχνης τοῦ κ. Χατζηκυριάκου. Δυστυχῶς αἱ φωτογραφίαι ποὺ μᾶς ἐδόθησαν δὲν ἦσαν κατάλληλοι. Ἂς ἀρκεσθοῦν λοιπὸν οἱ ἀναγνῶσται τῆς «Νέας Ἑστίας» εἰς τοὺς δύο πίνακας, —«Ἀκρόπολις», «Τὸ τεῖχος»—οἱ ὁποῖοι διακρίνονται ἀρκετὰ καλὰ καὶ εἰς τὸ δημοσιευόμενον τμῆμα τῆς Ἐκθέσεως.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ Κ' ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

Εἰς τὸ «*Ἐλεύθερον Βῆμα*» ἐκτενὲς ἄρθρον τοῦ κριτικοῦ του συνεργάτου κ. Φ. Πολίτη περὶ τοῦ νέου βιβλίου τοῦ κ. Ἄλκη Θρύλου «Στοχασμοὶ γιὰ τὸ Δημοτικὸ τραγούδι καὶ ἄλλοι στοχασμοί».

— Περὶ τοῦ ἰδίου βιβλίου, κριτικὴ τοῦ κ. Πέτρου Χάρη εἰς τὴν «*Ἑλληνικήν*». Εἰς τὴν ἰδίαν ἐφημερίδα ὁ κ. Χάρης παρακολουθεῖ τὴν θεατρικὴν κίνησιν διὰ τακτικῶν καὶ ἐκτενῶν κριτικῶν ἄρθρων.

— Εἰς τὴν «*Πρωΐαν*», ἄρθρον τοῦ κ. Γ. Πράτσικα περὶ τοῦ ἀποθανόντος Γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ Φρανσουὰ ντὲ Κυρέλ.

—Ἐνδιαφέρουσα ἀνταπόκρισις τοῦ κ. Βεκιαρέλη περὶ τοῦ Ρουμανικοῦ Θεάτρου ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἑσπερινὸν «*Ἔθνος*».

—Ἐλάβομεν τὸ πανηγυρικὸν φύλλον τῆς «*Ν. Ἀληθείας*» Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖον ἡ ἐφημερὶς αὕτη ἐξέδωκεν ἐπὶ τῇ συμπληρώσει εἰκοσιπενταετίας ἀπὸ τῆς ἐκδόσεώς της. Περιέχει χαιρετισμοὺς καὶ εὐχὰς τοῦ Προέδρου τῆς Δημοκρατίας καὶ διαφόρων πολιτικῶν προσώπων,

καὶ συνεργασίαν τῶν κκ. Σταμ. Σταματίου, Κ. Σνάκ, Γ. Σωτηριάδου, Κ. Γ' Κουρτίδου κά.

— «*Ἐφημερὶς τῶν Κεφαλλήνων*», ἑβδομαδιαία, ἐκδιδομένη ἐν Ἀθήναις. Διευθυνται Δ. Μανέντης καὶ Η. Βελάνδος. Εἰς τὰ ὑπ' ἀριθ. 7 καὶ 8 φύλλα, τὰ ὁποῖα ἐλάβομεν, δημοσιεύεται συνεργασία τῶν κκ. Ρεγάρδου Λιβαθηνοπούλου, Γ. Καββαδία, Α. Μανέντη, Ἀλ. Ἀλεβιζάτου, Γ. Μολφέτα, ἀρχίζει δὲ καὶ ἕνα κεφαλλονίτικο μυθιστόρημα ὑπὸ Μ. Αν.

—Εἰς τὴν «*Ἑπτανησιακὴν Ἠχὼ*» δύο ἄρθρα τοῦ κ. Α.Χ. Ζώη μὲ τὸν τίτλον «Φώσκολος καὶ Νεράντζης», ἀφιερωμένα «τῷ Μ. Ἐ. Σιγούρῳ».

— «*Ἰκαρικὴ Φωνή*», δεκαπενθήμερος πολιτικὴ ἐφημερὶς ἐν Ἁγίῳ Κηρύκῳ Ἰκαρίας. Διευθυντὴς Κ. Ν. Διαμαντίδης. Εἰς τὸν δον ἀριθμόν, ὁραία μετάφρασις τοῦ τροπαρίου τῆς Κασσιανῆς ὑπὸ Γ. Θέμελη, καὶ τὸ «Φιλικὸ Δῶρο» διήγημα ὑπὸ Α. Λεβαντάκη.

— Εἰς τὸ Γ' φυλλάδιον τῶν «*Νέων Ρυθμῶν*» τῆς Δράμας δημοσιεύονται ποιήματα τῶν κκ. Ἀπ. Μαμμέλη, Κ. Δρακοπούλου. Α. Μετζελίδη καὶ Σ. Καραϊσκάκη· διηγήματα Σ. Φιλύρα καὶ Α. Κόκκινου· βιβλιοκρισία τοῦ κ. Α. Τερμίτη κλπ. κλπ. Δημοσιεύεται ἐπίσης εἰς συνεχείας ἕνα κοινωνικὸν δρᾶμα τοῦ κ. Μ. Βάλσα.

—Ἐλάβομεν τὸν πρῶτον ἀριθμὸν τῆς «*Ἐκπαιδευτικῆς*», ὀργάνου τῆς «Νέας Διδασκαλικῆς Ὁμοσπονδίας», μὲ πλουσίαν ἀρθρογραφίαν σχετικὴν μὲ τὴν διδασκαλικὴν σωματειακὴν κίνησιν.

— Εἰς τὴν «*Σάλπιγγα*» τῆς Μυτιλήνης ὁ ζωγράφος κ. Φ. Ἀνατολέας, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ ποιητής, ἐδημοσίευσε μακρὰν κριτικὴν περὶ τῶν «Διηγημάτων» τοῦ κ. Μυριβήλη. Ἰδοὺ τὸ συμπέρασμα τοῦ κ. Ἀνατολέα: «Ὑπάρχουν βέβαια στὸν τόμο τοῦ κ. Μ. καὶ μερικὰ χαρίσματα καὶ θὰ εἴμαστε ἄδικοι ἂν δὲν τἀναγνωρίζαμε. Χαρίσματα περιγραφικά. Κυρίως ἡ εἰκόνα τοῦ Πανικοῦ καὶ ὁ Χορὸς τῶν δύο τουρκισσῶν εἶναι καλὲς περιγραφὲς ποὺ ἔχουν τὴν ἀξία τους. Αὐτοτελὲς διήγημα δὲν εἶναι κανένα. Τὰ δύο πολεμικὰ εἶναι ἐντυπώσεις μᾶλλον ἀπὸ τὸ μέτωπο. Μόνο διηγήματα δὲν εἶναι. Τὰ ἄλλα τρία εἶναι πολὺ μέτρια πράγματα . . . . Κάθε ἔργο τέχνης κρέπει νὰ μᾶς παρέχει, κυρίως μὲ τὴν ὑποβλητικότητά του (νόημα τῆς τέχνης), τὴν ἀνώτερη ἐκείνη συγκίνηση ποὺ πάντα ζητᾶ κανεὶς νὰ βρεῖ σ' ἕνα ἀληθινὸ δημιούργημα. Δυστυχῶς στὰ διηγήματα τοῦ κ. Μ. δὲν μᾶς δίνεται οὔτε μιὰ φορὰ ἡ εὐχαρίστηση αὐτή. Ἡ τέχνη εἶναι ὁλοσδιόλου ἄλλο πρᾶγμα ἀπὸ ὅ,τι τὴν ἐφαντάσθη ὁ κ. Μ., τοῦ ὁποίου τὸ ἔργο εἶναι ἕνα πρᾶγμα ἄψυχο, περιγραφικό, ἐπιφανειακό, χωρὶς βάθος. Ὅλα του τὰ διηγήματα στεροῦνται ἀρχιτεκτονικῆς. Παρουσιάζουν μιὰ περιγραφικὴ χλιδὴ καὶ τίποτε ἄλλο. Ἕνα κτίριο χωρὶς ρυθμό, ὅσα ἀραβουργήματα καὶ στολίδια κι' ἂν ἔχει, δὲν μπορεῖ νὰ ἔχῃ ἀξία ἀρχιτεκτονική. Ὁ κ. Μ. δὲν κρατᾶ οὔτε μιὰ φορὰ τὸ ἀνατομικὸ νυστέρι γιὰ νὰ μᾶς δείξῃ τὶς πληγὲς τῆς ζωῆς καὶ τῆς κοινωνίας, ἢ τοῦ ἀνθρωπίνου συνόλου. Γι' αὐτὰ τὸ ἔργο του εἶναι ἐφήμερο καὶ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει ἀξιώσεις ζωῆς. Δὲν βρίσκουμε πουθενά, σὲ κανένα διήγημά του, οὔτε ἕνα διάλογο σφιχτοδεμένο καὶ ὑποβλητικό. Οὔτε μιὰ ἀνησυχία γιὰ τὰ προβλήματα τῆς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ἀντικρύζει σὰν κανένας δανδῆς ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς κοκετταρίας του καὶ τὴν παίρνει γιὰ φλέρτ. Ὁ πόλεμος—θέμα τεράστιο—εἶναι γιὰ τὸν κ. Μ. «ἐκδίκηση» ἀπὸ τὴν ὁποία λείπουν μόνο τὰ «ζήτω» μιᾶς κομματικῆς διαδηλώσεως ἢ ἑνὸς κυρίου ἄρθρου. Ἡ δυστυχία ποὺ σκορπᾶ δὲν τὸν συγκινεῖ παρὰ γιὰ νὰ περιγράψει σὰν σχολαστικὸς γιατρὸς τὸ μέγεθος καὶ τὸ εἶδος τῶν πληγῶν, καὶ ὄχι σὰ συγγραφέας τὴ φρίκη του, τὶς συνέπειές του τὶς κοινωνικὲς καὶ τὸ ρημαγμό του. Καὶ ὄχι μόνο αὐτό, ἀλλὰ τὸν ἀφίνει τόσο ἀσυγκίνητο, ὥστε νὰ παρασύρεται καὶ νὰ κατορθώνει νὰ μᾶς περιγράφει πράγματα ἀπίθανα, ὅπως ἡ διήγηση γιὰ τὴ φωτογραφία τῆς γυναικὸς τοῦ σκοτωμένου Ἰωάννου. Πράγματα ἀψυχολόγητα τελείως καὶ φανταστικά».

— Εἰς τὸ 3ον τεῦχος τοῦ «*Παρθενῶνος*» δημοσιεύει ἄρθρον περὶ τῶν σεισμῶν τῆς Κορίνθου ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Θεόδ. Σκοῦφος. Ἰδοὺ τὸ ἀξιοπρόσεκτον συμπέρασμα τοῦ εἰδικοῦ: «Τὰ ἐκ τοῦ σεισμοῦ τῆς 22ας Ἀπριλίου ἐ. ἔ. ἐπελθόντα μορφολογικὰ γεγονότα κατέδειξαν ὅτι πρόκειται περὶ τεκτονικοῦ σεισμοῦ. Ἐν τούτοις ἐκρίθη σκόπιμον, χάριν τῶν σπουδαστῶν, νὰ ἐπισκεφθῶμεν τὸ ἐσβεσμένον ἡφαίστειον Ὄλγα καὶ τὸ λείψανον αὐτοῦ, τὴν θειωνιὰν τοῦ Σουσακίου, ἵνα καταδειχθῇ ὅτι τὸ ἡφαίστειον εἶναι τελείως ἀμέτοχον τοῦ γενομένου σεισμοῦ. Ἡ γεωλογικὴ μελέτη ἀπὸ τῆς Κακῆς Σκάλας μέχρι τοῦ Ἰσθμοῦ, καὶ ἐκεῖθεν μέχρι τοῦ Λουτρακίου καὶ τῶν περιχώρων τῆς Κορίνθου, ἐπιστοποίησε τὴν ὕπαρξιν συστήματος μεγίστων νεογενῶν ρηγμάτων ἐκ ΝΑ πρὸς τὰ ΒΔ, δι' ὧν ἐπῆλθεν ἡ μονόπλευρος ταφροειδὴς ἐγκατακρήμνισις τοῦ Κορινθιακοῦ καὶ Σαρωνικοῦ κόλπου καὶ ὁ χωρισμὸς τῆς Πελοποννήσου ἀπὸ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος. Ἔτι δὲ ἐπιστοποίησε τὴν ὕπαρξιν ὁμοίων πολυαρίθμων μετανεογενῶν ρηγμάτων ἐκ ΒΑ πρὸς τὰ ΝΔ, δι' ὧν ἐπῆλθεν ὁ ρηξιγενὴς σχηματισμὸς τοῦ κέρατος τῶν νεογενῶν στρωμάτων τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου μέρους τοῦ ὁποίου ὑφίσταται ἡ σιδηρᾶ γέφυρα ἡ συνδέουσα ἤδη, μετὰ τὴν κατασκευὴν τῆς διώρυγος, τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα μετὰ τῆς Πελοποννήσου. Ἡ τοιαύτη πολλαπλῆ τῶν ἐν λόγῳ ρηγμάτων διασταύρωσις ἐπέφερε τὸν κατατεμαχισμὸν τῆς ἐκτάσεως ἐκείνης εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε δικαίως νὰ θεωρῆται ὡς μία κατ' ἐξοχὴν εὐσεισμος ζώνη, ἥτις ἀδιακόπως διὰ τῶν σεισμῶν καὶ τῶν ὑπογείων βρόμων της ἐμβάλλει εἰς μέριμναν τοὺς κατοίκους, ἐδείχθη δ' ἐσχάτως ἡ μεταξὺ Λουτρακίου καὶ Κορίνθου ἐπέκτασις τὸ ἐπίκεντρον τῆς σεισμογόνου αἰτίας, ἥτις διὰ τῶν ἐκ ΒΑ πρὸς τὰ ΝΔ συντιναγμῶν κατέστρεψε τὰς δύο ταύτας πόλεις, ἡ ἀνοικοδόμησις τῶν ὁποίων ἐπιβάλλεται.»

—Εἰς τὸ φιλολογικὸν παράρτημα τῆς ἱσπανικῆς ἐφημερίδος «*El Correo Catalan*» ἐδημοσιεύθη μετάφρασις τοῦ γνωστοῦ ὡραίου διηγήματος τοῦ κ. Ἀρ. Π. Κουρτίδου «Τὸ ποτήρι

τῶν δακρύων». Ἡ μετάφρασις ἔγεινεν «ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ νεοελληνικοῦ» ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Luis Segala y Estalella. Συνέβη μάλιστα νὰ παραλειφθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἕλληνος συγγραφέως καὶ νὰ γίνῃ ἡ ἐπανόρθωσις εἰς τὸ ἑπόμενον φύλλον μὲ πολλὰ κολακευτικὰ διὰ τὸν κ. Κουρτίδην.

—Πολλὰ ἀξιανάγνωστα περιέχει καὶ τὸ τελευταῖον τεῦχος τῶν «Νεοελληνικῶν Γραμμάτων» τοῦ Ἡρακλείου. Λυπούμεθα μόνον ποὺ τὰ σημειώματά του μαρτυροῦν συχνὰ ἰδέας καὶ ἀντιλήψεις ἐσφαλμένας. Ὁ συντάκτης των μέμφεται π. χ. τὴν «Νέαν Ἑστίαν» ὡς δημοσιεύσασαν ἄρθρον τοῦ κ. Ἀνδρεάδου περὶ τοῦ Φ. Νέγρη, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναφέρεται καὶ ἄρθρον τοῦ κ. Γ. Κοφινᾶ. Ὅλ' αὐτά, λέγει, δὲν ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ θέσιν εἰς λογοτεχνικὸν περιοδικόν. Διότι τί σημαίνει ἂν ὁ Νέγρης καὶ ὁ Ἀνδρεάδης ἔγειναν . . . ἀκαδημαϊκοί;—Σύγχυσις ἀληθινὰ ἀξιοθρήνητη! Ὁ συντάκτης θὰ νομίζῃ ὅτι ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εἶναι μόνον λογοτεχνικὴ καὶ ὅτι κατὰ λάθος ἔχουν. . . εἰσχωρήσει καὶ μερικοὶ ἔξοχοι ἐπιστήμονες ὅπως ὁ κ. Ἀνδρεάδης καὶ ὁ μακαρίτης Νέγρης. Ἐξ ἄλλου τὸ πρόγραμμα τῆς «Νέας Ἑστίας» περιλαμβάνει καὶ τὴν δημοσίευσιν πραγμάτων «ἀσχέτων πρὸς τὴν λογοτεχνίαν» ὅταν ἔχουν ἄλλην ἀξίαν, ἀνωτέραν μάλιστα, ὅπως ἡ βιογραφία ἑνὸς ἐξόχου Ἕλληνος ἐπιστήμονος ἀπὸ ἕνα εἰδικόν. Ὁ κ. συντάκτης ἀγνοεῖ ἄραγε τὸ πρόγραμμά μας, ἢ δὲν τὸ ἐπιδοκιμάζει; (Ξ).

— Εἰς τὴν Ρωσσίαν ἑορτάζουν, ὡς γνωστόν, τὴν ἑξηκονταετηρίδα τοῦ Μαξὶμ Γκόρκυ. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ, δημοσιεύονται εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος τοῦ Bulletin d'Information τῆς Ἑνώσεως τῶν Σοσιαλιστικῶν Σοβιετικῶν Δημοκρατιῶν βιογραφικὰ καὶ κριτικὰ ἄρθρα διὰ τὸν μεγάλον συγγραφέα, μὲ πολλὰς καὶ ὡραίας εἰκόνας ἀπὸ τὴν πολυτάραχον καὶ γεμάτην ἀγῶνας καὶ μόχθους ζωήν του. «Ὁ Γκόρκυ εἶχεν ὑπερβῆ, γράφουν οἱ ρῶσσοι κριτικοί, τὴν φιλολογίαν τοῦ διηγήματος καὶ τοῦ μυθιστορήματος, ὅπως τὸ ἀντελαμβάνετο ὁ κόσμος πρό τινος καιροῦ. Δὲν γράφει πλέον πρὸς τέρψιν τοῦ κοινοῦ. Διδάσκει καὶ προτρέκει ἀδιακόπως, καὶ κάθε του λέξις ἔχει ἕναν ὡρισμένον πρακτικὸν σκοπόν. Δὲν ἀρκεῖται πλέον ν' ἀφηγηθῇ ἕνα ἐπεισόδιον τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καλεῖ τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐμβαθύνῃ μαζύ του εἰς τὰ σκληρότερα προβλήματα τῆς ζωῆς. Αὐτὸ εἶναι ἡ καλῶς ἐννοουμένη ἰδεολογικὴ φιλολογία». Εἰς τὸ ἴδιον τεῦχος (ἀριθ. 12) παρατίθεται καὶ πλήρης βιβλιογραφία τῶν ἔργων τοῦ Γκόρκυ, καθὼς καὶ τῶν περὶ αὐτοῦ γραφέντων. Τὰ Ἅπαντα τοῦ Γκόρκυ ἐξεδόθησαν ὑπὸ τῆς Σοβιετικῆς Κυβερνήσεως εἰς 21 τόμους.

— Εἰς ἄλλο τεῦχος τοῦ αὐτοῦ «*Δελτίου*» δημοσιεύονται πληροφορίαι καὶ εἰκόνες σχετικαὶ μὲ τὸν διεξαγόμενον ἐν Ρωσσίᾳ ἀγῶνα κατὰ τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ. Ὁ ἀγὼν αὐτὸς ἔχει εὐρὺ πεδίον δράσεως εἰς τοὺς στρατῶνας καὶ εἰς τὰ ἐργοστάσια. Διδάσκονται ἀνάγνωσιν ὄχι μόνον οἱ νέοι, ἀλλ' ἀκόμη καὶ οἱ ἀναλφάβητοι γέροντες καὶ γραῖαι . . .

— Ἐλάβαμεν τὰς ἐφημερίδας «*Προσφυγικὸς Κόσμος*» Ἀθηνῶν, «Ἰσραὴλ» Θεσσαλονίκης, «Ἅγ. *Σπυρίδων*» Κερκύρας κτλ. καὶ τὰ περιοδικὰ «*Ἑλληνικὴ Ἐπιθεώρησις*», «*Παντογνώστης*» «*Θεατής*», «*Μπουκέτο*», «*Οἰκογένεια*», «*Αἱ Μοῦσαι*» καὶ «*Ἀλεξανδρινὴ Τέχνη*». Ὁ χῶρος, δυστυχῶς, δὲν ἐπιτρέπει νὰ σημειώσωμεν περιεχόμενα. Μ. Δ. Σ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Πρὸς ὅλους. Μὲ τὸ σημερινὸν τεῦχος συμπληροῦται ὁ Γ' τόμος τῆς «Νέας Ἑστίας» (Α' ἑξαμηνία τοῦ 1928. Μὲ τὸ ἑπόμενον θὰ διανεμηθῇ Προμετωπὶς καὶ Πίναξ Περιεχομένων. Καλύμματα δὲ τοῦ τόμου, διὰ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ χρυσοδέσουν τὰ τεύχη των, θὰ εἶναι ἕτοιμα ἕως τὴν 1ην Ἰουλίου καὶ δεχόμεθα ἀπὸ σήμερον παραγγελίας εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον. Κατὰ τὴν Β' ἑξαμηνίαν, ἡ «Νέα Ἑστία», ἀκολουθοῦσα ἀπαρεγκλίτως τὸ πρόγραμμά της, θὰ δημοσιεύσῃ ποικίλα λογοτεχνικὰ καὶ ἄλλα ἔργα τῶν καλυτέρων μας λογίων, διηγήματα, ποιήματα, μελέτας, θεατρικὰ ἔργα, (ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς ἀρχίζει ἡ ἀνέκδοτη «*Μαριτάνα*» τοῦ κ. Ξενοπούλου), φιλολογικὰ ἀνέκδοτα γράμματα τοῦ Κ. Χατζοπούλου καὶ Γιάννη Καμπύσῃ, κτλ. Θὰ προκηρυχθῇ καὶ ὁ Β' Διαγωνισμός. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν θὰ ὑστερήσῃ τὸ κοσμαγάπητον «Δεκαπενθήμερον», τὸ ὁποῖον θὰ γίνῃ ἀκόμη ἀντιπροσωπευτικώτερον κ' ἐνδιαφέρον.—κ. ***Ν. Λ.*** Ἐνταῦθα. Τὰ εἴδαμε. Εἶν' ἐπινοήματα τοῦ κ. Φώτου Πολίτη, τὰ ὁποῖα ἐπαναλαμβάνει κάθε λίγο ὁ παπαγάλος του. Ἀλλὰ γνωρίζουν καὶ τὰ μικρὰ παιδιὰ ὅτι χωρὶς τέχνην εἶναι ἀδύνατο νὰ συγκινήσουν καὶ τὰ συγκινητικώτερα πράγματα.—κ. ***Κ. Π.*** Βόλον. Ἡ δημοσίευσις διεκόπη, διότι μία δέσμη, περιέχουσα τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα γράμματα τοῦ Δουκός, ἐχάθη εἰς τὸ Τυπογραφεῖον ὅπου ἐτυπώνετο πρὶν ἢ «Νέα Ἑστία».—κ. ***Ι. Ι.*** Λευκωσίαν. Τὸν ἐμαντεύσατε. Εἶναι ὁ νέος δικηγόρος τῆς πόλεώς σας κ. Α. Κ. Λ. ὁ εὐρυμαθὴς κ' ἐμβριθέστατος. Κυπριακὸν ἱστορικὸν διήγημα, ὡραιότατον, ἐδημοσίευσε καὶ εἰς τὸ «Ἐγκυκλοπαιδικὸν Ἡμερολόγιον». Ἐκεῖθεν ὡρμήθημεν νὰ τῷ ζητήσωμεν κάτι παρόμοιον κ' ἐπιτύχαμεν τὴν θαυμασίαν αὐτὴν «Σπηλιὰν τοῦ Ζεμπετοῦ.— κκ. ***Λάμπρου Ν., Χρῆστου, Μ. Δ., Ἀνθίδην, Bruno Astor, Εὔστ. Κ., Νέραν, Γ. Καλογ.*** Ἐλάβαμεν καὶ θὰ σᾶς ἀπαντήσωμεν. —κ. ***Ν. Μ.*** Ζαγαζίγ. Θὰ δημοσιευθοῦν, εὐχαριστοῦμεν.—κ. ***Ε. Χ. Δ.*** Ἐνταῦθα. Σᾶς συνιστῶμεν τὴν «Ἱστορίαν τῆς Βυζαντινῆς Λογοτεχνίας» τοῦ Κρουμπάχερ (Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ,) καὶ τὴν «Ἱστορίαν τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας» τοῦ κ. Ἀρ. Καμπάνη. Ἡ Ἱστορία τοῦ κ. Βουτιερίδη δὲν συνεπληρώθη ἀκόμη. Ὅσον διὰ ζωγραφικὴν κτλ. νὰ διαβάσετε τὴν «Βυζαντινὴν Τέχνην» τοῦ Μαυρογένη· (περὶ νεωτέρας δὲν ὑπάρχει βιβλίον.) Ὅλα τἀνωτέρω εὑρίσκονται εἰς τὰς Δημοσίας Βιβλιοθήκας.— κ. ***Ε. Α. Φθεν*** Βραχάσιον Κρήτης. Πολὺ ἄτεχνο βεβαίως ἀκόμη καὶ ἀτελές. Ἀλλὰ εἰσθε

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ

Η ΑΝΟΙΞΗ ΣΤΟ ΒΥΘΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ

πολὺ νέος καὶ μπορεῖτε νὰ ἐξακολουθήσετε. —κ. *Γλ. Πρωτ.* Ἐνταῦθα. Ὡς ποίημα δὲν εἶναι ἀξιόλογον. Κινεῖ ἐν τούτοις τὴν περιέργειαν, ποῖοι εἶναι οἱ ματυριζόμενοι «βελαδοφόροι φαμφαρόνοι»;—κ. *Ρ. Περ.* Ἐνταῦθα. Ἐκρατήθησαν καὶ αὐτὰ ἐπίσης διὰ τὴν «Πρωτοπορείαν».—κ. *Μαν. Ἀπ.* Ἡράκλειον Κρήτης. Ὑπάθεσις ἀπίθανος, χωρὶς ἀρχιτεκτονικὴν διηγήματος καὶ χωρὶς δόκιμον γράφημον. Ἐν τούτοις, αὐτὴ ἡ εὐχέρεια τῆς ἀφηγήσεως θὰ ἠμποροῦσε νὰ χρησιμοποιηθῇ.—κ. *Γ. Ποαλ.* Νάουσαν. Θὰ προτιμήσωμεν τὸ «Δὲν ἔρχομαι» διὰ τὴν «Πρωτοπορείαν». Διότι τὰ ἄλλα ἔχουν μερικὰς ἀτελείας, μᾶλλον τεχνικάς.—κ. *Θ. Σαρ.* Σπάρτην. Καὶ τὰ δύο εἶναι ἀδόκιμα Πρέπει νὰ καλλιεργήσετε ἀκόμη τὸ στίχο σας. Ἐκτὸς ἐὰν ἐπέλθῃ ἡ πρόωρος «ἀπογοήτευσις».—κ. *Σ. Σερ.* Πύλον. Τὰ νέα ἔχουν τὰς αὐτὰς ἀτελείας μὲ τὰ προηγούμενα. Ἐπιπλέον ὅμως στεροῦνται καὶ ἀπὸ τὴν σχετικὴν ἐκείνην «εἰλικρίνειαν καὶ συγκίνησιν».—κ. *Μ. Χρ.* Ναύπλιον. Ἐννοοῦμεν καλὰ τὴν «ἀγωνίαν» σας. Ἀλλὰ πῶς νὰ σᾶς ἀποκρύψωμεν ὅτι εἶναι ἀκόμη παιδικὰ καὶ ἀκατάστατα; Εἰδικῶς ἡ στιχουργική σας ὑστερεῖ πολύ.—κ. *Α. Φραγκ.* Θὰ διαλέξωμεν μερικὰ ἀπὸ τὰ τρίστιχά σας. Τὰ ἄλλα τὰ διακρίνει μία ἀσάφεια, ποὺ τὰ ζημιώνει πολύ.—κ. *Ἀλ. Πουλ.* Εὔδηλον. Ἡ στιχουργική σας εὐχέρεια εἶναι χαριτωμένη. Ἀλλὰ αἱ ἰδέαι εἶναι κοιναί, ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ ἀντιστρέψῃ κανεὶς τὸν στίχον τοῦ παλαιοῦ ποιητοῦ: «ἰδέαι πτωχαί, πλούσια ἐνδεδυμέναι . . .» — κ. *Δ. Μωρ.* Ἐνταῦθα. Εἶναι κοινὸν καὶ ἀσήμαντον. Ἀλλὰ καὶ στιχουργικὰς ἀνωμαλίας ἔχει. — κ. *Γ. Λακ.* Κέρκυραν. Ὁ στίχος σας εἶναι ἀξιόλογος. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἰδικά σας νοήματα δὲν ἀπομακρύνονται, ἀπὸ τὰ κοινὰ καὶ γνωστά.—κ. *Β. Λ. Μ.* Ἐνταῦθα. Τὸ «Στὴ χαρὰ» δείχνει κάποιαν πρόοδον, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀκόμη δημοσιεύσιμον.—κ. *Μ. Γ. Π.* Θεσσαλονίκην. Τὸ πεζογράφημά σας καλογραμμένο καὶ λεκτικῶς ἄμεμπτον, χωρὶς ὅμως τὴν ἔμπνευσιν ἐκείνην, ποὺ χρειάζεται διὰ νὰ ὀνομασθῇ λογοτέχνημα. —κ. *Κ. Διον.* Αἱ τελευταῖαι στροφαὶ τοῦ «Βιολιοῦ» μαρτυροῦν μίαν ἀγνὴν ποιητικὴν διάθεσιν. Τὸ σύνολον ὅμως εἶναι ἀκόμη κάπως ἀτελὲς καὶ ἄτεχνον.—κ. *Θ. Καλλ.* Ἡ συντομία σας εἶναι ἀξιέπαινη καὶ ἀποτελεῖ ἤδη μίαν ἀρετήν. Δυστυχῶς δὲν εἶναι ἡ μόνη ποὺ χρειάζεται Στείλατέ μας καὶ ἄλλα τοῦ εἴδους αὐτοῦ. —κ. *Δ. Χαρ. Σύρον.* Φαντασία καὶ συγκίνησις δὲν λείπουν. Ἀλλὰ τὸ κομμάτι σας εἶναι ἀδικαιολόγητον, «δὲν στέκει» καθὼς λέγουν.—κ. *Θ. Φρ.* Λαμίαν. Ἡ ἰδέα δὲν εἶναι κακή. Ἀλλὰ ἡ στιχουργία πτωχὴ καὶ κάπου κάπου ἄτεχνη. —κ. *Γ. Ν. Τερζ.* Ἐνταῦθα. Τὸ ἐκρατήσαμεν. Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὸ γράμμα σας.

Παρακαλεῖται ὁ κ. Ἀλέξανδρος Βεϊνόγλου νὰ διέλθῃ ἐκ τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας» καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν ταμίαν ἐπείγουσαν ἐπιστολήν μας, ἢ νὰ μᾶς δηλώσῃ τὴν νέαν του διεύθυνσιν διὰ νὰ τοῦ τὴν στείλωμεν ταχυδρομικῶς.

Η «ΝΕΑ ΕΣΤΙΑ»

"ΒΟΤΡΥΣ"
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΟΙΝΩΝ & ΟΙΝΟΠΝΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΤΑΙΡΙΑ ΑΝΩΝΥΜΟΣ
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΜΕΤΟΧΙΚΟΝ & ΑΠΟΘΕΜΑΤΙΚΟΝ
ΔΡΑΧ. 57.500.000
Τὴν 31 Δεκεμβρίου 1926
ΚΕΝΤΡΙΚΟΝ ΠΡΑΤΗΡΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΑΘΗΝΑΣ 27ᵃ
ΟΙΝΟΙ ΧΥΜΑ:
Λευκοί, ἐρυθροί, γλυκεῖς μοσχάτοι
ΟΙΝΟΙ ΕΙΣ ΦΙΑΛΑΣ:
Ἐπιτραπέζιοι, ἐπιδόρπιοι, δρεκτικοί, τονωτικοί.
ΒΕΡΜΟΥΤ
ἐκ παλαιοῦ μοσχάτου οἴνου.
ΜΑΥΡΟΔΑΦΝΗ ἀπαράμιλλος.
ΠΑΛΑΙΟΝ ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ ΟΙΝΟΥ ΒΟΤΡΥΣ
ΤΥΠΟΥ Κ. ΟΝΙΑΚ
ἐφάμιλλον τῶν καλυτέρων Γαλλικῶν Κονιάκ,
Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ κέντρα καταναλώσεως

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

ΤΥΠΟΙΣ ΞΕΝ. Ε. ΣΕΡΓΙΑΔΟΥ, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ, 10